

ENARRATIO ALEXANDRI APHRODISEI
IN LIB. SEXTVM PRIMAE PHILOSOPHIAE,
Latinis Septimum.

LD quod est, multipliciter dicitur, ut prius in hisce quae dicta sunt de vnoquoque; quot modis dicatur, distinximus. Praeter enim quod est & hoc aliquid, partim quale, aut quantum, aut caeterorum quodque, quae hoc praedicantur pacto, significat. Cum autem id quod est, tot modis dicatur, patet horum primum ens esse ipsum quid est, quod quidem substantiam ipsam significat. Nam cum dicimus quale quid est hoc, aut bonum dicimus, aut honestum, sed non tricubitum, aut hominem. At cum quidnam est dicimus, non album tum, aut calidum, aut tricubitum, sed hominem dicimus, aut deum. Caetera autem ex eo dicuntur entia, quia eius quod hoc pacto est ens, quaedam quantitates, quaedam qualitates, quaedam passiones sunt, quaedam aliud quippiam tale. Quapropter non iniuria quispiam dubitauerit, utrum ambulare, & valere, atque sedere, caeterorumque; similium vnumquodque; sit ens, an non ens. nihil enim ipsorum aut aptum est per se esse, aut separari a substantia potest: sed si sint entia, magis ambulans, & sedens, & valens, sunt entia. haec autem ideo magis entia esse videntur, quia est quid definitum quod est his ipsis subiectum. Atque hoc est substantia, singulareque; ipsum, quod quidem in tali praedicatione nimirum apparet. bonum enim & sedens, caeteraque; istiusmodi, non sine hoc subiecto dicuntur. patet igitur ob hanc ipsam, & vnumquodque; illorum esse. Quibus efficitur, ut substantia sit id quod primo est ens, & non quidpiam ens, sed ens, ut patuit, absolute.

Enar. x.

ENs multipliciter dicitur.) Quoniam in hoc toto libro, & eo qui huc proxime consequitur, de definitionibus edisserit: definitiones autem, ut in progressu testabitur, accidentium proprie non habentur, sed ex accidenti, ut ipsa per accidens sunt. ut enim res sunt, sic definiuntur, & earum definitiones habentur, quemadmodum quid est in substantiis proprie ac simpliciter dicitur, non item in accidentibus, sed cum aliquo additamento, ut suo loco declarabit, ut enim, inquit, non ens esse dicimus, non ipsum esse dicentes, sed esse quidem, esse tamen non ens, sic quale, gratia exempli, esse dicimus, non tamen simpliciter, sed esse quale, sic ipsorum definitiones esse aimus, at non simpliciter, sed quodam alio modo. quoniam igitur definitiones, ut dictum est, proprie entis existunt atque substantiae, disserturus de definitionibus, quaeque his consentanea sunt, merito rursus de ente commemorat, ipsumque multifariam dici tradit: quemadmodum supra in libro secundo per partitionem docuit, cum ens quot modis dicatur, constitueret. Ens igitur, inquit, aliud significat quid est, ac substantiam, & hoc aliquid. Consuevit enim Aristoteles pro substantia hoc aliquid, & quid est accipere. Aliud igitur ens substantiam significat, aliud quale, & caetera octo praedicamenta. Cum ens igitur decem modis dicatur, haud dubie, ut saepe dictum est, quid est & substantia est primum ens. Quod autem ipsum quid est substantiam significet, ad hunc modum ostendit. (Nam cum dicimus, inquit, quale quid est hoc, bonum dicimus, aut honestum, sed non tricubitum, nec omnino quantum: neque hominem, & substantiam, sed quale. Cum vero quid est aimus, non dicimus quale, sed hominem aut deum. ut intelligatur, quid est, in substantia solum usurpari. Sed cum paulo ante dixisset (patet horum primum ens esse ipsum quid est, quod quidem substantiam ipsam significat) quibusdam interiectis infert (Caetera autem ex eo dicuntur, quia eius quod hoc pacto est ens, quaedam quantitates sunt) estque sermonis continuatio & ordo huiusmodi. (Patet horum primum ens esse ipsum quid est, quod quidem substantiam significat. caetera autem ex eo dicuntur entia, quia eius quod hoc pacto est ens, quaedam quantitates sunt.) Nam tricubitum idcirco ens appellatur, quoniam proprie entis quantitas quaedam est. Album vero & calidum, & omnino affectiones, quoniam eiusdem qualitates sunt. Similiter alia dicuntur entia, propterea quod proprie entis aliquid sunt. Quoniam igitur substantia est proprie ens, caetera vero entia dicuntur propterea quod sese quodam modo habent ad ipsam (quaerat, inquit, aliquis, utrum ambulare & valere, atque sedere, & caeterorum similium quodque; sit ens, an non ens) cuius quaestionis causam subiicit (Quoniam nihil ipsorum, inquit, aut aptum est per se esse ut substantia, aut separari a substantia potest.) At quod ipsum per se accipi nequit, cur debet de numero entium haberi? Quibus dictis subiungit (sed magis siquidem ambulans & sedens sunt entia) quasi dicat: Ambulans & sedens est proprie ens, quoniam est hoc aliquid & substantia. Substantia vero est determinatum subiectum valetudinis & ambulationis. Ipsum au-

Entis significationes.

Quid est, substantiam significare.

tem ambulare & recte valere non sunt entia, sed entia nuncupantur, propterea quod entis sunt affectiones, non quod propria sint entia. Cum autem hoc dixisset, hæc entia videri, propterea quod aliud quid determinatum eis subiiciatur, quod quidem est substantia, & singulare, intulit (quod in tali prædicatione nimirum apparet) id est in ea, quæ proprie ens appellatur, seu in substantia. In prædicamentis igitur, inquit, quod est proprie ens, ac in substantia apparet. Ac est recte valens & sedens, nec absque substantia valens, aut sedens, aliquodve aliud prædicamentum consistit, neque dicitur. Quod si horum esse in hac inest, & aliorum quodque ob ipsam est, nec illorum quidem absque hac consistere valet, sed absque illis hæc, satis intelligitur ipsam substantiam esse proprie ens, & non ens aliquid. Nam ens aliquid substantiæ accidens est.

Multis igitur modis dicitur primum, omnium tamen est ipsa substantia primum, & ratione, & cognitione, & tempore. nam cæterorum quidem quæ prædicantur, nihil prorsus est separabile, ipsa autem sola separabilis est. Ratione quoque hoc esse primum videtur. In vniuscuiusque enim ratione necesse est substantiæ rationem inesse. Et scire tum vnumquodque maxime arbitramur, cum quid sit homo, magis, aut ignis, quam cum quale, aut quantum, aut vbi, cognoscimus. nam & horum ipsorum vnumquodque tum scimus, cum quidnam sit, aut quantum, aut quale, cognoscimus. Et id igitur quod olim, & nunc, & semper quaeritur, semperque dubitatur, quidnam sit id quod est, hoc est profecto, quænam ipsa substantia sit. Hoc enim quidam vnum esse dicunt, quidam plura quam vnum, & horum quidam finita, quidam infinita inquirunt esse. Quapropter & nos maxime primoque, ac tere solum de eo quod ita est ens, quidnam sit consideremus ac contempleremur oportet. Substantia autem manifestissime quidem corporibus videtur competere. quamobrem animalia, plantas, partesque ipsorum, substantias dicimus esse, & item corpora naturalia, vt ignem, aquam, & terram, & talium singula, & quæ sunt horum partes, quæque ex his vt partibus, aut quibusdam, aut omnibus constant, Cælum insuper ac partes ipsius, stellam, solem, & lunam.

2 Multis igitur modis dicitur primum, omnium tamen est ipsa substantia primum. Præfatus substantiam primum ens esse, atque proprie ens, quia primum plurifariam, vt supra exposuimus, dicitur, cum ratione & cognitione ac tempore primum priusve dicatur, his tribus modis substantiam cæteris priorem confirmat, & primum tempore ipsam esse priorem ostendit, dicens. (Nam cæterorum quidem quæ prædicantur, nihil prorsus est separabile. ipsa autem sola separabilis est). Quoniam licet substantia nunquam absque cæteris prædicamentis existat (nulla enim vnquam mortalium substantiarum, sine qualitate, vel quantitate, alijve huiusmodi consistit) quanquam igitur nunquam sine alijs constet, tamen quoniã illa seiunguntur ab ipsa, & alia hodie in ipsa sunt quam heri, & cras erunt diuersa, & singulis prope dixerim diebus euariant, dubitari non debet, quin ipsa tempore cæteris prior habeatur. Vt enim amphora exempli gratia prius est tempore, quam vinum, quodque in ipsa contentum est, sic substantia quam singulis diebus accedentia ipsi, abeuntiaque accidentia. Quin & eo prior cæteris habetur, quod alia secum tollit, & quasi ruina sua inuoluit, non autem ab illis tollitur. Neque vero tempore tantum prior est, sed ratione etiam, vt supra diximus. Si enim quæ ad definitionem cuiusque accommodantur, hæc priora ratione sunt, quam definitum, ad definitionem autem simili natus assumitur, ad iræ rationem sanguis, dubium esse non debet, quin accidentibus substantia ratione prior habeatur. Quod non simili tantum & sanguinis exemplis, quæ modo apposui, planum fit, sed etiam vt ipse in progressu testabitur, quoniam album & reliqua accidentia definientes, cum non exacte ipsorum definitiones reddantur, substantiam in ratione non assumimus, accepturi necessario, si accuratius definitionem quaereremus. Sed & cognitione substantia præstat accidentibus. Tunc enim requantque cognoscere videmur, cum eius substantiam cognoscimus: vt homo quid sit, aut ignis, tunc intelligere putamus, cum ipsorum est nobis nota substantia, non cum qualis homo sit, aut quantus, cognoscimus. Vt autem tunc quantque substantiam cognoscimus, cum ea quid sit intelligimus, sic ite accidentia. Nam tunc demum album cognoscimus, cum ipsum quid sit habemus exploratum. Ex dictis igitur perspicuum est, ait, quod olim ac semper a Platone cæterisque philosophis, & nunc a nobis inuestigatur ac inquiritur, quid sit ens, hoc esse, quod quaerere quid est substantia. Nam cum substantia sit proprie ens, primumque tempore, ratione, cognitioneque, quod sit ens inuestigare, nihil est aliud quam substantia quæ sit inquirere. Hoc enim ens, inquit, id est substantiam quidam vnum esse dicunt. Et enim qui principium vnum esse statuebant, vt Thales, & cæteri quos nouimus physiologi, ens quodque vnum esse tradebant. Qui vero infinita, vt Anaxagoras & Democritus, in entia quoque infinita esse asseriebant. (Quapropter, inquit, & nos maxime primoque, ac tere solum de eo quod ita est ens quidnam sit consideremus & contempleremur oportet.) his dictis respondet, dicens substantiam proprie ens esse videri. Videtur autem, inquit, non quasi dubitans, sed affirmans. Aut certe videtur dicit, quoniam id multis verbis ostensurus est. hoc itaque dixit, vt qui nondum demonstrasset, quanquam

Primum.

Substantia
cæteris præ
dicamentis
prior existit.Substantia
proprie est
ens.

Corpora,
substantia
sunt.

Cælū vnde
constat.

prior expositio illatis verbis longe accommodatior esse videtur. Substantia igitur, inquit, proprie ens esse videtur, sed in corporibus, id est corpora manifestissime. Corpora enim haud dubie substantia sunt. quomobrem animalia, stirpes, & animalium ac stirpium partes, quia corpora sunt, substantias nuncupamus. Et pari ratione simplicia corpora, horumque partes, quæque ex partibus constituuntur, ut animalia substantiam appellamus. Hæc enim cuncta corpora sunt (Ex partibus aut omnibus) ex partibus, inquit, simplicium corporum animalia constant, ex vniuersis vero corporibus cælum eiusque partes, astra & luna. Sed hæc oratio nec expleta est, & parum habet lucis. Nam cælum & stellas ex quatuor elementis constare dicere videtur, quod tamen non dicit. Sed cum corpora substantiam esse ait, & horum quascunque partes ex his vel omnibus vel quibusdam consistere, cælum omnem mundumque ex omnibus corporibus ipsorumque partibus constare docet: sed qui lunarem intra globum continetur, ex mortalibus corporibus, ac ipsorum partibus consistere. Omne vero circumlatum corpus ex vniuersitate circumlati corporis, eiusque partibus, ex vniuersitate inquam sphaerarum, & partibus, id est ex astris in eis contentis.

At vtrum hæc tantummodo, an & aliæ substantiæ sint, an horum quidem nihil ratione substantiæ subeat, aliæ vero sint substantiæ quædam, consideremus oportet. atqui corporis fines, ut superficies, linea, punctum, ac vnitas, substantiæ & magis quam corpus solidumque quibusdam esse videntur. Præterea quidam præter sensibilia nihil tale esse existimant, quidam plura & magis entia sempiterna, veluti Plato formas ipsas, & res mathematicas, duas substantias esse, tertiam vero corporum substantiam sensibilem esse cer fuit. Speusippus autem & plures substantias ab vno ipso incipiens, & principia cuiusque substantiæ esse dixit, aliud quidem numerorum, aliud autem magnitudinum, deinde animæ. atque hoc pacto extendere substantias accumulareque videtur. Quidam insuper formas quidem & numeros eandem inquit naturam habere, cætera vero, lineas planaque inquam vsque ad cæli substantiam, resque sensibiles, secundas asserunt substantias esse.

Substantiæ
que & quo
tuplices dis
cantur.

Hippon
atheus.

At vtrum hæc tantummodo, an & aliæ substantiæ sint, an horum quidem nihil rationem substantiæ subeat, aliæ vero sint substantiæ quædam, consideremus oportet) Postquam corpora in comperito substantias esse supra dixit, & cætera quæ recensuit, inquit vtrum hæc tantum quæ commemorata sunt, substantiæ sint, an aliæ præterea quædam habeantur, an cætera magis substantiæ sint, quæ hæc. Quæ percotatus, quibusdam videri ait. designat autem Platonem, eiusque sequaces, corporis terminos potius quam ipsa corpora substantias esse. qui vero corporis termini sint, exponit, superficies, lineæ, vnitas. has enim potius, quam corpus solidumque substantias illis esse placebat. Nonnulli ergo sic tradunt, superficies quam corpora magis esse substantias, quidam vero sensibilia magis substantias esse asseuerantes, præter sensibilia nihil esse censent: ut Hippon cognomento atheus, qui præter sensibilia quidquam esse negabat, & post ipsum Epicurei. Alij vero plures substantias esse statuebant, ut Plato vnam intelligibilia mathematica, alteram intelligibilia ut ideas, tertiam sensibilem corporum substantiam, id est ipsa sensibilia corpora. Speusippus vero huius auditor plusquam triplicem substantiam intelligibilem esse statuit. Primam ipsum vnum, alteram numerorum principium, tertiam magnitudinum, quartam animæ. & sic genera substantiarum in multitudinem producebat. Fuerunt autem qui non aliud numerorum, aliud magnitudinum esse principium dicerent, neque numeros diuersæ naturæ atque magnitudines, sed eiusdem principij, eiusdemque naturæ. Reliqua vero, ut plana, lineas, cælum, ac omnino sensibilia numeris proxima coherentiaque esse. Nam ipsi magnitudinem, & ipsi numerum, primas substantias esse tradebant: lineas vero & superficies, cælumque & omnino sensibilia, secundas. sed hæc eiusdem esse naturæ necne dicerent, non explicauit.

Sed de hisce quid recte dicitur, quid non recte, & quæ substantiæ sunt, & vtrum sint quædam præter sensibiles, an non sint: & ex quomodo sunt, & vtrum sit quædam separata substantia, & cur sit, & quo pacto sit, an nulla sit præter ipsas sensui subiectas substantias, considerandum deinceps est, antea quidnam sit ipsa substantia designata. Substantia itaque si non pluribus, quatuor certe modis maxime dici solet. etenim quidditas, & vniuersale, ac genus, substantia cuiusque esse videtur, & quartum horum subiectum. Subiectum autem id est, quo de cætera dicuntur, ipso rationem prædicati non subeunte. Quare de hoc antea determinemus oportet. maxime namque subiectum primum substantia esse videtur. Tale autem modo quodam ipsa materia dicitur, alio vero modo forma. tertium autem id quod ex hisce constat. Atque materiam quidem dico æs, formam autem talem figuram. Id vero quod ex hisce constat, statuam, ipsum inquam totum quod ex vtrisque

componitur. Quare si forma prior sit, & magis ens quàm materies, & id profecto quod ex utrisq; constat, prius per rationem eandem erit. Nunc igitur dictum est quasi figura quidnam sit ipsa substantia, ubi diximus id esse quod nõ de subiecto dicitur, sed quo de cætera prædicantur. Non solum autem hoc pacto dicere de ipsa oportet, quippe cum non sit satis. nam & hoc ipsum obscurum est, & insuper materia substantia sit. Si enim ipsa non sit substantia, quænam sit alia, nos præterit atq; fugit. Cæteris nanq; sublatis, nihil præter ipsam permanere videtur. Etenim cætera quidem corporum passionibus, effectibus, potentiaq; longitudo vero, latitudo, atq; profunditas, quantitates quædam, sed non substantiæ sunt. Quantitas enim, substantiæ rationem nõ subit, sed cui primo hæc insunt, id potius substantia est. at vero longitudine, & latitudine, ac altitudine sublata, nihil præter id quod ab his definitur, restare videmus. Quare si hoc considerauerimus modo, materiam solam substantiam videri necesse est. Materiam autem eam dico, quæ neque quid per seipsam, neq; quantum, neq; aliud quidquã eorum dicitur, quibus id quod est, definitur. Est enim quid, quo de vniuersa hæc prædicatur, cuius ratio a cuiusq; ratione prædicamēti diuersa est. nã cætera quidem de substantia, hæc autem de materia prædicatur. Quare ipsum vltimum, neq; quid, neque aliud quidquam per se esse videtur. at neq; etiam negationes. etenim hæc per accidens competent.

De his igitur quid recte dicitur, quid non recte, & quæ substantiæ sunt.) Cõmemoratis tum priorum tum suorum æqualium sententijs de substantia, differendum esse ait, quid recte, & quid perperam ab ipsis tradatur, & utrum præter sensibiles substantias quædam aliæ sint, an nullæ prorsus, & an sit alia separabilis substantia a sensibilibus diuersa: ac si est, quomodo est, & quamobrem: an nulla talis habeatur. de his igitur differendum esse ait, cum definierimus, ac velut figura & forma quædam quid sit substantia statuerimus. Substantiam ergo, inquit, si non pluribus, certe quatuor modis dici fateri conuenit. Vno enim modo quiditas substantia dicitur: altero vniuersale. Vocat autem vniuersale, vel ideas, quod quidem magis puto, vel id quod a multis vt multa sunt, diuersum est. illud dico, quod per singulorum abstractionem abducitur. Tertio genus cuiusq; quarto quod omnibus subijcitur, & de quo cætera dicuntur, ipsum de nullo alio. Quamobrem de subiecto, inquit, omnium, de quo cætera dicuntur, illud vero non item de alio, quidnam sit, definiendum est. Hoc enim potissimum substantia esse videtur. Id porro quod est omnibus subiectum, nec dicitur de alio, vno modo dicitur materia, altero forma, tertio quod ex materia & forma cõcernit. quod magis verum est. Deinde subiectis exemplis, quid materiam dicat, quid formam, quid ex his concretum, exponit. Materiam videlicet æs: formam, figuram talem: ex utroq; conflatum, æneam statuam. quare si forma prior est, & magis ens, q̄ materia, nimirum & quod ex forma materiaq; consistit, materia prius erit. Est autem forma prior quàm materia, natura quidem: at non hac solū, sed etiam tempore. etenim forma quædam, deus inquam, qui bonitas ipsa est, cunctis temporibus prior, effector & auctor esse demonstrabitur. Formam autem quàm materiam magis esse ens, in promptu est intelligere, considerantibus per formam quodq; non per materiam nuncupari. quinetiam quoniam a forma ordinatur & definitur, idcirco forma magis est ens quàm ipsa. Hæc effatus ait. (Nunc dictum est quasi figura quidnam sit substantia, ubi diximus id esse, quod non de subiecto dicitur, sed quo de cætera dicuntur.) Neq; enim satis est, inquit, ad substantiæ constitutionem, dicere substantiam id esse, quod de subiecto non dicitur: cum sit dubium quidnam id sit quod cunctis subijcitur, & quod de nullo alio prædicatur. quandoq; enim materia omnium subiectum esse videtur, quippe in qua quantitates, qualitates, affectiones, cæteraq; ingenerentur, & vicissim aboleantur. Nisi enim materia est quæ quanta, quæ qualis, & omnino quæ corpus, animalq; & tale quicquam efficitur, nimirum fugit nos existente generatione, nec quidnam sit quod efficitur, conspiciamus. Præfatus igitur hæc esse quæ efficiatur, & ante hoc materiam omnium subiectum esse videri, nunc id ipsum confirmat. (Nã ceteris, inquit, sublatis) cætera vocans quantitates, qualitates, durities, mollitudines, & reliqua id genus (nihil præter ipsam materiam superesse videtur) vt intelligatur ipsam cunctis esse subiectam. At si omnium subiectum est substantia, profecto materia substantia fuerit. Albedo enim, motusq; ac cæteræ affectiones effectus sunt atq; potentia corporum, nec substantiæ debent appellari, cum sit substantiæ per se consistere, ipsa vero per se constare nequeant. longitudo vero, latitudo, altitudoq; quantitates quædam, non substantiæ sunt. Superest igitur, vt cui hæc primo insunt, & quod quantitatibus, affectionibusq; sublatis remanet, id substantia nuncupetur. quod quidem est materia. Sed quia quod a qualitatibus, & cæteris quæ commemorauit, determinatur, materiam esse dixerat, idcirco ait (Materiam autem ea eam dico quæ neq; quid per se ipsam, neq; quantum, neq; aliud quidquam dicitur) id est quæ ipsa per se considerata, per negationem seiunctionemq; formarum, nullum decem prædicamentorum est, quibus ens omne continetur: cum ens omne in hæc resoluatur, & in his insit. Sed neque negationem, inquit, quantitatum qualitatumve, vt non quantum, aut non quale, vel quauis aliam

Substantiã
quatuor
modis dici

Subiectũ.

Forma q̄
materia
magis est
ens.

substantiam appellare conuenit. negationes enim entia sunt per accidens, non per se. at quod per accidens est, non est substantia.

Ex his igitur consideratis fit, ut materia substantia sit. at esse non potest. etenim separabile, atque hoc aliquid, substantiæ maxime videntur competere. quapropter forma, & id quod ex vtrisque constat, substantia magis quam materia videbitur esse. Ea igitur substantia quæ ex vtrisque, ex materia inquam formaque constat, omittenda. Est enim posterior, atque clara. Manifesta etiam quodammodo & ipsa materia est. De tertia vero considerare oportet. hæc enim est maxime dubia. Atque cum substantiæ quædam sensibilibus rerum consensu omnium sint, in hisce primum ipsam quæramus ac contempleremur oportet.

Materiam
nō esse pro
prie magis
q̄ substantiā

Ex his igitur consideratis fit, ut materia substantia sit.) Demonstrato, ex ijs quæ substantiæ proprie intellectæ adsunt, materiam substantiam esse videri, concludit, ac ex dictis, si cui considerare liceat, effici ait, ut materia sit substantia: sed fieri non posse, ut materia sit ea quæ proprie, magisq̄ substantia est. & in hunc maxime modum argumentatur. Substantiæ quæ proprie intelligitur, hoc dicitur esse, atq̄ suppetit, ut separari valeat, & per se esse, ac ut sit hoc aliquid, id est ut indicari queat. materia autem nec separari, aut per se esse, nec demonstrari potest. materia igitur non est proprie substantia. Sed forma multo magis substantia esse videri potest, utpote quæ materiam definiat, in ordinemq̄ redigat. Cæterum ac etiamnum magis quod ex forma materiaq̄ consistit, quoniam & per se esse, & digito monstrari valet. Qui cum ait (At esse non potest, etenim separabile, atq̄ hoc aliquid substantiæ maxime videntur competere) illud separabile pro per se esse dicit. Postquam vero dixit (quapropter forma, & id quod ex vtrisque constat, substantia magis quam materia videbitur) suggerit, sed substantia quæ ex materia & forma constat, id est particularis ac indiuidua, omittenda est, cum sit forma materiaq̄ posterior. quod enim ex aliquibus constat, hoc posterius est ijs ex quibus constat, & in confesso per se consistit, ac omnino est in subsistentia. sed & materia, inquit, sermo omittendus est. nam & ipsa manifesta quodammodo est. Analogia namq̄, id est proportione est manifesta, & nunq̄ ipsam sine forma consistere liquet. tamen secundum quid obscura est, ut quæ nota ascititiaq̄ argumentatione innotuerit. Siquidem negatione, & formarum velut expoliatione intelligitur, non ut formæ, per ea quæ sunt. His igitur omissis, de tertia, hoc est de forma differendum est. (Hæc enim maxime dubia est) num ipsa per se sit, ut Platoni vilium est, necne.

Quoniam autem in principio quot modis substantiam definimus, distinximus, atq̄ horum vnus esse ipsa quiditas videbatur, de ipsa nunc contemplandum esse videtur. Operæpretium enim est, ex notioribus nobis ad notiora simpliciter proficisci. Discunt enim omnes hoc modo, ex minus notis naturæ, ad magis nota proficiscentes: atq̄ ut in rebus agendis hoc opus est, ut ex hisce quæ cuiq̄ bona sunt, ea quæ sunt omnino bona, cuiq̄ bona efficiantur, sic ex cuiq̄ notiorib⁹ ea quæ sunt nota naturæ, cuiq̄ efficienda sunt nota. Ea vero quæ singulis nota primaq̄ sunt, parū persæpe sunt nota, & parū aut nihil veritatis nimirum habent: attamen ex hisce quæ parum quidem sunt nota, ipsi autem nota, enitendum est ea quæ omnino sunt nota, cognoscere, ad hæc ipsa per illa proficiscenti, quemadmodum diximus.

Discere no
strū vnde
proficiscit.

Quoniam autem in principio quot modis substantiam definimus, distinximus.) Disputaturus de formis, possint ne separabiles ac per se absq̄ materia esse, an secus, de formis quæ in materia habentur, nobisq̄ notæ quodammodo sunt, in primis differere operæpretium fore ait. Ex his enim intelligi posse, sint ne illæ, ut Platoni videbatur, an nō. Dicit ergo (quoniam autem in principio quot modis substantiam definimus, distinximus) quia paulo ante quatuor modis substantia definiti intelligiq̄ dicta est quiditas ipsius, & vniuersale, genusq̄, atq̄ subiectum. Cū igitur substantia quot modis intelligatur distinxerimus, ac vnus eius intellectus quiditas esse videatur, de quiditate, inquit, differendum est, hoc est de forma, quæ in sensibilibus habetur, nec seiungi potest. Hinc enim cognitio nostra serpet ad vniuersalia siue ideas, ut appareat sint ne, an perperam asserantur. Postquam vero dixit (De ipsa nunc contemplandum esse videtur) subiicit. (Operæpretium est enim ad id quod notius est, transire) id est commodissimum erit ad familiaria notioraq̄ nobis transire, & ex his ad obscuriora ignotioraq̄ reduci. (Discunt enim omnes hoc modo) Discimus enim ex nobis cognitis, naturæ vero ignotis. hoc enim significat cum ait (ex minus notis naturæ ad nota magis) Nam quæ nobis nota sunt, naturæ quoq̄ sunt cognita, sed minus quam nobis. Discimus ergo ex notioribus nobis, ea quæ naturæ sunt cognita, nobis autem ignorantur. (Et hoc opus est omnibus) ut ex sibi cognitis naturæ familiaria discant: ut in rebus agendis legislatores id solent operam dare, ut ex ijs quæ bona singulis sunt, perficiant, ut quæ omnino ac per se bona sunt, vniuersis ciuib⁹ sint bona. Exempli causa diuitiæ per se bonæ sunt, aliquis tamen ciuis opibus fretus, eis ad omnium contumeliā abutebatur.

qui captus a magistratibus, ex lege punitus, notaque affectus est, poenisque datis ad sanitatem rediit, ut omnes coleret ac obseruaret. Punitio ergo, quae per se non est bona, illi bona facta fuit, quippe qua temperans ac bonus est effectus: nec is tantum, sed locupletissimus quisque, si quem diuitijs confusus despiciebat, aut abusu diuitiarum opprimebat, resipuit, & ab iniuria temperauit. Quemadmodum igitur ex punitione quae nocenti & contumelioso bona fuit, diuitiae quae per se locupletibus singulis bonae sunt, factae fuerunt bonae: sic ex cuiusque notis, quae naturae cognita sunt, singulis autem ignota, ea doctor ipsi, hoc est ignorantia efficere nota properat. Soligenes enim ex ijs quae erant Alexandro nota, quae naturae cognita sunt, ipsi nota reddidit. (Ea vero, inquit, quae singulis nota primaque sunt, per sepe) neque enim semper & omnino, (parum nota sunt, & parum habet aut nihil entis) id est veritatis. Nam plerisque in locis ens pro vero ipse solet usurpare, vicissimque non ens pro falso. Pueri enim ut ipse in physica dixit, omnes viros quasi patres agnoscunt, & hoc nomine ipsos appellant, quod parum aut nihil habet veritatis. Quatenus enim ab homine genitus, homines, non equos aut boues patres vocat, haecenus parum habet veritatis: quae vero cunctos sic appellat, nihil. Caeterum ex ijs quae perperam nota sunt (perperam enim cunctos homines patres suos esse putat) ex male igitur notis, ipsi tamen notis postea ad veritatem reuocatur, suumque patrem a caeteris hominibus dignoscit. Nos igitur quod infantibus vsu venit, imitantes, ex male nobis obscureque notis, quae omnino ac naturae cognita sunt, nouisse conabimur, ab his, ut diximus, nobis cognitiss ad illa transeuntes.

Sofigenes.

Atque primo de ipsa quaedam differendi modo dicamus. Quiditas est id quod dicitur vnumquodque per se. Non enim esse tui ipsius, esse musici est, quippe cum non per te ipsum musicus sis. atque neque etiam omne per se. non enim id quod sic per se est, ut superficies album est, quia superficiei esse non est esse ipsius albi. at vero neque id quod ex vtriusque constat, esse inquam superficiei albæ, est esse superficiei, propterea quod ipsa superficies est in ratione. Ea ergo ratio quiditatis est vniuscuiusque, in qua ratione dicente ipsum non inest ipsum. Quare si esse superficiei albæ, sit esse superficiei laeuis, esse albi laeuisque vnum & idem est.

7 Atque primo de ipsa quaedam differendi modo dicamus. Praefatus operae pretium esse differere de hoc quod ipse quid erat esse vocat, & hinc ad omnino cognita gradum facere, primum, inquit, de ipso aliqua logice dicemus. Sed antequam verba ipsius enarremus, illud statuamus oportet, aliud ab ipso quiditatem, aliud rationem seu definitionem appellari. Nam quiditatem vocat rem ipsam, eiusque naturam coniunctam & complicatam, ac simul intellectam, quae nomine ipso significatur. Homo enim nomen est quiditatis, hoc est ipsam rei naturam significans, quae nomine homo significatur. quiditatem igitur vocat hominis, ut in huius exemplo persistamus, naturam comprehendit simulque ac ut dictionem intellectam. Definitionem vero intellectum, qui partibus ex quibus forma consistit, explicandis recensendisque percipitur. Quiditas ergo hoc differt a definitione, quod illa est confusa quaedam intellectio, & quasi dictio, & quae rem velut vnam contemplatur: definitio autem explicatio quaedam rei est, & partium eius enarratio. Ac haec quidem in dictorum illustrationem praefati, ad caeteram eorum expositionem redeamus. Quiditas igitur, inquit, est id quod dicitur vnumquodque per se. Nam singulorum hominum quisque per se quiditas dicitur. Quod ut clarius appareat, quiditatis loco nomen homo, quod ipsam significat, accipiatur. Quiditas ergo, id est homo, est id quod singulorum quodque per se dicitur. Socrates enim nomen illud, id est homo dicitur. quod si Socrates dicitur homo, nimirum & illud dicitur, illud inquam quod nomine homo significatur. Illud autem est quiditas. Alexander enim vocatur homo, quod significat quiditatem. Vbi ergo quiditatem id est se dixit quod vnumquodque per se appellatur, exponens cur illud per se addidisset, subiungit. (Non est enim tuum esse, musici esse) id est, Socrates musicus appellatur, tamen Socratis esse non est esse musici, nec eius natura est musicum esse. Neque enim per se musicus est, nec quiditas quae dicitur Socrates, est musicum, sed quod Socrates est per se, id Socratis est quiditas, & singulorum hominum. Explicato autem quiditatem esse quod singulis per se adest, & quod vnumquodque dicitur, quoniam albedo per se adest superficiei, idcirco infert. (At neque etiam hoc omne) quasi dicat, non omne quod per se cuiquam adest, quiditas eius est cui adest. Neque enim perinde quiditatem in suis partibus inesse dicimus, ut album in superficiei. quiditas enim suis partibus, hoc est indiuiduis adeste dicitur, quoniam ipsorum quodque quiditas est, & quoniam haec in quoque perfecta natura inest. Albedo autem superficiei per se, id est primum adeste dicitur. quia enim albedo in superficiei primum habetur, quae superficiei in corpore inest, idcirco corpus album esse dicitur. Album igitur non sic in superficiei per se inest, ut quiditas in partibus suis. Itaque Socrati esse, inquit, est homini esse, dicens homini esse in dato casu quiditatem quae per nomen homo significatur. esse autem superficiei, non est esse albo. Alia est enim superficiei quam albedinis natura. non item Socratis natura, & eius quiditatis quae nomine homo significatur, diuersa, sed eadem est. Sed neque superficiei esse hoc est, quod superficiei esse albæ. Neque enim superficies idem est, quod superficies alba. Cur autem superficiei esse non sit idem, sed diuersum, quae superficiei esse albæ, strictim admodum, ac proinde obscure causam suggessit, dicens (quo-

Quiditas.

Definitio.

Nō omne quod per se cuiquam adest, eius quiditas est.

niam ipsum adest) verbo ipsum significans definitum, hoc est superficiem. esse igitur superficiei, non est hoc, quod superficiei esse albæ, propterea quod in superficiei albæ definitione superficies assumitur. Nam Socratem hoc esse quod hominem dicimus: quoniam cum hominem definimus, non assumimus hominem ad hominis definitionem. Neque enim hominem definiendo dicimus, homo est homo animal pedestre bipes. ut superficiem albam definiendo, ad eius definitionem superficiem ipsam accommodamus. Nam superficiem albam, superficiem in se colorem visionis discretivum habentem esse definimus. Itaque superficiem in superficiei albæ definitione complectimur. Errat enim si quis non assumpta superficiei superficiem albam definiri posse putat, ad hunc modum. Superficies alba est color visus discretivus. hæc enim albedinis, non superficiei albæ definitio est. Si ergo Socratem hoc quod hominem esse dicimus, propterea quod in hominis definitionem non assumitur homo, satis intelligitur cum in superficiei albæ definitionem superficies accipiatur, non hoc esse superficiem quod superficiem albam. Non igitur, inquit, superficies idem est quod superficies alba: quoniam ipsum, id est ipsa superficies adest. Ergo quia superficies in albæ superficiei definitione sumitur, idcirco superficies non est hoc quod superficies alba. Quamquam locus hic aliter etiam legitur ad hunc modum (Propterea quod ipsa adest) quæ quidem scriptura illustrior est. Nam propterea, inquit, superficies non est idem quod superficies alba, quia superficies in superficiei albæ definitione continetur. His explicatis concludit dicens (Ea ergo ratio quiditatis est uniuscuiusque, in qua ratione dicente ipsum non inest ipsum) id est, ea est ratio & definitio quiditatis cuiusque naturamque significans, in qua ratione dicente ac explicante ipsum definitum non inest ipsum, id est definitum. In hominis enim ratione, quæ homo quid sit exponit, non inest homo. Deinde ait. (Quare si esse superficiei albæ sit esse superficiei lævis, esse albi lævisque unum & idem est) quæ quidem, ut opinor, solutio cuiusdam rationis est, quæ dictis obijci potest in hunc modum. Si enim quoniam superficies in superficiei albæ definitione sumitur, idcirco negat Aristoteles superficiem hoc esse quod superficiem albam, non abijcimus in definitione superficiei albæ superficiem, sed sumamus eam, album vero prætermittamus. quo facto dabis omnino superficiem hoc esse quod superficiem albam. dicemus enim ad hunc modum. superficies alba est superficies lævis. Huic igitur, ut puto, rationi occurrens intulit (Quare si esse superficiei albæ, & esse superficiei lævi) & quæ sequuntur, quasi dicat. quare si quis superficiem albam definiens dicat, esse superficiei albæ, id est superficies alba esse esse superficiei lævi, hoc est superficies lævis, is album definiens, hoc enim desideratur, non superficiem albam. Nam cum superficiem albam, superficiem lævem esse ait, nil aliud dicit, quam album esse læve, & quod album esse, & læve esse, unum idemque sit.

Cum autem sint & cæteris in prædicamentis composita, est enim aliquod cuique subiectum, ut qualitati, & quantitati, & ubi, ac motui, considerandum est, si sit quiditas uniuscuiusque ipsorum ratio, & sit ipsorum etiam quiditas, veluti si sit albi hominis quiditas. sit itaque nomen ipsi positum, vestimentum. Quidnam igitur sit vestimenti esse? At enim neque hoc est ex eorum numero, quæ per se esse dicuntur. An id quod non per se est, dupliciter dicitur? & aliud est ex additione, aliud non est ex additione? Quoddam enim ex eo dicitur id quod diffinitur, quia ipsum alii additur, veluti si quispiam album diffiniens, albi rationem hominis dicat. Quoddam ex eo dicitur, quia aliud ipsi non additur, veluti si vestimentum quidem hominem album significet, ipsum autem quispiam ut album diffiniat. Albus igitur homo est quid album, non tamen ipsius quiditas est esse albi, sed vestimenti.

Nominū
sunt defini-
tiones, non
orationum

Cum autem sint & cæteris in prædicamentis composita. est enim aliquod cuique subiectum, ut qualitati & quantitati. Postquam superficiem idem quod superficiem albam esse negavit, neque superficiei esse, & esse superficiei albæ, idem esse dixit, quæstionem huiusmodi proponit. Cuius quale & quantum & aliorum prædicamentorum quodque subiectum aliquod habeat, num ratio & definitio quiditatis eorum cuiusque existit, id est utrum homo & album natura una esse potest? ac homini albo quiditas suppetit, definitioque albi hominis habetur? Sed quoniam definitiones nominum sunt, non orationum, neque albi hominis definitionem esse negare possit, propterea quod oratio id sit, non nomen, idcirco ait (sit itaque nomen ipsi positum vestimentum) vestimenti ergo, hoc est hominis albi definitio est, an nulla eius habetur? & percontatus respondet dicens. (At enim neque hoc est ex eorum numero, quæ per se esse dicuntur) id est earum naturarum, quæ per se ac in substantia sunt, definitiones esse dicimus. At homo albus cum per se non sit, nec per se consistere valeat, sed perinde sit in homine, ut Socrates musicus in Socrate, quomodo hominis albi potest esse definitio: cuius si qua sit definitio, quiditas quoque habeatur oportet, id est natura quæ ipsa per se consistat, & per definitionem explicetur? At homo est homo, albus non item, sed homini esse accidit. Cæterum hominem album non esse per se testatus, per intellectus eius quod non est per se, demonstrare tentat hominem album ex eorum esse numero, quæ per se sunt, dicens. (An id quod non est per se, dupliciter dicitur? & aliud est ex additione, aliud non est ex additione?) statimque exemplum eius suggerit, quod ex addi-

tione non est per se. Nam quoddam, inquit, dicitur propterea quòd ipsum adijcitur alij. Est autem sensus, si quis album definiens, hominis quoque definitionem assumat, is rem, & ipsius definitionem alteri rei ac definitioni addit. Si quis enim album definiens dicat, Album est color visus discretivus animal pedestre bipes, non hic albi definitionem explicet, sed hominis albi; ac ideo non per se definit album, quoniam album quod alteri, hoc est homini apponitur. quoddam igitur ad hunc modum non per se dicitur. (Aliud autem propterea quòd alterum ipsi) ad explendam hanc dictionem quæ manet, illud desideratur. accedere oportet, quod non accedit: ut sit plena oratio. (Aliud autem propterea quòd alterum ipsi accedere oportet, quod non accedit) exempli causa, si cum vestis hominem album significet, vestem ita definias, vestis est color visum discernens. Nam cum vestis definitioni aliud esset adijciendum, nimirum animal pedestre bipes non adijcitur: quare non per se vestem definisti. si ergo cum album definimus, hominem non assumentes, non per se dicitur, ac similiter si cum hominem album definiens non assumimus hominem, non per se dicitur, profecto si vestem definiens, & album, & hominem assumamus, vestis, id est, homo albus eorum erit, quæ per se sunt. porro si horum numero continetur, definitio quoque ipsius habebitur, cum definitiones eorum sint, quæ per se dicuntur. perperam igitur homo albus eorum esse quæ per se dicuntur, ac proinde definitionem habere negabatur. Cuius exactam solutionem paulopost explicabit, ubi definitio quærit an multifariam ut ipsum quid est dicatur. hoc enim vno modo substantiam significat. Accuratiorem igitur solutionem post paulo declarabit. prius tamen proximis verbis interiectis infert. (Albus igitur homo est albus, non tamen ipsius quiditas est esse albi, sed vestimenti) dicere igitur homo est albus, est illud quidem verum. nam cum album in homine sit, verum dictum est hominem esse album, non tamen quiditas hominis est esse album, id est, non est hoc homo, quod hominem esse album, sed potius hominem esse album, id est, homo albus est esse vestimentum, id est vestimentum. Nam homo, inquit, non est hoc quod homo albus, esse tamen hominem album idem est, quod esse vestimentum. Positum est enim hominem album vestimenti nomine significari.

At est ne quiditas quædam aut simpliciter, an non est? Quiditas enim cuiusque substantiæ est. Cum autem aliud de alio dicitur, non est proprie hoc aliquid, si ipsum hoc aliquid substantiis tantummodo competit. Quare quiditas est eorum, quorum oratio definitio est. Definitio vero est, non si nomen idem quod oratio significat. Omnes enim orationes essent utique definitiones. Sit enim cuius orationi positum nomen. Quare & Ilias definitio erit, sed si alicuius sit primi. Talia vero sunt ea quæ dicuntur, non ex eo, quia aliud dicitur. Nulli ergo speciei, quæ non sub genere sunt, quiditas competit, sed hisce solum: hæc namque non per participationem passionemve, neque ut accidens dici videtur. Sed oratio quidem & cuiusque cæterorum erit, quid nomen significat, si sit nomen: hoc inquam huic inesse, aut pro oratione simplici magis exacta. Definitio vero non erit, neque quiditas sane. An ut & ipsum quid est, sic & definitio multipliciter dicitur? Etenim ipsum quid est, vno quidem modo substantiam, & hoc aliquid significat. Alio vero modo vnumquodque eorum quæ prædicantur, quantum inquam, quale, & alia huiusmodi. Ut enim & ipsum est, omnibus quidem, sed non similiter competit, sed alicui primo, cæteris loco secundo: sic & ipsum quid est, absolute quidem substantiæ, cæteris autem ex parte aliqua competit. nam & ipsum quale, quidnam sit, interrogare possumus. Quare est quidem, & ipsum quale quid est, at non simpliciter, sed ut id quod haud est, disserendo quidam inquirunt esse, non simpliciter, sed non ens, sic & ipsum quale dicimus quidem quid est, sed non simpliciter, ut diximus. Atque considerare oportet & quonam pacto de vnoquoque dicere oportet, ut non magis quam ipsa res sese habet, atque ad ipsam sit accommodatum, dicatur. Quapropter & nunc cum id quod dicitur pateat, & quiditas sane similiter, primo quidem absoluteque substantiæ, deinde cæteris, quemadmodum & ipsum quid est competit, ut ipsorum non simpliciter quiditas, sed qualis, aut quanti sit quiditas. aut enim æquivoce, aut addentes, aut auferentes hæc esse entia dicamus oportet, quemadmodum & non scibile, scibile dicitur, quoniam hoc est rectum, neque æquivoce dicere, neque modo eodem, sed ut medicatum, quod quidem ad vnum dicitur atque idem. non autem idem est atque vnum, attamen non æquivoce dicitur. Corpus enim, & opus, & vas, neque æquivoce sane, neque oratione vna medicatum dicitur, sed ex eo quia ad vnum ipsorum quodque refertur. At enim siue hoc modo, siue alio quispiam hæc dicere velit, nihil interesse videtur. Illud perspicuum iam euasit, definitionem quiditatemve primo quidem, atque simpliciter substantiarum ipsarum esse, cæterorum autem esse quidem, sed non primo.

At est ne quiditas quædam aut simpliciter, an non est.) Cum sæpe quiditatis mentionem fecerit, 9
 quæ quidem est cuiusque natura, & discrimen inter ipsam ac definitionem explicauerit, & quiditatē
 esse dixerit omnium particularium hominum, vt in hominis exemplo versemur, naturā collectim
 ac simul intellectam, quoniam vt in libro de demonstratione traditur, quæstio an est, præcedit quæ-
 stionem quid est, idcirco quærit, num qua entium quiditas habeatur? an nulla prorsus? quam quæ-
 stionem breuiter soluit, dicens. (quod enim aliquid est, hoc est quiditas) id est, quiditas est cuiusque
 substantia. Porro si quiditas singulorum est substantia, ipsa autem singula siue singularia sunt, dubiū
 esse non debet, quin de numero entium quiditas habeatur. & quoniam quiditas in substantijs est, id
 est quiditas nihil aliud est quā omnes indiuiduæ in quaque specie substantiæ, hæ nimirum per se sunt
 (Cum autem aliud de alio dicitur, non est proprie hoc aliquid & per se. Homo enim albus non est
 per se, sed in homine. Nam hoc aliquid substantijs tantū determinatur atque suppetit. quod si hoc ali-
 quid substantijs adest, homo autem albus non est substantia, sed accidens: homo igitur albus nō est
 quod aliquid & per se. Ex cunctis ergo dictis manifesto conficitur (vt quiditas eorum sit, quorum
 oratio est definitio) id est, entium in ijs tantum proprie substantijs quiditas est, quarū oratio est de-
 finitio, id est explicatio & commemoratio eorum quæ per se ac essentialiter ipsis adsunt. Sed cū dixisset
 (quiditas est eorum quorum oratio est definitio) quoniā definitiones idem significat, quod nomē
 quiditatis, idcirco intulit (Definitio vero est, non si nomen idem quod oratio significat) qui cum dē-
 cere deberet, definitio est, non si oratio idem quod nomen significet, dixit non si nomen idem quod
 oratio significet. Est autem sensus. Non omnis oratio id quod nomen significans est definitio. Nam
 si omnis oratio idem significans atque nomen definitio esset, cum omni orationi nomen imponere
 valeamus, omnis oratio erit definitio. Quare cum omni Homeri poesi sit nomen Ilias, nimirū poe-
 sis esset definitio. Omnia enim carmina, ipsos dico vigintiquatuor libros, idem significat, quod no-
 men Ilias. Non igitur omnis oratio quæ idem atque nomen significat, definitio est, sed quæ idem at-
 que nomen explicat. & aliqua exponit atque commemorat ex ijs quæ speciem vel multitudinem po-
 tius constituunt, a quibus intellectus secernit atque abstrahit vniuersale, ea demū oratio definitio est.
 Sed cum dixisset orationem tunc esse definitionem, si fuerit primi cuiuspiam, ad exponendum quæ-
 nam prima vocet, suggestit (talía vero sunt ea quæ dicuntur non ex eo, quia aliud dicitur) Nam cū
 dicimus album, nō ipsam per se albedinem significamus, sed substantiam albedine præditam, exem-
 pli gratia niuem, Socratem, aliudve quidpiam tale: cum vero dicimus hominem, non aliud quidquā
 dicimus, aut simul consideramus, nisi huiusmodi substantiam, quæ per se valet consistere. Ex dictis
 igitur planum fit, præter generis species nulli esse quiditatem, sed illorum esse quiditatem, quæ ge-
 neris species sunt. Neque vero quarumlibet specierum quiditas habetur, sed specierum abstractarū
 a substantijs, id est, quiditas est indiuiduorum, ex quibus species secernuntur. quæ species cum nihil
 aliud sint quā ipsa singula, species enim in his esse obtinent, de his enim habetur oratio, non de ijs quæ
 intellectus a se abstracta continet in se, hæ nimirum species non participatione siue societate dicun-
 tur, id est, non quasi accidentia prædicantur, neque affectiones eorum sunt, de quibus dicuntur, quem-
 admodum album & nigrum, aut calidum, sed tanquam nihil substantia naturaque a priuatis differat,
 præterquam quod sunt vniuersales. Quæquam illud (non secundum participationem) intelligi po-
 test pro eo, non separatæ sunt species, vt Platoni visum est, nec ipsarum participatione singula quæ-
 que consistunt, sed substantiæ iunt, quæ in singulis habentur, seiunctæ quodammodo, alias insepa-
 rata. Seiunctæ, quatenus in singulis sunt, id est, qua sunt ipsa singula: indiscretæ vero, in eo quod
 natura quæ in omnibus reperitur, eadem est. Et aliorum cuiusque oratio habetur, quæ huic illud
 adesse significat, vt si homini albo vestimentum nomen imponatur. est igitur vestimenti nominis
 oratio, cum vestimentum album homini adesse significet: non tamen huiusmodi oratio, quæ ho-
 mini album adesse ait, definitio est, neque quod hac oratione significatur, quiditas est, & res quæ
 per se valeat consistere. Sed cum dixisset (sed oratio quidem & cuiusque cæterorum erit, aliquid si-
 gnificans si nomen sit, hoc scilicet huic inesse) adiecit (aut pro oratione simplici magis exacta) Nam
 cum dico homo albus, simplicem orationem profero, quæ album homini adesse significat. cum
 vero aio, est homo habens colorem visus discretiuum, vel animal pedestre bipes album, oratio-
 nem dico exactiorem, quàm quæ ait, homo albus. Postquam igitur ad hunc modum, quiditatem
 in solis substantijs inesse, & harum duntaxat haberi definitiones docuit, addit. (An vt & ipsum
 quid est, sic & definitio multipliciter dicitur) id est, quemadmodum quid est, dicitur in substan-
 tia, in quanto, in & quali. Nam vt ipse in primo Topicorum dixit, qui homine proposito, quod
 propositum est, hominem esse ait, aut animal, is quid est dicit, substantiamque significat. Si vero
 proposita albedine, quod proponitur, albedinem aut colorem esse aiat, quid est dicat, & qualitatem
 significet. idem si cubitali magnitudine ante oculos posita, id quod obijcitur, dicat esse cubitale, quid
 est dicit, & quantitatem significat, pari cæterorum ratione. Vt igitur ipsum quid est, plurifariam di-
 citur, & de cunctis entibus prædicatur, sed de quodam, hoc est de substantia primum, deinde de a-
 lijs, sic, inquit, ipsum aliquid est. appellans aliquid est definitionem, primum ac proprie substan-
 tiæ competit, alijs autem certo quodam modo. Quod vero quid est, non solum in substantia dica-
 tur, sed etiam in cæteris, rursus demonstrat, dicens, ipsum quid est, dicitur quidem in quali, non
 tamen simpliciter. Sed quemadmodum quidam logice ac probabiliter argumentantes, non ens

Nō quarū-
 libet specie-
 rū quiditas
 habet, sed
 specierū a
 substantijs
 abstracta-
 rum.

Quid est,
 non solū in
 substantia
 dici.

esse aiunt, non tamen simpliciter ipsum existere, & de numero entium esse dicunt, sed esse quidem, non tamen ens, sed non ens, sic quali quid est tribuimus, at non simpliciter vt substantiæ, sed cum additione, aliquid est quale. In substantia enim simpliciter & absq; additamento dicimus quid est, in alijs autem, vt dictum est, & cum additamento, aliquid est quale, vel aliquid est quantum. Postquam ergo dixit quid est simpliciter in substantia dici, quodam vero modo in cæteris, ait (Atq; considerare oportet & quonam pacto de vnoquoq; dicere oportet) id est, cõsiderare oportet, vtrum ad hunc modum dicere conueniat quale esse quid est, an simpliciter sit quid est. Aut certe non hic est sensus, sed ille, non oportet in dicendo negligenter agere, sed orationis elegantie ac decori rationem habere, ne sicca sit, atq; ieiuna: quatenus tamen argumenti, & quasi materiæ natura patitur, ac vt dici intelligiq; possit. quibus verbis interiectis ait (quapropter & nunc, cum id quod dicitur, pateat) id est, quoniam perspicuum est, proprie quid est in sola substantia dici (& quiditas sane similiter primo quidem absoluteq; substantiæ, deinde cæteris) non simpliciter tamen, sed cum additamento, vt quiditas qualis, & quiditas quanti. Quæadmodum igitur ipsum quid est, non simpliciter his tribuitur, sed substantiæ tantum hoc modo conuenit, ipsis vero cum additamento, vt a liquid est quale, sic quiditas cum additamento, vt quiditas qualis, & quiditas quanti. Et quemadmodum non scibile dicitur scibile, sed non simpliciter quia eius habeatur scientia, sed quia scientia est, quæ docet ipsum nõ esse scibile, sic in his quiditas non simpliciter dicitur, sed cum additamento. Ordo igitur orationis huiusmodi est. Et quiditas similiter aderit, primo quidem ac simpliciter substantiæ, deinde vero & alijs, at non simpliciter quiditas, sed quiditas qualis, aut quiditas quanti, vt ipsum quid est, quod quidem ipsis non simpliciter conuenit, sed cum additamento. Post hæc ab alio principio sequitur illud (quemadmodum non scibile, scibile dicitur) deinde illud (aut addentes aut auferentes. oportet enim hæc æquiuoce esse dicere) & subaudiendum est, vel vnioce. tum illud (quoniam hoc est rectum, neque æquiuoce dicere) & cætera. Nam illud (aut addentes, aut auferentes, quemadmodum & non scibile scibile) interiectum, & illud mancum (oportet enim hæc æquiuoce dicere) desideratur enim vel vnioce. hæc inquam sic habentia, perquam obscuram reddunt dictionem. Et fortasse oratio est huiusmodi, quiditas primum & simpliciter conuenit substantiæ, deinde alijs, at non simpliciter. Sed quemadmodum quid est, ipsis non simpliciter conuenit, sic & quiditas, ac vt non scibile scibile vocatur, non simpliciter, sic hæc quoque sese habere dicendum est, vel addentes, inquit, vel auferentes. Addentes in quanto & quali, & cæteris, vt dicamus, quiditas qualis, aut quiditas quanti. auferentes vero, id est simpliciter autem, & absque additamento in substantia. deinde dicendum est, oportet autem. nam coniunctio enim, pro autem, dicta est accipiēda, quasi quiddam aliud dicat. Deinde ergo dicendum est (oportet autem hæc æquiuoce entia esse dicamus, an vnioce: quoniam hoc est rectum, neque æquiuoce) quasi dicat, substantiam, quantum, & quale, cæteraque prædicamenta æquiuoce, an vnioce entia dicere oportet? & responsionem infert, hoc rectum est, & verum dictum, neque æquiuoce ea dici, neque eodem modo, id est vnioce. Sed ex ijs esse, quæ ab vno & ad vnum appellantur (vt medicum, inquit, ad idem & vnum dicitur) id est ex eorum est numero, quæ ab vno & ad vnum dicuntur (non autem idem est atque vnum) id est, non autem vnioce dicitur, sed ne æquiuoce quidem. Nam corpus medicum, & vas medicum, nec æquiuoce dicuntur, nec secundum vnum, & vnioce, sed ad vnum, id est vt ea quæ ab vno & ad vnum dicuntur. Vt hæc igitur non dicuntur simpliciter entia, sed primum & proprie substantia, secundo loco reliqua prædicamenta, sic primum & simpliciter definitio & quiditas substantiarum est. quanquam aliorum quoque, vt dictum est, habeantur. (At, inquit, siue hoc modo, siue alio quispiam hæc dicere velit, nihil interest) hæc ait, id est decem genera generalissima, siue vnioce, siue æquiuoce esse dicas, seu, quod verius est, ex eorum numero quæ ab vno & ad vnum dicuntur, haud ponam, inquit, in magno discrimine. eadem est enim ratio.

Non necesse est enim si hoc ponamus, eius definitionem esse, cuius nomen idē quod oratio significat, sed quod oratio quædam. Hoc autem est, si vnus sit, non continuatio, vt Ilias, & quæ coniunctione sunt vnum, sed si hisce modis pluribus ipsum vnū proprie dicitur. ipsum autem vnum perinde atq; id quod est, dicitur. at hoc partim hoc aliquid, partim quantum, partim quale significat. Quapropter & albi hominis erit ratio definitioq;. Alio vero modo & albi & substantiæ erit.

20 Neq; enim si hoc positum fuerit, protinus necessarium erit, eius esse definitionem, quodcunq; oratione idem significauerit, sed quod certa oratione. Quoniam omne nomen cuiuscunq; fuerit, idem significat atq; oratio & definitio rei, ac vicissim oratio idem quod nomen: quod non solum in his reperitur, sed plerunq; nomina sunt, quæ idem quod oratio sonāt, ac e diuerso, & tamen orationes quæ huiusmodi sunt, vt nomen idem quod ipse declarat, non sunt definitiones. Cum hoc igitur ad hunc modum sese habeat, & propositū ei sit de definitionibus disputare, de hac ipsa re differit, & ait. Quæadmodum si simpliciter affirmemus, quodcunq; nomen idem quod oratio declarauerit, orationem eius rei quam nomen significat, esse definitionem, nihil efficitur necessarium. Multa enim nomina idem quod oratio declarant, nec tamen orationes definitiones sunt, neq; nomina quæ orationum

Nomina
quoque defi-
nitiones di-
cuntur.

sunt declarantia. Dicuntur autem nomina quoque definitiones, quoniam idem quod definitio declarant. ut enim homo dicitur mortalis, & mortalis homo, propterea quod idem est utriusque intellectus, sic si oratio & definitio idem significet atque nomen, & nomen id est quod oratio, utique nomen definitio dicitur, tursusque definitio nomen. atque hic quidem est, ut arbitror, horum dictorum sensus. Nam licet enim coniunctio in dictione posita significare videatur hæc ad confirmationem pertinere cuiuspiam eorum quæ proxime dixerat, non tamen ita est, sed oportet illud enim pro igitur accipere. quod ab ipso multis in locis usurpatur, ut in secundo posteriorum libro, & plerisque alijs in locis annotauimus. Enim ergo pro igitur accipere oportet, ut sit huiusmodi sensus. Non igitur est necesse, id est non accidit siue sequitur aliquid necessarium, si posuerimus quodcumque nomen, idem quod oratio significauerit, illam orationem seu rationem esse rei definitionem. Sed dicendum est, si quod nomen idem quod aliqua oratio significet, oratio illa rei erit definitio. Erit autem oratio a nomine significata definitio, si nomen ipsum orationem unam significet. Unam autem non coherentiam, qualis est Ilias, vel coniunctionem. Neque vero dixit, vel coniunctionem, ut aliud quam coherentiam significaret, sed quasi diceret, coherentem seu continentem coniunctionem. Oratio igitur, inquit, quæ a nomine significatur, definitio erit, si sit una: una inquam non coniunctionem, sed si quot modis dicitur unum, id est quot modis proprie unum dicitur, hoc est, si oratio fuerit una secundum unum intellectum ex ijs quibus proprie unum intelligitur, definitio erit. Sed cum dixisset quot modis dicitur unum, adiecit tot modis unum dici, quot ens, hoc est decem modis. Nam in tertio huius operis libro demonstratum est unum & ens huiusmodi esse, ut alterum alterum consequatur. quamobrem ita demum orationem definitionem fore ait, si una fuerit, id est si naturam unam, unamque substantiam significauerit, non etiam si copula una fuerit. Quod vero ait (quare & hominis albi erit oratio) ut conclusio supra dictorum est, quasi dicat, ex his quæ diximus, apparet etiam hominis albi fore definitionem, sed alio modo erit substantiæ definitio, alio albi, alio hominis albi. illorum enim, substantiæ dico & qualis, definitio erit ut simplicium, albi hominis autem, ut compositi.

Existit autem dubitatio, si definitionem quispiam non esse dixerit eam rationem, quæ ex additione conficitur, cuiusnam non simplicium, sed compositorum definitio fuerit. Per additionem enim hæc declaratur necesse est. Dico autem hoc pacto, est nasus, & concavitas atque simitas id quod ex utrisque dicitur, ex eo, quia hoc huic inest: & non per accidens aut concavitas aut simitas affectus est nasi, sed per seipsum, ut patet: neque ut album Calliæ competit, aut homini, propterea quod Callias est albus, cui accidit ut sit homo, sed ut mas animali, atque æquale competit quanto, omniaque omnino quæ per se inesse dicuntur. Hæc autem ea sunt, in quibus aut nomen, aut ratio eius cuius affectus est, inest, & quæ fieri non potest ut declarentur seorsum, quemadmodum album quidem declarari sine homine potest, foemella vero sine animali non potest. Quare aut horum nullius quiditas est definitioque, aut est alio modo, quemadmodum antea diximus.

Cōposito-
rū rationes
ac definitio-
nes cur ha-
beri videā-
tur.

Neque vero cōtrouersia vacat, si quis definitionem esse dicat rationem ex appositione.) Quia proxime dixerat, quare etiam hominis albi ratio erit ac definitio, causam suggerit, cur compositorum etiam rationes ac definitiones haberi videantur. Nam ex appositione vocat, quæ subiecto & prædicato constant, ut hominem album. perinde ac si dicat, si quis hominis albi rationem definitionemque esse negauerit, quærat aliquis ab ipso, cum eorum quæ ex appositione dicuntur, rationes absque dubio sint, ut hominis albi illa, animal pedestre bipes habens colorem visus discretium, cuiusnam hæc erit definitio? breuiter eorum omnium quæ ex appositione dicuntur, rationes, cuius erunt definitiones, si minus ipsorum sunt? Non simplicia autem, sed coniuncta, ex additione vocauit. Cur vero compositorum rationes habeantur, causam subiungit illam (per additionem namque ea declarentur necesse est) id est, necesse est ut cum loquimur de his quæ sunt ex additione, ipsorum definitiones ex additione declaremus. Exempli gratia, est nasus, & est concavitas, & simitas. est quod ex his duobus, naso scilicet & simitate dicitur, quod quidem est simitatem in naso inesse. (Et non per accidens aut concavitas aut simitas affectus est nasi, neque ut album Calliæ competit, aut homini) per accidens videlicet, propterea quod Callias cui homini esse accidit, albus est. Quanquam non ut album accidit Calliæ, accidit autem ut affectio, sic ei homo accidit, sed ut substantia & forma. Non igitur per accidens vel concavitas vel simitas nasi sunt affectiones, sed ita ei simitas per adest, quemadmodum animali ut masculinum existat, & quanto ut æquale: breuiter, quemadmodum omnia quæ per se adeste dicuntur. quæ qualia sint, exponit, dicens. (Hæc autem sunt ea, in quibus aut nomen, aut ratio eius cuius affectus est, inest) id est, ea per se adeste dicimus, ad quorum affectuum vel prædicatorum rationes nomina ipsis subiectorum vel rationes assumuntur. Nec fieri potest, ut affectio absque subiecto explicetur ac definiatur, ut simitas est affectio nasi, quæ absque naso definiri nequit, cuius nasi simitas affectio est. Nam simitas concavitas in naso esse definitur. & in simitatis definitione, nasi nomen continetur. In alijs vero fieri potest, ut non tantum subiecti nomen, sed definitio etiam assumatur: ut in masculino definiendo,

Quæ dicā-
tur per se
adesse.

si quis dicat, mas est animal quod aptum est in alio generare, nomen accipit animalis, quod mari subiectum est. Idem si dicat, mas est substantia animata sensualis in alio generare apta, non nomen accipiat, sed definitionem eius quod mari subijcitur. Mas igitur & foemina simitasque accidentia per se sunt, quoniam sine sibi subiectis definiri nequeunt. (Neque ut album) inquit, quoniam hoc absque homine, & omnino absque subiecto definitur. Si ergo quemadmodum diximus, eorum quae per se sunt, definitiones habentur, simum autem & talia per se sunt, ipsorum nimirum habebuntur definitiones. At ipse non hoc induxit, sed quoniam supra dictum est, definitiones eorum esse, quae per se sunt, ea porro per se esse, quae ipsa per se consistere valent, cum simitas ipsa per se consistere nequeat, fortiter autem dacterque suggerit (quare aut horum nullius quiditas est & definitio) Nam qui fieri hoc potest, cum haec per se non consistant, definitiones autem eorum sint, quae consistunt per se: aut est horum quoque definitio, inquit, sed quemadmodum antea diximus. dictum est enim primum ac simpliciter substantiae, deinde alijs etiam definitiones attribui.

Emergit etiam de ipsis alia dubitatio. Nam si idem sit simus nasus, & concauus nasus, idem ipsum simum, & concauum erit. Sin vero non idem ex eo sit, quia fieri non potest, ut simum absque ea re dicatur, cuius per se est affectus. est enim ipsum simum in naso concauitas, aut nasum simum dicere profecto non licet, aut dictum bis idem erit, nasus concauus nasus. Nasus enim simus, nasus concauus erit. Quapropter absurdum est quiditatem talium esse. quod si sit, in infinitum erit profectio. nasi enim nasi simi, alia quiditas erit. Patet igitur solius diffinitionem substantiae esse. Nam si caeterorum quoque sit praedicamentorum, ex additione illam esse necesse est, ut qualis aut imparis. non enim sine numero extruetur, nec etiam sine animali foemellae. At ex additione eas extrui dico, in quibus sit, ut bis idem dicatur, perinde atque in istis. quod si hoc sit verum, neque coniuictorum ut numeri imparis erit, sed latet rationes non exacte dici ac assignari. Quod si horum quoque sunt diffinitiones, aut sunt alio modo, aut, ut dictum est, multipliciter diffinitio atque quiditas est dicenda. Quare partim non vllius erit istorum praeter substantias diffinitio, quiditasve, partim etiam erit. Patet igitur diffinitionem quae quiditatis est ratio, quiditatemve, aut substantiarum tantum, aut ipsarum maxime, & primo, atque simpliciter esse.

21 Emergit etiam de ipsis alia dubitatio. In haec, inquit, quae per se adsunt, alia occurrere potest dubitatio. Quae rat enim aliquis, si simum & cauum naso per se conueniunt, utrum nasus simus idem sit quod cauus nasus? quod si detur, eaque diuidatur, profecto simum idem quod cauum esse videbitur. quod nimirum falsum est, quando cauum latius patet, quam simitas, quippe quod in ligno, aere, terra, & in plerisque alijs esse notatur, cum interim simitas absque naso non reperiatur. Sic igitur quaestione proposita, inquit. (Sin minus idem sit, propterea quod fieri non potest, ut &c.) Est autem sensus, si quis dicat. Ego omnino neque simum nasum dico, neque cauum nasum: quod cum non dicam, concludi non potest, nasum simum idem esse quod cauum nasum, & tunc ne illud quidem simum idem esse quod cauum. Causam vero cur aliquis non simum nasum, neque cauum nasum dicturus sit, qui cum hoc dicere velit, simum tantum dicat, aut cauum sine naso, subiungit, dicens (propterea quod fieri non potest, ut simum absque re dicatur) Nam cum simum aio, nihil aliud dico, quam nasum simum. quare si simum nasum dixerem, perinde erit ac si dicam, simus nasus nasus. Siquidem cum simum dixi, nasum quoque dixi. quare si simo nasum quoque adijciam, efficietur, ut bis dicatur nasus. cui similis est ratio caui. quod si pars est negationis, praeterquam quod non est visitatum, profecto simum nasum dicere, aut cauum nasum non licet. At si hoc verum est, non concluditur simum nasum idem esse, quod nasum cauum, ac proinde neque illud simum esse idem, quod cauum. Porro si fieri non potest, quemadmodum dictum est, ut simum absque naso dicatur, sed cum simum dicimus, rem simul dicimus cuius simum est affectio, si hoc ergo fieri non potest, vel non licet, inquit, nasum dicere, sed solum simum dicere oportet: aut certe, si dicatur simus nasus, bis nasus dicitur. Sed ipse cum dixisset, nasus nasus cauus, loco illius, nasus nasus simus, cur pro simo cauum dixerit, causam suggerit: quoniam nasus simus, inquit, nasus cauus erit. Nam cum simum sub cauum cadat, qui nasus nasus simus ait, is nasus nasus cauus dicit. quare absurdum est, in quibus fiunt huiusmodi negationes, in ijs quiditatem esse putare. In quibus si quis quiditati ac definitioni locum esse contenderit, nimirum absque fine procedetur. at in infinitum procedi non potest. non igitur quiditas definitioque horum habetur. Effici autem ad hunc modum, ut in infinitum abeat, aperte hinc intelligi potest. Nam cum simus nasus, idem significet, quod nasus nasus simus, necesse est, ut si quis simum nasum definit, dicat, nasus simus est nasus nasus simitas in naso. quare qui definit nasum nasum cauitatem in naso, necesse est, ut dicat nasus nasus nasus, cauitas cauitas, in naso naso. Et hoc in infinitum. Siquis vero neget, id nasus nasus, cauitas in naso definiri oportere, is causam

reddat, si potest, cur hoc definire prohibemur, si nulum solum permittimur. Manifestum igitur est solius substantiæ haberi definitionem. Nam si quis aliorum esse dicat, necesse est, ut ex additione sint. Ex additione autem appello ea in quibus idem bis dici contingit. Siquis ergo cæterorum prædicamentorum, hoc est quanti, albi, imparis, foeminæ, ac similibus definitiones esse dixerit, necesse est, ut subiectum bis accipiatur, ut de limo dictum est. Nam si foeminam definire volueris, necessum est, ut animal bis accipiatur. Si enim qui foeminam dicit, animal dicit, profecto qui foeminam definit, is hoc dicat necesse est, foemina est animal animal, in quo generare aliud aptum est. Similiter cum impar quis dicit, numerum dicit, quare si definiat impar, necessario dicet, impar est numerus numerus non valens in duo æqualia diuidi. Itaque si imparis aut foeminæ non habetur definitio, ne coniunctorum quidem habebitur, ut numeri imparis, vel foeminæ animalis. Sed quoniam poterat ei in hunc modum occurri, quomodo negas Aristoteles affectiones absque rebus dici, ac idcirco qui has definiunt, cogi ut bis ipsarum subiectum dicant, cum liceat impar absque subiecto definire? dicā enim, impar est, quod in duo æqualia diuidi nequit. numero nequaquam assumpto, quod ipsum apertius in albo patebit. Dicimus enim, album est color visus discretiuus, nulla subiecti mentione facta. Huic igitur obiectioni occurrens ait (sed latet rationes non exacte dici ac assignari) id est, non animaduertunt isti definitiones horum a se absque subiecto fieri, propterea quod non exacte ipsorum reddunt definitiones. Nam si quis accuratius considerauerit, fieri non posse reperiet, ut horum quodpiam sine subiecto definiatur: & ait, mihi quidem prorsus non placet horum esse definitiones: si quis tamen esse contenderit, vel alio modo sunt, vel, quemadmodum sæpe diximus, dicendum est horum definitiones & quiditates esse, ad hunc scilicet modum, proprie horum nullius esse definitionem, neque quiditatem aut naturam, quæ per se consistere valeat, ipsorum cuiuspiam suppetere, sed esse aliquo modo. Hæc effatus concludit dicens (Patet igitur definitionem quæ quiditatis est ratio) rationem appellans, ut sæpe dictum est, explicationem ac dinumerationem eorum quæ ad definitorem constitutionem assumuntur. quiditatem vero naturam comprehensim & simul per se existentem intellectā, ac in indiuiduis dispersam: quæ natura definitione declaratur. (Patet igitur definitionem quæ quiditatis est ratio, ipsamque quiditatem, aut substantiarum tantum, aut ipsarum maxime, & primo ac simpliciter esse.

Vtrum autem quiditas & vnumquodque sint idem, an non eadem, sed diuersa, deinceps considerandum esse videtur. ad substantiæ nanque considerationem hoc vehementer conducit. Vnumquodque enim non aliud a substantia sua esse videtur, & quiditas vniuscuiusque substantia dicitur esse. In his igitur quæ per accidens dicuntur, diuersa esse, non eadem videbuntur, ut homo albus, & hominis albi esse. nam si eadem sint hominis esse, & albi hominis esse, idem erit profecto. Idem enim est homo, & albus, ut inquirunt, homo. Quare idem erit & hominis albi, atque hominis esse. An non est necesse ea quæ sunt per accidens, eadē esse? Non enim extrema modo eodē eadē fiunt, sed illud accidere fortasse videbitur, extrema inquam eadem per accidens fieri, ut est albi & musici. at non videtur. In iis autem quæ per se dicuntur, necesse est non diuersa, sed eadem esse: veluti si sint aliquæ substantiæ, quibus aliæ non sunt substantiæ neque naturæ priores, quales inquirunt quidam ipsas ideas esse. Nam si ipsum bonum, ac boni esse, & animal, ac animalis esse, & ens, atque entis esse, non idem sit, sed diuersum, erunt profecto aliæ substantiæ naturæque; atque ideæ præter eas quas ponunt, & priores etiam substantiæ, sane, si quiditas rationem substantiæ subit. atque si absolutæ quidem sunt, harum quidem scientia non erit, illæ vero non rationem entis subibunt. Absolutas autem esse dico, si neque ipsi bono insit esse boni, neque huic competat esse bonum. Scientia enim vniuscuiusque, cognitio quiditatis vniuscuiusque est. atque in bono, cæterisve, res ita sese habere videtur. Quare si esse boni bonum non est, neque esse entis ens erit, neque vnius vnum: atque omnes similiter quiditates sunt, aut nulla. Quare si esse entis est non ens, neque cæterorum est vllum. Præterea cui ipsum esse boni non est, id non est bonum. Vnum sit ergo necesse est bonum, & esse boni: & honestum, & esse eius, & quæcunque omnino non per aliud, sed per seipsa primaque dicuntur. Hoc enim satisfacit sane, etiam si formæ non sint, magis autem forsitan & si sint.

Vtrum autem quiditas & vnumquodque sint idem, an non, sed diuersa, deinceps considerandum 13
 Res quæque est) Cum quiditas quidnam sit docuisset, & quid eius ratio, & quæsiuisset, num fieri possit, ut accidens
 an eadē sit, tium quiditates ac definitiones habeantur, tum proprie quiditatem ac definitiones substantiarum esse
 quod ipsi ostēdisset, aliorum certo quodam modo, nūc illud inquirat, vtrum res quæque idem sit, quod ipsius qui
 quiditas. ditas, an diuersum. hoc enim ad substantiæ formæque contemplationē plurimum confert. Hæc effatus, vnum

quodque idem esse ait, quod ipsius quiditatem, quoniam vnaquæque res nihil est aliud quam ipsius substantia, quiditas autem substantia est. ergo res quæque nihil est aliud, quam sua quiditas, sed hoc idem. In ijs ergo quæ per se dicuntur, idem est vnumquodque, quod ipsius quiditas, vt homo, & hominis esse. (In ijs vero, inquit, quæ per accidens dicuntur, diuersa esse, non eadem videbuntur: vt homo albus aliud est, quam esse hominis albi) nam si albus homo, & esse hominis albi, sunt idem, nimirum & esse hominis separatim idem erit, quod esse hominis albi: quod est absurdum, cum hominis esse substantia sit, atque quiditas, albi autem hominis esse, accidens. nam esse hominis accidit esse hominis albi. Sed quoniam quidam hominis esse, & hominis albi esse, idem esse dicebant, ipsorum rationem qua id affirmabant, apponit, ipsamque refellit. Ait enim, qui hominis esse, & hominis albi esse, idem esse volunt, ij hoc confirmantes aiunt. Homo & homo albus idem sunt, vt Socrates idem est quod Socrates albus. quod si homo & homo albus idem sunt, utique & hominis esse, & hominis albi esse fuerit idem. Est autem syllogismus quo id colligunt, in tertia figura, ad hunc modum. Homo & homo albus idem sunt. homo autem, & hominis esse, idem. albus igitur homo, & esse hominis albi, idem sunt. quam istorum rationem soluit, dicens (An non est necesse ea quæ sunt per accidens, eadem esse: non enim extrema modo eodem eadem sunt) sed non expleta est hæc oratio. Subaudiendum est enim illud (atque ea quæ sunt per se) vt sit plena oratio. Neque enim est necesse, vt quæcumque per accidens sunt, sint eadem, atque ea quæ sunt per se. est autem sensus. homo per se, idem est, quod hominis esse: per accidens autem, idem quod hominis albi esse. At ens per accidens, non est idem quod ens per se. Neque enim omnibus modis extrema, id est termini qui prædicantur, iidem fiunt, sed cum per se ambo extremi termini de subiecto prædicantur, tunc iidem efficiuntur, non item cum alterum per se, alterum dicitur per accidens. Alioquin efficeretur, vt color esset homo, ad hunc modum. Socrates est albus. Socrates est homo. album igitur homo est. quod fieri non potest. At esse hominis, & esse hominis albi, non sunt idem propter causas commemoratas. (Sed illud, inquit, accidere fortasse videbitur, extrema inquam eadem per accidens fieri, vt esse albi, & esse musici) quoniam per accidens vtrunque homini adest. (At non hoc videtur) At si esse albi, & esse musici, non videntur esse idem (alia est enim albi, alia musici natura) profecto multo minus esse hominis, & esse hominis albi, idem fuerit. Sed postquam dixit in ijs quæ per accidens dicuntur, vnumquodque diuersum videri a quiditate, cum in eis proprie quiditas non habeatur, & hoc ostendisset, demonstrando hominem diuersum esse ab esse hominis albi, in hunc modum interrogat (In ijs autem quæ per se dicuntur, necesse est ne non diuersa, sed eadem esse) sic percontatus, idem esse rem quamque, quod eius quiditatem, demonstraturus, loquamur, inquit, in ideis, in quibus si idem esse reperietur ipsi homo, & ipsi hominis esse, ac proinde ipsi bonum idem quod ipsi boni esse, in his quoque nostratibus homo idem erit, quod hominis esse: & bonum, quod boni esse. ac vicissim hæc diuersa, si illa diuersa fuerint. Ad summam, vtrunque formæ illæ sese habere repertæ fuerint, sic nostratia quoque sese habebunt. Si quæ igitur sunt, inquit, substantiæ ipsæ per se separatæ, vt Platoni visum est, quibus non sint aliæ substantiæ neque naturæ priores (negabāt enim auctores idearum his naturas alias esse priores) si sunt ergo substantiæ per se, quales quidam ideas esse tradunt, vtrum bonum ipsum, id est ipsi bonum & esse boni hoc est esse ipsi boni, diuersa sunt, an secus? & ait, si diuersum est ipsi animal, & ipsi animalis esse, rursusque ipsi bonum, & ipsi boni esse, atque ipsi ens & ipsi entis esse, aliæ profecto substantiæ atque naturæ idearum fuerint ab ijs quæ traduntur diuersæ, eisque priores, quæ quidem sint magis substantiæ. Nam si quiditas potissimum est substantia, quiditas autem est hominis esse, profecto hominis esse, magis est substantia. quod si verum est, nimirum esse ipsi hominis, magis erit substantia quam ipsi homo. quod quidem esse ipsi hominis substantia est ipsi hominis, & quiditas ipsius. Hoc autem non placet idearum assertoribus, vt aliquæ substantiæ, substantijs hoc est ideis priores habeantur. Et si disiunctæ, inquit, inter se sunt (harum) id est ipsi hominis & ipsi equi, & cæterarum idearum scientia non erit (Illæ vero) .i. esse ipsi hominis, & esse ipsi equi, & simpliciter idearum quiditates non erunt entia. Sed antequam hoc demonstraret, exponens quid sit esse disiunctas siue absolutas, sic ait (absolutas autem esse dico, si neque bono ipsi insit esse boni, neque huic cõperat esse bonum) Quo in loco (bono ipsi) dicit pro ipsi bono, & (esse bonum) pro esse ipsi boni, hoc est pro quiditate ipsi boni. (Absolutas ergo, inquit, dico, si neque ipsi bono insit esse boni) id est, nisi ipsi bono hoc suppetit, vt sit idem quod ipsi boni esse, sed sit ab eo seiunctum, & alterius naturæ. Siquis ergo dicat ipsi bonum diuersum esse ab ipsi boni esse, efficitur vt ipsi bonum non sit idem quod illud, id est ipsi boni esse, hoc autem est quiditas ipsi boni, sed potius ab eo disiunctum, alteriusque naturæ. Si hæc porro disiuncta separatæque inter se esse dicantur, sit vt esse ipsi boni, quod quiditas est, non sit in ipsi bono, quod fieri non potest. Sic ergo interiecta expositione illius verbi absolutas, docet cur si hæc absoluta siue abiuncta sint, non sit idearum scientia futura, dicens (Scientia enim vniuscuiusque est cum quiditate & substantiam eius cognoscimus). At si quiditas & substantia ipsi boni diuersa est ab ipso, profecto dicere cognitionem quiditatis ipsi boni esse cognitionem ipsius ipsi boni, simile est, vt si dicas cognoscere quid sit equus, esse cognoscere quid sit homo. Siquidem vt natura hominis diuersa est ab equi natura, sic ipsi bonum & quiditas eius diuersa esse ponuntur. At si ratione vacat, & omnino fieri nequit, vt equi cognitio, cognitio hominis esse dicatur, ne illud quidem fieri potest, vt cognoscere quiditatem ipsi boni, sit ipsi bonum cognoscere. Cui similis est cæterarum idearum ratio. Idearum igitur non habetur scientia, si hoc autem fieri nequit, cum ipsarum habeatur scientia, nimirum

& positio ex qua hoc efficitur, est impossibilis, illa scilicet quæ ipsi bonum eiusque quidditatem diuersa esse dicit. quod quidem rebus nostratibus necessario perinde congruit. Nam si hominis habemus scientiam, homo ab hominis esse non est diuersus, sed idem quod ipsum. alioquin fieret, ut eius non esset scientia, quod est impossibile, ac proinde ne bouis quidem, & equi, ac cæterorum. Sic igitur strictim demonstrato ex hac positione de qua loquimur, effici, ne scientia idearum habeatur, docet neque idearum quidditates entia futura esse, si ab ipsis ideis fuerint diuersæ, dicēs. (Quare si esse boni bonum non est, neque esse entis ens erit) est autem sensus. quemadmodum ex hac positione sequitur, esse ipsi boni & quidditatem ipsi boni non esse bonum, sic efficitur ut esse ipsientis, quod est ipsientis quidditas, non sit ens, similiter ut esse ipsi unius, non sit unum. quod autem hoc sequatur, in hunc modum planum fiet. Si enim quod a bono diuersum est, non est bonum, profecto & quod ab ente diuersum fuerit, erit non ens; & quod ab uno, non unum. est autem ipsi boni esse diuersum ab ipsi bono, & ipsientis ab ipsiente, ac ipsi unius ab ipso uno. patet igitur esse ipsi boni esse non bonum, & esse ipsi entis non ens, & ipsi unius non unum. Sed nequis in hunc modum occurrat, quidditatem ipsientis cum sit ab ipso diuersa, merito concludi non esse ens. nam quod ab ente diuersum est, id haud dubie non ens est. at quidditas ipsi hominis, & ipsi equi, & cæterorum, nihil est, quod non entia esse dicantur. Ne quis igitur hoc opponeret, illud induxit (aut omnes similiter quidditates sunt, aut nulla) id est, vel omnes idearum quidditates esse affirmare oportet, vel omnino nullam. Cur enim aliquas esse dicere permittamur, alias vetemus? Itaque si ipsientis quidditas non est, ne cæterarum quidem idearum quidditates fuerint. Ut enim ipsientis quidditas sese ad ipsiens habet, sic quidditates aliarum idearum ad ipsas. Illud autem, (Præterea cui ipsum esse boni non est, id non est bonum) pertinet ad ostendendum quidditatem ipsi boni non esse bonam. est autem sensus. Cui rei non adest esse boni, ea res non est bona. Quidditas autem ipsi boni diuersa est ab ipso. quod vero a bono diuersum est, id non est bonum. quidditas ergo boni non est bona. Demonstrato igitur in ideis hoc esse ipsarum quantum, quod quidditatem ipsius, concludit vniuersaliter in omnibus rebus, dicens. (Unum sit ergo necesse est bonum, & esse boni: honestum, & esse eius, & quæcunque omnino non per aliud, sed per se ipsa primaque dicuntur) Nam licet formæ, inquit, non essent, ut non esse sæpe demonstratum est, ut idem sit ipsi homo, quod esse ipsius, tamen prædicta demonstratio satis est ad faciendam fidem idem esse nostratum rem quantum, quod eius quidditatem.

• Insuper patet & subiectum ipsum substantiam non esse, si sint ipsæ ideæ tales, quales inquirunt quidam esse. Has enim substantias quidem esse, de subiecto autem non dici necesse est, alioquin erunt communicatæ. Ex his igitur rationibus perspicuum iam euasit, ipsum unumquodque, quidditatemque eius, unum & idem non per accidens esse, & unumquodque etiam scire, hoc esse, quidditatem inquam cuiusque scire. Quare per rationes atque inductionem unum quid sint ambo, necesse est. Id autem quod per accidens dicitur, ut musicum aut album, & quidditatem idem esse dicere vere non licet, propterea quod duplex significat, id inquam cui accidit, & ipsum quod accidit. Quare partim idem, partim non idem est. esse enim hominis, ac hominis albi, non idem est, est tamen idem affectu.

Substantia
non subijci
tur substā
tiæ aliene.

Insuper patet & subiectum ipsum substantiam non esse, si sint ipsæ ideæ tales, quales inquirunt quidam esse) Quoniam qui ideas induxerunt, ipsas per se consistere dicebant, ut sæpe docuimus, & proprie entia, atque substantias a nostratibus diuersas. Si quidem hominem vniuersalem, quem intellectus noster abstrahit a singulis, & cui beneficio mentis esse contingit, similitudinem esse aiebant hominum particularium, idemque quod singulos homines, & cognitione tantum esse obtinere. at ipsum hominem ideam, quæ quidem per se est, & in substantia, non esse idem quod singulos homines. Quoniam igitur hæc illi tradebant, idcirco ait, si sint ideæ, non erit subiectum substantia, id est particulares & indiuiduæ substantiæ non erunt illis subiectæ. Substantia enim non subijcitur substantiæ diuersæ ab ipsa & alienæ. Quoniam igitur ideæ, ut istis placet, per se sunt, quæ vero per se sunt, necessario sunt substantiæ: ideæ necessario sunt substantiæ, & diuersæ per istos a nostratibus. At si substantiæ sunt a nostratibus diuersæ, profecto non habebunt has pro subiectis, neque de ipsis subiectis dicentur. Nā si de ipsis subiectis dicerentur, essent utique per participationem. at quæ sunt per participationem, hæc in sui participibus habentur: ut animal est in Socrate, & in me. isti tamen ipsi hominem in nobis esse negant. quo efficitur, ut non sint per participationem. porro nisi per participationem sint, non dicentur de nostratibus subiectis, nec nostratia omnino illis subijcientur. At quis erit usus idearum, si a nostratibus diuersæ sunt? neque de ipsis prædicantur? neque his ut sint causæ existunt? quod sæpe demonstratum est. Hæc effatus ait (Ex his itaque rationibus perspicuum iam euasit, ipsum unumquodque, quidditatemque eius, unum & idem non per accidens esse) id est, unum quodque idem esse quod quidditatem ipsius, non ex accidenti, sed per se: & unumquodque scire, hoc esse, quod scire quidditatem eius. Itaque ex ratione & expositione, id est inductione necessario efficitur, ut unumquodque idem sit, quod ipsius quidditas. Sed postquam eorum quæ per se dicuntur, quodque idem

esse docuit quod eius quiditatem, de ijs quæ per accidens dicuntur, hoc verum esse negat, propterea quod talia duo significant. Nam musicum statim affectionem ipsam, musicam dico quæ in Socratis anima inest, tum Socratem ipsum significat. quamobrem haud verum est dictu musicum idem esse quod esse musici. Tunc enim sequeretur, musicum, hoc est affectionem, idem esse quod hominem, cui accidit. Si ergo esse musici significat vniuersale musicum, hoc est vniuersalem musicam, musicum autem significat hominem, cui accidit musica, quomodo musicum, & musici esse, id est, substantia & accidens idem esse possunt? quamobrem quodam, inquit, modo animal album, & animalis albi esse idem erunt, alio modo non idem. per se enim non idem est hominis esse, quod hominis esse albi. quatenus vero patitur ab albo, id est, dealbatur, est idem.

Absurdum autem esse videbitur & si quispiam vnicuique quiditati nomen posuerit. Erit enim & præter illam alia quiditas sane, vt præter quiditatem equi, alia quiditas equi. Atque quid prohibet & nunc esse aliquas continuo quiditates idem quod ea quorum sunt quiditates, si quiditas est substantia? At vero non solum sunt vnum, sed etiam ratio ipsorum eadem est, vt ex his etiam quæ dicta sunt, patet: Non enim esse vnus, ac vnum per accidens, vnum est. Præterea si aliud erit, in infinitum erit profectio. Nam alterum quidem, veluti ipsum esse vnus, quiditas eius erit, alterum autem ipsum vnus. Quare & in illis ratio eadem erit. Patet igitur in hisce quæ prima & per se dicuntur, ipsum cuiusque esse, ac vnumquodque, vnum & idem esse.

15 Absurdum autem videbitur & si quispiam vnicuique quiditati nomen posuerit.) Hoc quoque pertinet ad demonstrandum per reductionem ad impossibile, idem esse vnumquodque, quod ipsius quiditatem. quæ demonstratio rursus in ideis procedit. ait enim, si ipse quus & quiditas eius non sunt idem, sed diuersa, imponatur nomen huic quiditati, & vocetur vestimentum. cum omne nomen significet aliquam quiditatem, vestimenti quoque quiditas erit ab ipso diuersa: quæ vestimenti quiditas rursus appelletur planta, & erit quiditas plantæ ab ipsa diuersa. quæ & ipsa si nomen nacta fuerit, aliam habebit diuersam a se quiditatem, & hoc in infinitum. Si quis ergo cuique nomē imposuerit, cum omnis vocabuli substantiam significantis quiditas habeatur, præter nomen illud erit alia quiditas, (vt præter quiditatem equi, erit alia quiditas equi) id est, quiditatis equi erit alia quiditas. at quiditas equi, equi natura est. quare si quiditatis equi sit alia quiditas, erunt equi duæ naturæ, duæque substantiæ: neque duæ tantum, sed infinitæ. Sed quia dicere quisquam poterat, Non est necesse, vt in infinitum procedatur, peruenietur enim ad aliquam quiditatem cuius non erit quiditas ipsi diuersa, sed idem: & sic non erit necesse, vt alia quiditas habeatur. Nam si ex eo quod res quæque diuersa est a sua quiditate, fit vt illius quiditatis sit altera quiditas: si fuerit peruentum ad aliquam quæ sit eadem atque sua quiditas, non erit iterum illius quiditas alia. quod si ita est, processus non erit in infinitum. Quoniam igitur hæc aliquis dicere poterat, subiicit, (Et nunc quid prohibet esse aliquas continuo quiditates) id est, quid obstat, quo minus statim vnaquæque res idem sit, quod sua quiditas, si hoc post multa reperiendum est? At vero non solum, inquit, vnaquæque res & sua quiditas idem sunt, sed etiam ratio ipsarum eadem est & vna. Neque enim alia est hominis ratio, alia quiditatis eius, sed eadem similiter vnus eadem est, atque vnus quiditatis ratio. Nam si vnum & vnus quiditas essent idem per accidens, non eadem ratio ipsorum esset. Sed quoniam, vt ex cunctis suprascriptis patet, per se vnum sunt, merito ratio ipsorum vna est. Incommodum autem quod supra innuerat, nunc resumit, & apertius exponit, dicens, (Præterea si aliud erit, in infinitum erit profectio) id est, si vnus quiditati nomen fuerit impositum, alia erit quiditas nominis impositi. quod si fiat, in infinitum procedatur necesse est, quoniam esse vnus est quiditas vnus: vnum autem est, cuius quiditas est vnus esse. itaque vnus quiditatis erit rursus alia quiditas, & iterum horum erit eadem ratio. His commemoratis, totum sermonem concludit, dicens. (Patet igitur in hisce quæ prima & per se dicuntur, ipsum cuiusque esse, ac vnumquodque, vnum & idem esse.)

Sophisticæ vero redargutiones aduersus istam positionem, eadem, vt patet, solutione soluuntur, si idem est inquam Socrates, & Socratis esse. nihil enim differunt ea ex quibus quispiam interrogauerit, & ea ex quibus soluens rem attigerit ipsam. Quo pacto igitur quiditas, & vnumquodque est idem, & quo pacto non est idem, satis iam, vt patet, diximus.

16 Sophisticæ vero redargutiones aduersus istam positionem.) Postquam ostendit in ijs quæ per se dicuntur, idem esse vnumquodque, quod quiditas ipsius: in ijs vero quæ per accidens, partim sic, partim vero secus, & hoc quale sit, explicauit, sophisticas captiones eadem solui solutione ait. Sic enim sophisticæ quærunt, vtrum Socrates idem est quod Socratis esse: an diuersus ab ipso? Si diuersus, cum Socratis esse sit Socratis quiditas, eiusque natura, Socrates a se ipso diuersus erit. Sin autem idem est, Socrates vero est etiam albus, nimirum Socratis esse idem erit quod Socratis albi esse, & substantia idem quod accidens. quod quidem non est probabile. Captiones igitur sophisticas contra hanc positionem

& problema haud dubie eadem solutione refelli ait, ea scilicet quæ ait proprie ac per se non esse eadem, sed per accidens eadem esse. Ex ijs enim de quibus interrogant, interrogant autem de accidentibus, occasionem præbent solutionibus. Quibus omnibus expositis, rursus cõcludit, iam explicatū esse dictans, quomodo quiditas idem sit, quomodo non idem.

Eorum autem quæ fiunt, alia natura, alia arte, alia casu fiunt. Atq; vniuersa quæ fiunt, ab aliquo sane, & ex aliquo, atq; aliquid fiunt. Aliquid autem dico in vnoquoque prædicamento. nam aut hoc, aut quantum, aut quale, aut vbi. Naturales autem generationes ex sunt, quæ a natura proficiuntur. id vero ex quo fiunt, materies est: & id a quo fiunt, aliquid est eorum quæ natura constant. Ipsum autem aliquid homo, aut planta, aut aliquid quippiam talium est, quæ quidem maxime substãtias dicimus esse. Vniuersa præterea, quæ aut arte aut natura fiunt, materiã habet. & esse enim & non esse quodq; ipsorum potest, quod quidẽ a materia proficitur, quæ in singulis inest. Vniuersaliter autem & id ex quo, & id quo, natura est. Id enim quod fit, naturam habet, vt planta, animal, & similia. Et id etiam a quo, ipsa inquam natura quæ per formã dicitur, quæ quidem eiusdem est speciei, atq; hæc est in alio. Homo enim hominem generat. Hoc igitur modo fiunt ea quæ per naturam fiunt ac oriuntur.

Eorum autem quæ fiunt, alia natura, alia arte, alia casu fiunt.) Propositum est hoc in loco docere 17
Formã nõ generari. formam non generari. Forma enim & quiditas globi, quæ de particularibus globis prædicatur, non gignitur. Sed neq; forma huius globi per generationem ad esse procedit, sed dum æs certo quodam modo ab artifice mouetur, in ipso citra tempus forma ingeneratur. Similis est formæ, domus ratio. Nam cum vltima tegula imposita est, tunc dicimus domũ esse. Siquid enim eorum quæ ad domum construendam faciunt, qualecunque illud sit, desideretur, nondum est domus. Tegula autem postrema absq; tempore & in instanti ponitur in domo. Itaq; ne formæ quidem particulares generantur, propterea quod licet cum materia distendantur, partium tamẽ expertes sunt. quod autem partibus vacat, id quomodo potest generari: cum sit omne quod generatur, partium cõpos. Diuiditur enim **Omne qd generatur, partiũ compos est.** in partem prius generatam, & in partem posterius generandam. Nam quod de domo diximus, quæ vltima tegula imposita sit, idem licet in globo æneo notare. Hunc enim vltimus ictus qui æri ab artifice incutitur, in formam redigit. Ipse vero pũcto temporis efficitur, quippe cum globus absq; tempore es ipsum attingat, cum scilicet ipsum informat. Itaq; neq; forma globola, seu forma vniuersalis globi, hoc est globus ipse vniuersalis cum nullus sit, genitus est, neq; forma huius globi per generationem & tempus in ipso gignitur, vel omnino generatur, sed cum sit, in ipso ponitur ab artifice. Nam cum globi forma sit in artificis anima, in ære ab artifice ipso imponitur. Necessario autem formas non generari demonstrat, vt hinc planum fiat, vtrum formæ naturales ipsæ per se absq; materia consistere valeant, vt Platoni visum est, an non? Sed ante demonstrandum formam non generari, per diuisionem ostendit, quidquid generatur, ex subiecto aliquo generari: vt hinc colligat, formã si gignatur, ex subiecto esse generandam, & sic processum in infinitum fore. Ex diuisione igitur, vt dixi, demonstrat, quidquid gignitur, ex aliquo generari. Sic ergo ait, (Eorum quæ fiunt, alia natura fiunt) vt animalia, stirpes, & similia. (alia arte) vt domus, vt statua, ac omnino artificiosa. (alia casu) vt valetudo, si quis forte cum sitibundus aquam bibisset, non vt conualesceret, sed vt sitim expleret, valetudinem recepit. Omnia igitur quæ natura, quæ arte, quæq; casu efficiuntur, ab aliquo efficiente, & ex aliqua materia, & aliqua forma fiunt. Nam aut substãtia, inquit, fiunt, aut quantum, aut quale, aut aliud prædicamẽtum. Fiunt autem aliquid horum quasi forma. His cõmemoratis ait, (Naturales autem generationes sunt, quarum generatio ex natura est) quo in loco dubitare succurrit: cum ipse in physica docuerit generationis non esse generationem, neq; mutationis mutationem, quomodo nũc ait generationes naturales esse, quarum generatio sit ex natura: vt fateri videatur generationis haberi generationẽ. An illud, quarum generatio, non retulit ad generationes, sed ad ipsarum fines: exempli gratia ad animalia & stirpes. quod si verum est, non quarum est interpretandum, sed quorum. eritq; sensus, generationes naturales sunt stirpium & animalium, quorum stirpium & animalium generatio non ab arte, sed a natura proficitur. An illud (quarum generatio ex natura est) sic debet explicari, id est, quarum generationum subsistentia & esse nõ ab arte neq; casu, sed a natura suppeditatur? Potentia enim atq; natura in semen coniecta, causa efficiens est generationis. atq; hæc quidem sunt naturales generationes. Id autem ex quo per generationem res oriens generatur, materia est. exempli gratia, hominum materia proxima sunt menses muliebres. id igitur ex quo fit quod nascitur per generationem, est materia. Id autem a quo, id est efficiens (aliquid est eorum quæ natura constant) vt homo vel equus. Hi enim sunt efficientes causæ, propterea quod semen ex ipsis deciditur. Illud autẽ (aliquid eorum quæ natura constant) adiectum est, quoniam in physica formam naturam esse dixerat, atque item materiam naturam esse. quod vero ex vtraque cõcretum est, non esse naturam, sed naturam consistere. ita quod Socratem genuit, non est natura, sed eorum est quæ natura consistunt. **Mate**

ria igitur est, ex quo quod nascitur, generatur. id vero a quo, de numero eorum est quæ natura constant. quod autem generatur, homo est, vel equus, aut simile quidquam. (quæ quidem) composita dicitur ex materia & forma, ut in prædicamentis testatur, & in physica, & in hoc ipso opere (maxime substantias esse dicimus.) Sed postquam omnia quæ natura vel arte fiunt, materiam habere dixit, causam huius rei strictim subiicit, dicens, (esse enim & non esse quodque ipsorum potest) id est, cum res quæque naturalis aut artificiosa possit & esse & non esse, dubium esse non debet, quin hoc a materia sortiat. Hæc enim versatilis est & alterabilis, quæ modo hanc, modo formam illam recipit, quia non semper unam eandemque retinere potest, & proliuis est ad formas recipiendas. Materia igitur causa est unicuique eorum quæ natura vel arte fiunt, ut sit & non sit. ex quo intelligitur quæ ex natura vel ab arte efficiuntur, hæc ex aliqua materia subiectoque fieri. Exposito autem materiam esse causam cur & naturæ & artis opus quodque esse & non esse valeat, suggerit, (uniuersaliter autem & id ex quo, & id quo, natura est.) nam ut sæpe diximus, naturam vocat materiam quæ forma efficitur, & formam per quæ ipsa materia fit. Quod vero ait, (id enim quod fit, naturam habet) pro causa suggestum esse putato, cur forma natura sit. quasi dicat, quod generatur, id per naturam generatur. quo in loco naturam appellat viam qua itur a materia in formam. quod si hæc via natura nuncupatur, ut si quis y producat diceret, quæadmodum ipse dixit, haud dubie forma etiam quod ducit huiusmodi via, natura est. Sed & aliter docet formam appellari naturam. Nam & compositum, inquit, natura vocatur, ut Sophroniscus. qui quidem Sophroniscus non dicitur natura quatenus est compositum, hac enim ratione natura consistere dicitur, sed per formam per quam fit quod ab ipso generatur. Per formam enim quæ in ipso est, efficitur id quod generatur ab eo. Nam hic est sensus illorum verborum (& a quo ipsa natura quæ per formam dicitur, quæ eiusdem est speciei) Quomodo autem quod generatur, eiusdem sit speciei, cuius id a quo gignitur, docet his verbis, (Homo enim generat hominem.) At omnes homines eiusdem speciei sunt.

Cæteræ vero generationes, effectiones dicuntur. Atque omnes effectiones, aut ab arte, aut a potentia, aut a mente proficiuntur. Harum autem quædam & a casu fiunt, atque fortuna, perinde atque in hisce quæ a natura fiunt. Et illic enim nonnulla eadem ex semine & sine semine fiunt. Sed de hisce quidem posterius est considerandum. Ab arte autem ea fiunt, quorum forma in anima est. Atque formam dico quidditatem cuiusque, substantiamque primam. Etenim contrariorum quodammodo forma eadem est. Ipsa nanque opposita substantia, priuationis substantia est, ut sanitas morbi. Illius enim absentia est ipse morbus. Sanitas autem est ea ratio, quæ est in anima, scientiaque.

28 Cæteræ vero generationes effectiones dicuntur.) Postquam generationes naturales, quorum habeantur, docuit, & conclusit, dicens, (Hoc igitur modo fiunt ea quæ per naturam fiunt, & oriuntur.) sic ait (aliæ vero generationes) alias dicens eas, quæ ab arte, a potentia, a mente proficiuntur, (effectiones dicuntur.) Artificiosa igitur, & quæ per artem fiunt, ab arte fieri dicit, a mente vero virtutes. nam virtutes formæ quædam sunt, quippe quæ animam reddant perfectam. Sed quæquam plerumque artificiosa a mente fiat (nam ut docebit, artificiosa quædam fiunt fortuito) tamen ars non est prorsus mens, siue intellectus. A potentia vero efficiuntur quæ contingenter fiunt, ut lauare, non lauare: sedere, non sedere. & similia. Ex ijs igitur quæ ab arte fiunt, nonnulla fiunt casu & fortuito. (Et in hisce, inquit, quæ a natura fiunt, & illic enim) id est, in ijs quæ a natura fiunt, aliqua fortuito fiunt. Siquidem herbæ, tum ex semine, tum absque semine generantur, quippe quarum bona pars casu absque semine nascatur. Sed quomodo, inquit, artificiosa quædam fortuito fiant, postea differemus. De his enim paulopost disputabit. & nos pauloante diximus valetudinem & ab arte & fortuito ingenerari. Sed de his postea differemus. Ab arte autem, inquit, ea fiunt, quorum forma & quidditas est in artificis anima. Forma enim & quidditas valetudinis est in medici anima, ut domus in ædificatoris, & signi in statuarij. Porro cum formam & quidditatem primam substantiam esse dixisset, causam subiicit, cur forma sit prima substantia. (Nam contrariorum, inquit, quodammodo forma eadem est) quoniam priuatio materiæ adest. Priuationi autem a forma suppeditatur esse, quippe cuius absentia priuatio existit. si ergo priuationi in materia existenti, esse & subsistentia beneficio formæ contingit, ipsa vero forma ordinat, definit, exornatque materiam, merito forma prima & proprie substantia esse dicitur. (Contrariorum inquit) id est priuationum, quodammodo eadem, id est, ipsa forma, est forma, id est, informans, & existentia largitrix. Forma igitur est causa subsistentiæ, ac omnino ut entia sint, & ut priuationes entibus annumerentur, causa est forma & quidditas, quoniam abeunte forma, protinus priuatio esse habet. itaque forma est causa priuationis efficiens. Quod vero eadem pro forma dixerit, formam vero pro causa existentia priuationis, ipse declarauit dicens. (ipsa namque opposita substantia, priuationis substantia est) id est, substantia quæ per formam intelligitur, est substantia & existentia priuationis, eique suppeditat esse. quare si substantia, id est, forma, substantia est largitrixque & causa priuationis, dubium non est quin forma sit priuationis forma. Illud autem (quodammodo) adiectum est, quoniam forma non est per se causa priuationis, sed per accidens. Accidit enim,

Materia causa est ijs quæ vel arte vel natura fiunt, ut sint, & non sint.

Materia, forma, compositum, natura dicitur.

Quæ natura fiunt, alia qua fortuito fiunt.

Valetudinis forma, in medici anima.

vt decedente forma, priuatio fiat. Itaque valetudo cum formæ sit æmula, causa est & forma morbi, qui quidem est priuatio.

Atq; sanum efficitur, cum sanitatis artifex hoc intellexerit modo, cū hoc sit sanitas, si futurum sit sanum, hoc esse necesse est, velut æqualitatem. Quod si hæc efficienda est, caliditas oriatur oportet. & hoc pacto semper intelligit, quousq; ad id vltimum accedatur, quod ipse facere potest. Deinde ea iam motio quæ ab hoc incipit, effectio nuncupatur, qua ad consequendam valetudinem itur. Quare fit vt ex sanitate quodammodo sanitas, & ex domo domus, ex ea quæ est absque materia, ea quæ habet materiam, oriatur. Facultas enim medendi, atq; ars extruendarum ædium, ipsa est forma sanitatis, ac domus. atq; substantiam sine materia dico rationem ipsam & quiditatem.

Quæ ab arte fiunt, quandoq; fortuitu fieri.

Atq; sanum efficitur cum sanitatis artifex hoc intellexerit modo.) Docet quomodo corpus sanū efficiatur, idq; non temere, neq; ab re, sed vt hinc planum fiat, quæ ab arte fiunt, ea quandoque fieri fortuitu. Ergo sanum, inquit, efficitur, cum medicus sic intelligit. & quomodo intelligat, exponit, dicens. exempli gratia, Si hoc est sanitas, oportet vt frigidorum & calidorum inæqualitas veniat ad æqualitatem, ne alterutrum excedatur, sed ambo mediocritate contineantur. porro si æqualitas fieri debet, vt calor adsit oportet. fingamus enim calidum a frigido superari. at si caliditas est futura, opus est confricatione. Incipit igitur a confricatione, quam potest efficere. quæ quidem confricatio vltima est, posterior scilicet valetudine, æqualitate atq; calore. medicus enim primum valetudinem intellexit, deinde æqualitatem, tum calorem, postremo confricationem. quæ cōfricatio calorem efficit, hic æqualitatē, æqualitas valetudinem. confricatio igitur a medico in stomacho vel omnino in ægrotante parte facta, quandoq; vt fortuitu fiat, vsu venit. quod quomodo accidat, exponemus, cum ipse de hoc commemorabit. Motus autem cū fricatione in valetudinē, vocatur factio. Contingit ergo quodammodo, vt valetudo fiat ex valetudine eiusque forma, quæ in medici anima inest. Valetudo enim quæ efficitur in ægrotante, fit ex valetudinis forma, rationeq; in medici anima existente. Pari ratione domus hæc quæ cum materia consistit, efficitur ex domo experte materiæ, quæ habetur in ædificante. Vt enim visus in se formas colorum habet, atq; ipsis subiecta materia, sic anima formas in se scientiarum habet. Nam locus formarum, vt dictū est in libro de anima, anima ipsa est. Quomodo autem ex domo & valetudine domus & valetudo fiat, exponens ait. (facultas enim medendi atq; extruendarū ædium est forma sanitatis ac domus) Quod si ex medicina, & arte ædificandi fiūt, hæc autem sunt valetudinis & domus formæ, medicina enim & ars ædificandi nihil aliud sunt quam rationes valetudinis & domus, haud dubie domus ex domo fit, valetudo ex valetudine. Sed cū domum & valetudinem materiæ compotes ex domo & valetudine materiæ expertibus effici dixisset, confirmationē subiecit, quod domus & valetudo ex domo & valetudine fiant, dicens, Facultas enim medendi, atque ars ædificandi, forma sanitatis est, atque domus) Quod vero ex materia expertibus fiant, cōfirmat cum ait, (Atq; substantiam sine materia dico rationem ipsam, & quiditatem) id est, formam ipsam domus & valetudinis.

Generationum autem motionumve alia intellectio, alia affectio nuncupatur. Nam ea quidem quæ a principio formaq; incipit, intellectio appellatur. ea vero quæ ab intellectiois vltimo incipit, effectio nuncupatur. Similiter & vnumquodque mediocriter fieri solet. nam si sanabitur, ad æqualitatem redigatur oportet. Quid igitur est adæquari? hoc quidem. hoc autem erit, si calefiet. Quid igitur hoc est? hoc, atque est potentia hoc. Hoc autem iam in potestate ipsius medici collocatur. Id igitur quod facit, & vnde incipit motio qua ad valetudinem itur, si per artem quidem facit, forma est ea profecto quæ est in anima. sin casu, ab eo incipiet, quod tandem faciendi principium est ei quod arte facit, quemadmodum & in medendo fortasse a caliditatis impressione principium sumitur, hoc autē facit fricatione. Caliditas igitur quæ est in corpore facta, sanitatis est pars, aut ipsam aliquid sequitur tale, quod sanitatis est pars, aut statim, aut per plura. hoc autem est vltimum quod sanitatis efficit partem. Atque vt ibi caliditas, aut aliquid quod ipsam sequitur, sanitatis est pars, sic & lapides domus, & alia aliorum sunt partes. Quare quodammodo dicitur, impossibile est quicquam fieri, si nihil est prius. Patet igitur partē aliquam necessario eorum quæ fiunt, esse. Materia namq; pars est, quippe cum inest & fiat, & aliquid item eorū quæ in ratione sumuntur. Vtroq; enim modo circulum æneum dicimus quid est, & materiam dicentes, æs inquam, & formam, talem inquam figuram. Atq; hoc est genus in quo ponitur primo. Aeneus vero circulus in ratione materiam habet.

20 Generationum autem motionumve alia intellectio, alia effectio nuncupatur.) Demonstraturus quomodo causarum nonnullæ non solum a mouentibus efficiuntur, sed etiam fortuito, prius generationem diuidit in intellectioem & factionem, & ait, motuum alia intellectio vocatur, alia factio, seu motus in intellectu, alia factio, seu motus in intellectu & factionem diuiditur. Motus scilicet a principio & forma, est intellectio, a fine autem intellectioem factio. exempli causa faber cementarius intelligit formam domus esse huiusmodi operimentum: & si hoc futurum est, parietes fieri oportere. parietibus futuris necesse esse fundamentum iaci. ac si fundamentum est iaciendum, fodi oportere. Et hinc exordiens fodit. cum fodit, fundamentum iacit. hoc ubi iecit, parietes erigit. postremo tectum imponit. Generatio igitur siue motus a principio & forma usque ad fossionem, intellectio nuncupatur. a fossione autem, quæ finis erat intellectioem, principium vero generationis domus usque ad tecti impositionem, effectio nominatur. Medicus item valetudinis formam esse talem intelligit: ac si futura valetudo est, æqualitatem fieri oportere. est autem æqualitatem fieri, sicut citates, humiditates, calores & frigora animalis ad mediocritatem redigere. quod fiet si fuerit calefactus stomachus. calefcet autem, si fricatio facta fuerit. quæ quidem confricatio facultate in medico inest, utpote qui fricare possit ægrotantem. Fricat igitur, & confricationem consequitur calor, calorem æqualitas, æqualitatem recta valetudo. Motus igitur a valetudine ad confricationem usque, intellectio nuncupatur. a confricatione vero ad valetudinem, effectio. Illud autem (Similiter unquam quodque medicorum fieri solet) arbitror cum illo coherere. (Quare fit, ut ex sanitate quodammodo sanitas, ex domo domus, ex ea quæ absque materia est, ea quæ habet materiam, oriatur) & sic erit sensus. quem admodum valetudo efficitur ex valetudine, sic æqualitas ex ea æqualitate, quæ in medici anima inest, & similiter calor ex calore. Confricatio igitur, quemadmodum diximus, potentia inest. Aut certe non hoc dicit, confricationem scilicet facultate medico adesse, sed confricationem facultate valetudinem esse. Nam si confricatio principium est primæque causa valetudinis, haud dubie confricatio facultate valetudo est. Itaque hoc (existit autem hoc potestate) de confricatione dictum esse putô, quod confricatio facultate valetudo fit. Illud vero (hoc autem in ipso) scilicet medico: quali dicat, confricatio autem in medici potestate est, ut qui potest ipsam efficere. Confricatio igitur quæ calorem efficit, & ex qua motus & principium valetudinis proficiscitur, siue ab arte, siue ab artifice fiat, tunc non fortuito effici dicitur valetudo quæ confricationem est consecuta. Sed forma valetudinis, quæ habetur in anima medici, causa est huius valetudinis. Sin autem vsu veniat, ut valetudo fortuito efficiatur, tunc quæ causa fuerat valetudinis ab arte productæ, eadem erit valetudinis quæ fortuito fit: id est, ut valetudo ab arte effecta, ex confricatione fit, sic & valetudo quæ fortuito contingit, efficietur ex confricatione. ut enim medicus ægrotantis stomacho confricando calorem efficit, hic æqualitatem, æqualitas rectam valetudinem: sic vsu veniet, ut ægrotans ipse stomachum defricet, non generandi caloris gratia, sed casu, ac ut ea confricatio calorem efficiat, hic æqualitatem, a qua valetudo generetur. Itaque licet retroagere, si valetudo ex confricatione profecta casu fit, confricatio quoque fortuito fuit effecta: & contra si confricatio casu fit, valetudo quoque fortuito accidit. Sin casu, inquit, valetudo fiat, ab hoc fiet, id est, a confricatione (quod faciendi principium est ei quod arte facit) id est, confricatio quæ artifice qui ex arte valetudinem efficit, principium est & causa ut valetudinem efficiat, hæc fortuito efficietur (Hoc autem) id est, calorem (facit fricatione) calor vero factus in corpore a confricatione, vel pars est valetudinis effectæ, aut si minus pars eius est, certe ipsum aliquid tale, id est, æqualitas consequitur, quæ pars est valetudinis. Ipsum vero quod caliditatem sequitur, & valetudinis est pars, vel statim sequitur ipsum, aut si non statim, certe per complura. Quod vero ait (hoc autem est vltimum quod sanitatis efficiat partem) huiusmodi est. Confricatio quæ partem efficit valetudinis, posterior est calore, & æqualitate, atque cæteris. Et quæadmodum calor, vel quod ipsum consequitur (nam hoc subaudire oportet) pars est valetudinis, sic lapides domus, & æs statue. Ex dictis ergo satis intelligitur, nihil, nisi aliquid præexistat, fieri, sed quidquid fit, ex aliquo fieri. Necesse est igitur rebus efficiendis aliqua pars ad sit, quæ materiam æmuletur. quinetiam in partibus definitionis aliquid esse constat, quod materie rationem habet. genera enim materiam æmulantur. quod hinc intelligi potest, quod circulus æneus duas materias habere dicitur, æs, & figuram, æs videlicet ut materiam compositi, figuram vero ut materiam formæ siue definitionis. Circulus igitur æneus non solum compositi materiam habet, sed etiam in ratione.

Atqui quædam cum orta sunt, non illud dicuntur ex quo, ut ex materia fiunt, sed illiusmodi, ceu statua non lapis, sed lapidea dicitur. Homo autem sanus non dicitur illud ex quo factus est sanus. Atque causa hæc esse videtur. ex priuatione namque fiunt atque subiecto, quod quidem materiam dicimus, velut & homo & ægrotans fit sanus. magis tamen ex priuatione fieri dicitur, ut ex ægrotante magis quam ex homine sanus. Quapropter sanus ægrotans quidem non dicitur, homo autem dicitur, homoque sanus. Quorum autem priuatio manifesta non est, & nomine caret, ut in ære cuiusque figuræ, aut in lateribus lignisve domus, ea ex hisce fieri, ut illic ex ægrotante, videntur. Quapropter ut illic non id ex quo fit, dicitur, sic & hic statua non lignum, non æs, non lapis, sed lignea deriuatiue, ænea, lapidea, & domus itidem non lateres, sed lateritia dicitur. Nam si quis

piam diligenter exacteq; inspexerit, non utiq; simpliciter dixerit ex ligno statuam fieri, aut ex lateribus domum, propterea quòd mutetur id ex quo quippiam fit, sed nò maneat sane oportet. propter hoc igitur isto dicitur modo.

Atqui quædam cum orta sunt, non illud dicuntur ex quo ut ex materia fiunt, sed illius modi.) Postquam docuit omne quod fit, ex aliquo fieri, dicit quædam cum dicuntur, non appellari nomine eius ex quo fiunt, immo nihil omnino illud vocari, sed aliqua cognominari ab illo, ut statua prorsus non dicitur lapis, sed lapidea. neq; enim lapis factus est statua. Nam quod aliquid est effectum, id alteratum & a pristino statu discedens effectum est id quod non erat. Lapis autem rursus lapis manet, statuæ forma suscepta. Itaq; lapis non est effectus statua, neq; huius, hoc est statuæ nomine nuncupatur. Ut igitur statua non vocatur id ex quo fit, id est non appellatur lapis, neq; recte valens nuncupatur ægrotans, neq; enim hic qui ex egro factus est valens, æger appellatur, & quædam omnino non dicuntur illud. Et quædam igitur omnino non dicuntur illud, sensus, quædam de priuatione dicuntur, alia non item. Est igitur plena oratio in hunc modum audienda. Quædam non vocantur nomine eius, ex quo tanquam ex materia facta sunt, sed illius modi, ut statua non vocatur lapis, sed lapidea. hoc enim, lapidea dico, significatur verbo illo (illius modi) Pari ratione recte valens non vocatur ægrotans, & tunc illud adiiciendum est. Et rursus, entium quædam dicuntur ex priuatione fieri, alia non ex priuatione, sed ex materia. quod si fuerit adiectum, perspicuum erit hoc quod infertur. (Atq; causa hæc esse videtur, ex priuatione nanq; fiunt, atq; subiecto. Eritq; sensus huiusmodi. Causa quamobrem nonnulla dicuntur ex quo fiunt, alia non item, hæc est, quia fiunt ex priuatione, quæ cum materia sumpta est, & cum priuatio nomen sortita est, tunc dicimus, ex hoc effectum est, ut recte valentem dicimus ex ægrotante fuisse factum, propterea quòd valetudinis priuationi nomen est impositum. appellatur enim morbus siue ægrotatio. Nec dicimus ex homine quod materiam æmulat, recte valentem fuisse effectum, sed ex ægrotante, quoniam priuationi, ut dixi, nomen est impositum. In quibusdã vero, ut in statua & domo, quia priuatio nomine caret, ut hic valens ex egro fieri dicitur, sic statua & domus ex statuæ atq; domus priuatione fiunt. sed quia priuatio nomine caret, statua & domus ex ære ac lapidibus fieri videntur, ut recte valens ex ægrotante. ac idcirco dicimus ex ære statuam, ex lapidibus domum fuisse factam. Et quoniam ut recte valens efficitur ex ægrotante, sic statua ex ære vel lapide, valens vero non dicitur id ex quo fit, ut valens non dicitur æger: sic ne statua quidem lapis vocatur aut æs, sed lapidea vel ænea. Priuationem vero quæ in ære habetur, nomine carere certum est. Nam si definitioni locus sit, & dicere liceat huius figuræ priuationem æs habere, exempli gratia priuationem figuræ statuæ, ut dicamus æs priuationem habens statuæ, tunc statua ex huiusmodi priuatione, id est, ex non statua facta erit. Siquis igitur ita dicat æs priuationem habere figuræ statuæ, mihi quoq; in promptu erit dicere, non statuam, sed lebetis aut tripodis, aut arcule vel equi figuræ priuationem æris adesse. Itaq; ob infinitatem seu incertitudinem qualis figuræ priuationem æs habet, & quia perinde nomine vacat, indeterminata enim nomine careret, non dicimus priuationem, sed materiam. Cui similis est in lapidibus ratio, utpote quorum priuatio nomen non habet, ut domum ex non domo fieri dicamus. Neq; vero hoc dicimus, quasi domum negemus ex non domo fieri. hoc enim pugnaret cum ijs quæ in physica constituta sunt. & certe domum ex non domo fieri constat, sed dici posse negamus ipsam fieri ex priuatione domus, quæ sit in lapide, cum in hoc non domus tantum, sed etiam statuæ & mille aliarum rerum priuationes habeantur. Sed postquàm dixit quoniam priuatio nomine caret, idcirco quod fit, non vocari nomine eius ex quo fit, ut statua non dicitur lapis, sed ex lapide, quia priuatio non habet nomen. Si enim haberet, nò hoc diceremus, non magis quàm in homine. Neq; enim ex homine valens factus esse dicitur. Deinde causam aliam reddit, cur statua non dicatur ex lapide fieri, dicens. (Nam si quispiam diligenter inspexerit, non dixerit ex ligno statuam fieri.) Est autem sensus. Si quis diligenter & exacte animaduernerit, naturam rerum fuerit rimatus, non dicet ex lapide statuam fieri, vel ex ære. Nam quod ex aliquo fit, hoc ex eo mutatur ex quo fit, & ab ea natura discedit, in qua erat, & aliquid aliud efficitur. At æs quod statua fuit effectum, rursus manet æs. Quod dicere de aqua nequeas, si aer fuerit effectus. Non igitur fit ex ære statua, neq; hoc de statua dicetur, quod scilicet ex ære fuerit effectus. Ac dictorum quidem sensum huiusmodi esse reor. Dictio vero quæ ait, (quorum autem priuatio manifesta non est, & nomine caret, ut in ære cuiusq; figuræ) huiusmodi est. Quorum priuatio incerta est, & nomine vacat, in ijs non videtur aliquid fieri ex priuatione, ut ex ægrotante. In ære enim incertum est cuius figuræ priuatio æs habeatur. Dictorum igitur mentem ad hunc modum pro nostra vitili parte enarrauimus. Sed quærat aliquis, cum proxime demonstratum sit, omne quod fit, ex aliquo fieri, quo modo statim dictis accommodatur hoc quod ait (quædam cum orta sunt, non illud dicuntur ex quo fiunt, sed illius modi.) An quia demonstrauerat, omne quod fit, ex aliquo fieri, exprimere etiam voluit, quomodo quæ fiunt, nuncupentur?

Cum autem id quod fit, ab aliquo generetur, hoc autem id esse dico vnde est principium generationis, & ex aliquo, quod quidem non ut priuatio sumatur, sed ut materiam enim determinatum est quo istud dicimus modo, & aliquid etiam fit. Atque hoc

aut sphaera est, aut circulus, aut quoduis caeterorū. id profecto vnde est principium generationis, vt neq; subiectum, æs inquam ipsum, sic neq; sphaeram nisi per accidens facit, ex eo sane, quia sphaera ænea, sphaera est, sed illam facit, æneam inquam sphaeram. Nam hoc aliquid facere, est hoc aliquid facere, ex eo quod est omnino subiectum. Dico autem æs rotundū facere, non æs rotundum facere aut sphaeram, sed aliud quippiam, velut hanc in alio formā. Sin enim facit, ex quodam alio facit. hoc enim supponebatur, veluti æneam sphaeram facit. hoc autem ita facit, vt ex hoc, quod quidem est æs, hoc faciat, quod quidem est sphaera. Si igitur hoc ipsum faciat, identidem profecto faciet, vt patet, & generationes ipsæ in infinitum proficiscuntur. Patet ergo neq; speciem fieri, si hoc aut alio nomine eam formā quæ est in re sensibili, nuncupare oporteat, neq; generationem ipsius esse, neq; hanc esse etiam quiditatem. Hæc enim est id quod in alio, aut ab arte, aut a natura, aut a potentia fit. Facit autem sphaeram æneam esse: nam ex ære sphaeraque facit. In hoc enim hanc efficit formam, atque hoc est ænea sphaera. Si vero ipsius esse sphaeræ omnino sit generatio, quippiam e quopiam erit. Id enim quod fit, esse diuisibile oportebit, ac aliud hoc, aliud hoc esse, aliud inquam materiam, aliud formā. Quod si sphaera, æqualis e medio sit figura, huius aliud id erit in quo id erit, quod efficiens facit in ipso, aliud id quod erit in illo. Totum autem id erit quod est effectū, velut ænea sphaera. Patet igitur ex hisce quæ dicta sunt, id quidem nō fieri, quod vt forma, aut vt substantia dicitur: concursus autem qui per hanc dicitur fieri, & in omni re generata materiam esse, atq; hoc quidem materiam, hoc autem formam esse.

22 Cum autem id quod fit, ab aliquo generetur, hoc autem id esse dico vnde est principium generationis. Cum sibi demonstrandum proposuisset, formam & quiditatem nō generari, & intelligeret rem in expedito fore, si prius omne quod fit, ex aliquo fieri demonstrasset, hoc demonstrato iam ad ostendendum reuertitur formam & quiditatem non generari, & ait, Quoniam quod fit, ab aliquo efficitur, hoc autem a quo efficitur, est causa efficiens. hanc enim significat, cum ait, (Hoc autem id esse dico vnde est principium generationis) & ex aliquo efficitur. ac sit, inquit, id ex quo efficitur, nō priuatio, sed materia. Hoc enim quale sit, iam constituimus, fieri scilicet ex priuatione: sed quia priuatio nomine caret, ex materia fieri dicimus. quoniam igitur quod fit, ab efficiente, & ex priuatione siue materia efficitur, & aliqd efficitur, vt homo, vel equus, vel globus, aut circulus, vel aliud quiddā: profecto quemadmodum efficiens, æs, vt in eodem exemplo persistamus, non efficit, sic ne globum quidem. non dico globum hunc particularem. hunc enim absq; dubio efficit, sed formam & quiditatem globi non efficit, sed ipsam ponit in ære. Nam si globum efficere dicitur, per accidens hoc dicitur, propterea scilicet quod æneum globum facit, non quod globi formam & quiditatem quā ponit in ære. hæc enim non generatur. (Nam hoc aliquid facere) id est, efficere hūc particularem globum est efficere hoc aliquid, id quod ex ære subiecto atq; forma existit, id est, cōpositum. Efficit enim rotundum in ære: rotundum autem, ipsam dico rotunditatem quæ in singularibus esse habet, non efficit, neq; globi formam, hæc enim iam est, sed hanc formam globi in ære facit, ipsamque in ære ponit. Si quis vero dicat formam quoq; globi, vt cōpositum ipsum fieri, cum omne quod fit, quemadmodum demonstratum est, ex aliquo fiat, hæc forma fiet ex altera, & illa rursus ex alia, & hoc in infinitum. quod fieri nequit. Vt enim qui æneam sphaeram siue globum facit, ex hoc ente ipsam facit, id est, ex ære hunc cōpositum globum facit, ita si formam & quiditatem globi efficit, ex aliquo subiecto efficit. & sic generationes absq; fine progredientur. Ex quibus planū efficitur, speciem, seu forma debet appellari, quæ in sensibilibus efficitur, non adduci in esse per generationem: sed natura quæ in materia inest, materiam alterante ac efficiente, puncto temporis & indiuiduo momento in ipsa ingenerari. Nec solum, inquit, palam est, formam quæ habetur in sensibili, non generari, sed ne hæc quidem, formam dico quæ habetur in sensibili, est quiditas. quiditas enim vniuersalis est, & intelligibilis, hæc autem sensibilis est & particularis quæ in materia ingeneratur a natura, vt forma in me & in singulis. ab arte, vt æneus globus. a potestate, vt virtutes. Virtutes enim formæ quædā sunt animam adornantes, vt formæ materiam exornant. quæ quidem virtutes non generantur, non magis quàm globus, sed fiunt in alio, hoc est in anima, vt globus in ære. ac efficiens globum quidē æneū facit ex ære & forma globi. efficit enim sphaeram in ære, & quod ab eo efficitur, est globus æneus, quiditatem tamen globi omnino non facit. Si enim quiditas est generanda, ex aliquo generabitur, cum omne quod generatum est, diuidatur in id ex quo fuit factum, & in id quod factū fuit. Si globus est figura vndiq; pariter distans a centro, huius figuræ altera pars erit subiectum, in quo forma sit quæ in ipso sit ab efficiente: altera forma, quæ in subiecto inest. quod vero ex his existit, erit ænea sphaera quæ facta est. & reliquum concludit, dicens, (Patet igitur ex hisce quæ dicta sunt, id quidem non fieri, quod vt forma, aut vt substantia dicitur.) Sed cōpositum ex hac materia generari. hoc

Formā & quiditatē non generari.

Virtutes.

enim significat, cum ait, (cōcursum qui per hanc dicitur) patet item (in omni re generata materiam esse, atq; hoc quidem materiam, hoc autem formam esse.)

Estne igitur præter has aliqua sphaera, aut præter lateritias domos aliqua alia domus? an si sic esset, nunquam hoc aliquid esset ortum, sed hoc quidem tale significat, definitumq; non est? Id autem quod producit, ex hoc efficit atq; generat tale, quod cū fuerit ortum, est hoc tale? totūque hoc, Callias est aut Socrates, perinde atque hæc est ænea sphaera, homo vero ac animal, ut ænea sphaera omnino? Patet ergo formas ipsas, ut quidam dicere formas consuevere, si sint præter singularia quædam, non utiles ad generationes, atque ad producendas substantias esse, neque ob hæc ipsas separatas in ratione rerum substantias esse ponendas. In quibusdam enim & luce clarius extat, id quod generat, tale quidem esse, quale est id quod ab ipso producit, non tamen numero, sed specie idem, ac vnum, ut in ipsis naturalibus constat. Homo nanq; hominem generat, & equus equum, nisi præter naturam quippiam fiat, ut fit cum equus generat mulum. Atque hæc etiam similem subeunt legem. id enim quod commune est equo ac asino, propinquissimum inquam genus, nomine caret, fortasse autem ambo sunt veluti mulus. Quare patet nō opus esse formam exemplar extruere. In his enim maxime formæ inquirerentur, atque utiles essent: quippe cum hæc maxime substantiæ sint. Sed id quod generat, sufficiens sane productionis est causa, & ut in materia sit ipsa forma. Tota autem iam talis in hisce carnibus, atq; ossibus forma, Socrates est & Callias. Quæ quidem diuersa est ob materiam (etenim diuersa) eadem autem specie: quippe cum ipsa forma indiuidua sit, ut patet.

Hoc aliqd
quid vocet
Aristoteles

Estne igitur præter has aliqua sphaera, aut præter lateritias domos alia domus? Demonstrato formam & quiditatem non generari, sed esse & fieri in subiecto, cum dixisset speciem siue formam in re sensibili non fieri per generationem, sed temporis indiuiduo momento, & formam non actu & per se esse, ut ego sum, sed cogitatione: ubi hæc igitur demonstrauit, interrogat utrū præter hos globos sit alius globus, & præter lateritias domos alia domus quæ ipsa per se consistat? & omnino alius quis homo præter hos homines? & percontatus respondet, (An si sic esset, nūquam hoc aliquid esset ortum?) Cōsuevit Aristoteles hoc aliquid de sensibilibus dicere, deq; ijs quæ digito monstrari valent, & omnino de ijs quæ per se consistere possunt: ut ipse docet in prædicamentis, dicens primam quancq; substantiam, (vocat autem primam substantiam Socratem, ac simpliciter indiuidua) sine cōtrouersia hoc aliquid significare. Si ergo, inquit, sic esset, id est, si formæ secretæ per se essent, nunquā hoc aliquid generaretur, ut per alterationem alicuius forma in alterato puncto temporis ingeneretur, sed si deberet generari in materia, per compositionem hoc efficeretur. Ut enim lateres ipsi per se existentes per compositionem non per generationem & omnino alterationem partes domus efficiuntur, & ipsam conficiunt, sic si formæ per se consisterent, cum materia nimirum compositæ efficierentur indiuidua, non per generationem & alterationem: quod alio quoq; exemplo declarari potest. Nam ut hoc vinum & hoc mel per se existentia postquam mulsū confecerit, non possunt in alijs reperiri, sic homo si per se cōsisteret, postquam cum materia compositus Socratem confecisset, non posset in alia materia fieri, ut hominem alium efficeret, donec secretus esset a materia cum qua Socratem effecerat. Quod incōmodum non accidit eis qui formas separatas esse negant. Neq; enim per se hominem eiusq; formam esse aiunt, sed ipsum ex multis cogitatione secernunt, in particularibus vero talem naturam esse tradunt. Si ergo, inquit, formæ per se sint, non generabitur hoc aliquid (Sed hoc quidem tale significat) id est, forma significat tale quid, non tamen simpliciter tale, sed in substantia tale determinat, siue substantiam qualitatem quandam habentem. Et hoc a materia discrepat, quod illa qualitatis est expers, forma vero tale significat, non tamen est hoc aliquid discretum, & quod per se valeat consistere. Sed efficiens ac genitor ex hac forma efficit ac generat tale, id est, cōpositum ex materia & forma, (& hoc quādo genitum fuerit, est tale) id est, substantia ex materia & forma cōposita ipsum aut hoc quod esse tale dicitur, est Callias vel Socrates. ut enim globus hic genus ex materia & forma concreuit, sic homo hic, & omnino animal ex materia & forma existit. ad hūc igitur modū materialem formam efficit in materia. & cum efficit aut generat, est. forma vero ipsa per se discreta non est. Ex dictis ergo palam sit formas causari, ut nostratium rerum sint effectrices, ac propterea ipsis substantiam tribuere, inutile prorsus esse ad generationes & substantias indiuiduas efficiendas. (Neq; ob hæc, inquit, ipsas separatas in ratione rerum substantias esse ponendas,) ut scilicet hæc nostratia, ut dictum est, efficiantur. (In quibusdam enim luce clarius extat) ut in me & in particularibus hominibus patrem qui me genuit, ut me ex materia & forma consistere, non autem separatam esse formam. At si formæ generationis essent causæ, necesse esset, ut patre meo non existente ego tamen gignerer. Pater autem meus non est omnino mihi similis, sed idem specie, nu-

mero non item. In naturalibus quoque rebus, inquit, simpliciter genitorem genito similem esse constat. Homo enim ex homine generatur, & equus ex equo, nisi si quid præter naturam fiat, ut equus non semper equum generat, sed si equam impleuerit, equum: mulum, si salierit asinam. Atque hæc quidem, inquit, equus scilicet & asina, secundum quiddam commune mulum generant. ut enim Socrates cum Xantippe per quiddam commune hominem hoc est filios suos genuit, sic equus cum asina mulum per commune quiddam generavit. Sed quia proximum genus, id est commune per quod mulum genuit, nomine caret, hoc non videtur. Sed fortasse, inquit, est illud commune ut mulus, ex quo intelligitur non oportere ut forma quasi exemplar esse constituatur. (In his enim maxime formæ inquirentur) id est, actiones formarum in sensibilibus potissimum ac indiuiduis apparerent (quippe cum hæc maxime substantiæ sint) at non apparet aliquid formas conferre ad sensibilibus generationem, sed genitor satis est ad genitum efficiendum, nulla exemplaris habita ratione. Sed neque genitor ad exemplar, dum gignit, intuetur, & ipse causa proxima est ut forma sit in materia, cum ab ipso per media natura hoc formæ suppeditet, ut in materia insit, non a forma vel exemplari. Sunt autem Callias & Socrates forma a genitore in carne ossibus ac nervis generata, qui Callias & Socrates specie quidem iidem, numero vero diuersi sunt. Diuersa est enim cuiusque materia: quorum autem est diuersa materia, ea numero diuersa sunt.

Muli generatio.

Dubitauerit autem non iniuria quispiam, cur quædam fiunt & arte, atque etiam casu, ut sanitas: quædam non fiunt, ut domus. Atque causa huius hæc esse videtur. Materia nanque quæ princeps est generationis, ut efficiatur & fiat aliquid eorum, quæ ab arte proficiuntur, in qua pars est aliqua rei, alia talis est, ut a seipsa moueatur, alia talis non est: & huius alia hoc modo moueri potest, alia non potest. Complura nanque moueri quidem a seipsis possunt, at non hoc pacto velut saltare. Quia igitur sunt & quorum materia talis est, ut sic moueri non possit, nisi ab alio, quales sunt lapides, atque ignis, & quorum materia talis est, ut sic moueri possit: ideo alia non erunt sine eo qui artem habet, alia erunt: ab his enim mouebuntur, qui artem non habent. possunt autem ipsa aut ab aliis non habentibus artem, aut ex parte moueri.

24. Dubitauerit autem non iniuria quispiam, cur quædam fiunt & arte, atque etiam casu.) Quoniam multæ res fiunt ab arte, & eadem casu efficiuntur, ut dictum est de valetudine, quædam ab arte quidem fiunt ut domus, casu vero minime (nunquam enim absque motore lateres ad domum constituendam sua sponte coiere) idcirco causam inquit, cur hoc sic vsu veniat, & quæstione proposita, huius causam reddit, quoniam materia quæ princeps est generationis, id est principium & causa subiecta in efficiendo, id est dum aliquid efficitur vel generatur ab arte, in qua materia rei pars aliqua inest. supra enim dixit, calor in corpore aut valetudo est, aut ipsum consequitur pars aliqua valetudinis. quoniam igitur materia quæ subiecta est, dum ab arte quidquam efficitur, partim huiusmodi est, ut a se quemadmodum ab artifice moueretur, moueri valeat, partim contra moueri nequit a se, ut ab arte mouetur: hoc causa est, cur quædam fortuito fiunt, alia non item. Sed quoniam cunctis rebus suppetit motus naturalis, lapis enim deorsum fertur, ignis sursum, idcirco ait, quemadmodum pleraque animalia mouentur motu loci, sic autem moueri nequeunt, id est in rhythmum exempli causa salire non possunt, sic lateres & ligna deorsum moueri possunt naturaliter, non item sic ut domum perficiant, nisi ab ædificatore moueantur. Et ignis a se sursum moueri valet, sic autem ut es incendat, nequaquam nisi ab ærario fabro. Ob has igitur causas quædam, ut domus, & nauigiū, & talia non fiunt absque artificibus, alia fiunt, ut valetudo. Deinde rationem exprimens, quæ a se, inquit, moueri valent, ea non solum ab artificibus mouebuntur, sed etiam ab ijs qui carent arte. Confrictio enim, ut sæpe diximus, & ab artifice fiet, & ab eo qui artificio caret. vel igitur mouebuntur ab arte carentibus (vel ex parte) id est a se ipsis. Nam cum possint a se moueri, iam ab artifice mouebuntur, iam ab artis experte, quandoque etiam a se ipsis.

Materia causa est cur quædam fortuito fiunt, alia non item.

Patet autem ex hisce quæ diximus, & vniuersa quodammodo, si non per accidens fiunt, ex eo quod est eiusdem nominis rationisque, fieri, ut res naturales, aut aliqua ex parte tali, ut domus ex domo, aut a mente. Est enim ars ipsa forma, aut ex parte, aut ex habente aliquam partem. Causa enim faciendi, pars est prima per se. Nam caliditas quæ est in motione, caliditatem in corpore fecit. hæc autem sanitas est, aut pars sanitatis, aut ipsam partem sanitatis aliqua, aut ipsa sanitas sequitur. Quapropter & facere dicitur, quia illud sanitatem facit, caliditas inquam ipsa, cui accidit atque sequitur valetudo. Quare ut in ratiocinationibus substantia principium omnium est (nam ex ipso quid est, ratiocinationes proficiuntur) sic sunt hic generationes. Simili modo res sese habet

& in hisce quæ natura constant. semen enim perinde atque artifex facit. habet enim potentia ipsam formam, & id a quo est semen, vniuocum est quodammodo, nisi ipsum ortum sit læsum. Quocirca non ex mulo nascitur mulus. Non enim ita omnia sunt flagitanda, vt ex homine nascitur homo. etenim ex viro mulier oritur. Atqui quorum materies (vt ibi) & a seipsa eo motu moueri potest, quo semē mouet, ea a casu fiunt. Quorū vero non potest, ea nullo alio modo quam ex generationibus fieri possunt.

Omnia ex re cognomine. i. vniuoca fieri.

Mulus ex mulo non generatur.

Patet autem ex ijs quæ diximus, omnia quodammodo ex re cognomine fieri. Postquam multis verbis ostendit nō solum hominem ex homine fieri, sed domum etiam ex domo (ars enim per quā domus efficitur, nihil est aliud quam domus forma) similiter ex valetudine valetudinem fieri, nunc ex dictis palam esse ait omnia ex re cognomine, id est ex re vniuoca fieri, nisi siquid per accidens efficiatur. illud enim quod fit ex accidenti, nemo ex vniuoco fieri dicat. Exempli causa domus cum per se fiat, ex accidenti tamen huic molesta, illi efficitur iucunda. Molestū igitur iucundumve non dicimus ex molesto & iucundo vniuoco fieri, quippe quorum nec ars habetur, neq; forma. Omnia igitur, inquit, ex vniuoco fiunt. Illud autem (quodammodo) & quod paulopost ait, (aut ex parte vniuoca) adiunctum est propter artificiosa. Neq; enim perinde ex domo existēte domus efficitur, vt ex homine homo. domus igitur quodammodo ex vniuoco fit, vel ex parte vniuoca. Domus enim ratio de hac domo prædicatur. quodammodo vero non ex vniuoco, quoniam domus ex qua fit, nō subsistit. Sed cum dixisset domum ex domo fieri, quia domus ab arte fit, nō a domo, causam suggerit cur hoc ad hunc modum dicatur, dicens, (Est enim ars ipsa forma) id est, ars ex qua domus efficitur, nihil aliud est quam domus. Forma enim domus quæ in anima ædificatoris immaterialiter inest, est ars, vt in secundo libro de anima demonstratur. Illud igitur ex parte vniuoca, vel habente partē, huiusmodi habet intellectum. Calor enim ex quo efficitur sanitas, pars est sanitatis, aut partem eius habet. Quorū dictorū ipse manifesta admodum apponit exempla, dicens, (Causa enim faciendi pars est prima per se.) Caliditas namq; per motum & confricationem extrinsecus effecta, caliditatem efficit in corpore: quæ quidē caliditas in corpore generata, sanitas est, vel sanitatis pars. Aut illud satius est dicere, post calorem ipsum partem consequi sanitatis, vel non partem sanitatis post calorem sequi, sed ipsam sanitatem. estq; orationis conclusio huiusmodi, calor vel ipse est sanitas, vel si non est, certe ipsum consequitur pars sanitatis, vel ipsa sanitas. Ac sensus quidē huiusmodi esse videtur. Dictio vero hoc ordine digeri potest. Omnia fiunt ex re cognomine, cum nō fiunt ex accidenti. deinde infert, vt res naturales, & quæ sequuntur. Sed cum dixisset calorem a motu expressum sanitatem esse, vel partem sanitatis, vel post ipsum sanitatis partem consequi, aut ipsam sanitatem, causam subiecit cur calor in motu expressus sanitatem efficere dicatur, dicens, (quapropter & facere dicitur, quia illud sanitatem facit) id est, idcirco confrictio, vel calor confrictione elicitus, valetudinem facere dicitur, quoniam id quod efficit confrictio, valetudinē efficit. est autem id quod efficit confrictio, calor qui habetur in corpore, cui calori contingit vel consequitur sanitas. Sic enim accipi debet dictio illa (quæ propter facere dicitur, quia illud sanitatem facit) quid est autem id quod sanitatem facit? nempe caliditas, (cui) id est cui caliditati (accidit atq; sequitur valetudo.) Et quemadmodum in ratiocinationibus termini (hoc enim significat per verbū substantia & quid est) principia sunt atq; causæ conclusionum, ex terminis enim demonstrationes efficiuntur, sic artificiosorū causæ sunt ipsorum generationes. (Simili autem modo, inquit, res sese habet in ijs quæ natura constant, semen namque perinde atq; artifex facit) vt enim ille in se domus aut cuiuspiam alterius cuius artifex est, formam habet, sic semen in se potestate formam habet (& id a quo est semen, vniuocum est quodammodo) id est eodē nomine censetur, atq; id quod fit, nisi læsio fuerit, vt in mulo. Neq; enim equus a quo semen procedit mulum efficiens, vniuocus est mulo. Vniuocus autem, immo vero ne nominis quidem illius est particeps, cum equus non appelletur mulus. Esse autem mulum læsionem, certum est, cum mulus ex mulo non generetur, qui, nisi læsio esset, sed ex ijs quæ natura consistunt, nimirum generare posset. Sed postquam id a quo semen deciditur, vniuocum quodammodo esse dixit ei quod per semen generatur, cur illud (quodammodo) adiecerit, exponit, dicens (non enim ita omnia sunt flagitanda, vt ex homine nascitur homo. etenim ex viro mulier oritur) quasi dicat, nō oportet in omnibus quærere vniuocum. Nam mulier ex viro generatur, non tamen mulier appellatur vir. Itaque recte (quodammodo) appositum est, cum nonnulla ijs ex quibus fiunt, vniuoca sint, alia secus. Atq; equidē supra cum dixit (palam autem ex ijs quæ diximus, est vniuersa quodammodo ex eo quod est eiusdem nominis rationisque fieri, aut aliqua ex parte tali) illud quodammodo, & ex parte, ob hoc adiectum fuisse reor. Vir enim atq; mulier vt homines, vniuoci sunt: vt autem vir & foemina, nequaquam. itaque ex parte vniuoci sunt. vir autem qui ex viro nascitur, non ex parte, sed omnino ei ex quo nascitur vniuocus est, quoniam & vt homines, & vt viri sunt vniuoci. Superuacanea igitur fuit superior nota supra horum verborum expositio, quæ vt modo explicuimus, sunt accipienda. Atque hæc quidem in hunc sensum fortassis dicta sunt. Dictio vero per hyperbaton siue excessum ad hunc modum legi debet. Est enim ordo, (Et id a quo est semen, vniuocum est quodammodo, nisi ipsum ortum sit læsum, quocirca non ex mulo nascitur mulus. (Deinde) non enim ita omnia sunt flagitanda,

vt ex homine nascitur homo, etenim ex viro mulier oritur.) Cæterum disputato de artificiosis quæ fortuitu fiunt, de ijs quæ a natura efficiuntur, verba facit, & ait, (Quæcunq; autem a casu sicut ibi) quæcunq; pro ea dicens. est autem sensus. Ex ijs quæ a natura fiunt, ea dicimus fortuitu fieri, quorum materia non solum ab efficiente semine, sed a seipsa moueri potest eo motu, quo a semine mouetur. Herba enim ex semine nascitur, & absq; semine, propterea quod herbæ materia mouetur motu quem semen moueret. quorum autem materia nequit a se moueri, vt in homine, hæc aliter generari nequeunt, sed ex suis genitoribus gignuntur, non fortuitu. In dictione autem quæ ait (quæ autem a casu sicut ibi) illud sicut ibi, pro, sicut in artificiosis, dictum est.

Quæ natura fiunt, fortuitu fieri quæ dicantur.

At vero ratio iam dicta, non de substantia sola formam non fieri declarat, sed communis est de omnibus similiter primis, vt de qualitate, de quantitate, cæterisq; prædicamentis. Nam vt ænea sphaera fit, sed non sphaera, nec æs, & in ære eodem modo si fit, (semper enim materiam antecedere formamq; oportet) sic & in ipso quid est, & in quanto, & quali fit, cæterisq; prædicamentis simili modo. Nō enim fit ipsum quale, sed quale lignum: neq; quantum, sed quantum aut animal, aut lignum. Verum hoc ex hisce proprium sumi substantiæ potest. Semper enim aliam præcedere substantiam actu, quæ quidem faciat, necesse est, velut animal, si animal nascitur. Quale autem aut quantum non necesse est actu præcedere, nisi potentia solum.

26 At vero ratio dicta non de substantia solum formam non fieri declarat, sed communis est de omnibus similiter primis.) Postquam substantiarum formam, qua forma est, non generari docuit, sed fieri in subiecto, hoc est in materia, rationem affirmat, quæ formam substantialem, id est substantiā non generari demonstrat, idem quoq; de cæteris prædicamentis demonstrare, quali, quanto, & reliquis. vt enim globus æneus efficitur, non tamen forma globi, sic album lignum & bicubitale fit, nō autem albedo, neq; quātitas. Atq; hoc æs efficitur ex aliquo subiecto, exempli gratia ex aqua: forma vero & quiditas non efficitur æs. Sed quærat aliquis, si neq; substantia fit, neq; quale, neq; quantum, quo demum substantia discrepat a cæteris? an quia in substantia necesse est vt præexistat altera substantia: exempli causa necesse est vt Alexandro qui substantia est, pater ipsius præexistat: in albo autem nihil est necesse, vt album actu præexistat, ex quo efficiatur, sed potestate tantum: quoniam nō album lignum, potestate album est.

Substantia quo discrepat a cæteris.

Cum autem omnis definitio ratio sit, & omnis ratio partes habeat, atq; vt ad rem sese habet ratio, sic & pars rationis sese habeat ad rei partem: dubitatur iam vtrum partium rationē in totius ratione inesse, an non inesse oporteat. In quibusdam enim inesse, in quibusdam non inesse videtur. Ratio nanq; circuli, partium rationem non habet, at syllabæ ratio rationem habet elementorum: circulus tamen suas in partes, perinde atq; syllaba in elemēta diuiditur. Præterea si pars prior est toto, & recti anguli pars est acutus, & digitus animalis: prior utiq; recto acutus angulus, & homine digitus erit. Videntur tamen illa esse priora. Ratione enim ex illis sane dicuntur, & insuper sine ipsis esse videntur. An pars multis dicitur modis? Atque vno modo ea pars dicitur, quæ quantitate mensurat. Verum hæc omittatur: sed hoc est considerandum, ex quibus vt partibus substantia constat. Si igitur quoddam est materia, quoddam forma, quoddam ex hisce constans: & materia, & forma, & id quod ex vtriusq; constat, substantia est. Partim & materia pars cuiuspiam dicitur, partim nō dicitur, sed ea ex quibus ratio formæ constat, veluti caro pars quidem concavitatis non est. hæc est enim materies in qua fit. similitatis autem quædam est pars. æs etiam totius quidem statuæ pars est: eius autē quod vt forma dicitur statuæ, non est dicēda. est enim ipsa forma, & vt formam quæq; res habet. sed materiale nunquam per se est dicendum. Quapropter circuli quidem ratio, frustorum rationem non habet. at syllabæ rationem habent elementorum. Elemēta enim orationis partes, sunt formæ, sed nō materies. Frustra autem circuli sic sunt partes, vt materies in qua circulus fit: propinquiora tamen sunt formæ, quàm æs, cum rotunditas in ære fuerit orta. atqui neque elementa omnia aliqua ex parte in syllabæ inerūt ratione, vt hæc cerea, aut ea quæ sunt in ære. Iam enim & hæc partes sunt syllabæ vt materia sensibilis sane.

27 Cum autē omnis definitio ratio sit, & omnis ratio partes habeat.) Duas admirabiles quæstiones suoq; ingenio dignissimas pponit, quarū prior est huiusmodi. Cū omnis ratio partes habeat, vt autē

tota oratio definitioque sese habet ad totum definitum, sic pars definitionis ad partem definiti: vtrum oportet partium rationem, id est, ipsas partes (ratio enim partis ipsa pars est) in ratione totius inesse: ut sit exempli gratia hominis definitio huiusmodi, animal pedestre bipes manus habens atque caput, an non oportet? & causam qua quisquam in hanc dubitationem & quaestionem duci posset, subiungit, dicens, (In quibusdam enim inesse, in quibusdam non inesse videtur) quod cum ita sit, merito hanc quaestionem proponit, & ait, in quibusdam insunt, in quibusdam non insunt. (Ratio namque circuli partium rationem non habet) hoc est, ipsas partes. Neque enim dicimus, circulus est figura plana, & quod superest definitionis, habens duo segmenta. (At syllabae ratio rationem habet elementorum.)

Syllaba. Dicimus enim, syllaba est conceptio consonantis vel consonantium cum vocali. Itaque syllabae partes sunt in ratione syllabae. At cum circulus perinde in segmenta diuidatur, ut syllaba in elementa, cur in syllabae ratione partes sunt, in circuli non item? Haec effatus, antequam solutionem inferat, proponit aliam quaestionem, & deinde vtraque soluit. Rursus ergo quaerit, vtrum partes toto priores sunt, an secus? Nam si priores, cum angulus acutus sit pars recti, acutus enim minor est recto, & digitus pars animalis, nimirum angulus acutus prior erit recto, & digitus homine. His dictis quaestionem proxime dictam soluit, dicens, Non videtur pars prior esse toto. cuius causam strictim apponit dicens, (Ratione enim ex illis sane dicuntur) id est, id definitione partium accipiuntur tota. At quae in alicuius definitione sumuntur, priora sunt definito. quod si sic est, totum profecto prius est parte. Sumi autem tota in partium definitione perspicuum est. Sic enim angulum acutum definimus, angulus acutus, est angulus recto minor. Itaque angulus rectus sumitur in definitione acuti. ac vicissim digitum definientes, partem hominis talem esse dicimus. Quam quaestionem alio quoque modo soluit, dicens, (& quoniam altera sine alteris consistunt, priora sunt) quasi dicat, haec quoque fides esse potest, tota partibus esse priora, quod haec illas secum tollunt. nam non existente parte, totum tamen consistit, licet imminutum. sublato vero toto pars nequit consistere. Ad hunc igitur modum posteriore quaestione posita & soluta, quam & paulo post multis alijs rationibus dissoluit, redit ad priorem, qua quaeritur, cur in quibusdam partium rationes, id est ipsae partes insint in ratione totius, ut de syllaba dictum est, in alijs non item, ut in circulo, in cuius definitione non habentur segmenta: ipsamque multifariam soluit. Sed ante singulorum dictorum explicationem, operae pretium erit, breui totum solutionis propositum commemorare, quo fiat solutio quaestionis expeditior. Partium igitur, inquit, quae materiales sunt, & materiae rationem sortiuntur, ut ossa & nervi, harum rationes, id est, haec partes, non sumuntur in formae definitione. quae vero non sunt materiae partes, sed formae, ut pedestre & bipes (haec namque non sunt materiales, ut manus & pedes) haec igitur formae partes accipientur in definitione totius. Itaque ex partis aequiuocatione exorta fuit dubitatio. alia enim pars est ut materiae, alia ut formae. Atque haec quidem paulo accuratius dicta sunt, quo facilius dicta ipsius percipiamus. Ipse vero dum quaestionis solutionem molitur, partis diuisionem praecipit, quam multifariam dicti ait. vno modo quae totum metitur, ut numerus tria metitur nouena. Sed haec pars, inquit, quae totum metitur, omittatur, & de ijs consideremus, ex quibus substantia consistit. substantiam appellans formam. & substantiae notiones exponit, ut doceat quemadmodum tum forma, tum etiam materia dicitur substantia, & magis etiamnum id quod ex materia formaque consistit, sic partium alias esse formae, alias materiae, id est materiales. Partes igitur formae, ut dictum est, sumuntur in totius, hoc est, in formae definitione, materiales vero minime. (Si ergo, inquit, quoddam est materia, quoddam forma, quoddam ex hisce constans) ex materia videlicet & forma, cum materia & forma atque ex his concretum substantia sit, materia iam pars alicuius dicitur, iam secus.

Formae partes quae dicuntur. Compositi enim pars esse dicitur, formae non item, sed formae partes & vocantur & sunt, ex quibus eius ratio constat: quae quidem sunt genera & differentiae. Sed postquam materiam alicuius partem appellari dixit, cuiuspiam secus, hoc ipsum exemplis exponit, dicens, (veluti caro pars quidem concavitatis non est) quanquam ipsius materia sit, & quae in ipsa effici nata est. non est autem pars ipsius propterea quod non est determinate id quod subijcitur cavitati, cum in lapidibus, lignis, ere, breui et in omnibus aut plerisque corporibus cavititas esse notetur. Simitatis vero caro pars est, quoniam similitudo extra carnem non est reperire. Omnis enim similitudo in carne obtinet esse: ac idcirco caro similitudinis est pars: ac vicissim huius sensibilis & particularis statuæ aes esse pars dicitur, non item eius quae ut forma statua vocatur. Sed cum non modo statuæ formam statuam appellasset, sed etiam hanc aeneam & particularem statuam eodem statuæ nomine nuncupasset, quoniam in hunc modum contradici posset, concedamus statuæ formam recte nuncupari statuam, compositum tamen & particulare cur statuam appellemus, & non potius aeneam? idcirco huiusmodi obiectioni occurrens ait, (dicenda est enim ipsa forma, & ut formam quaeque res habet, materiale nunquam per se est dicendum) est autem sensus, quoniam res a forma signantur, non a materia, idcirco in omnibus forma dici, & res quatenus forma sunt, appellati debent, ut si forma sit statuæ, res statua nuncupetur: si tripodis, tripodos, & cetera similiter: non autem materia nuncupanda est, neque res ab ipsa nominandae. Nam si aes efficitur ex aqua, haud fuerit pars ipsum aquam nuncupare, sed aes ab ipsius forma. Cum ergo materiam iam partem alicuius appellari dixisset, iam secus, & obiter quaestionem a me expositam, quae obijci posset, explicasset: causam subiecit, cur in syllabae definitione, elementa eius sumuntur, in circuli ratione non perinde segmenta, dicens. In syllabae ratione idcirco elementa sumuntur, quia sunt partes formae secundum rationem ipsius, ut animal & pedestre & bipes

sunt partes humanę formę. At partes formę necessario in ipsius definitione accipiuntur. Si ergo partes formę necessario in ipsius ratione sumuntur, elemēta autē partes sunt formę secundū rationē syllabę, merito atq; adeo necessario in eius ratione insunt. At segmēta circuli nō sunt partes formę circuli, sed figura & plana & vna linea contenta. & omnes lineas a centro ad circumferētiā ductas esse inter se pares. Segmēta igitur non sunt partes formę circuli, sed materia, vt æstus. quo fit vt in ipsius ratione non accipiantur. Sed quærat aliquis, cur cum segmenta circuli partes materiales sint, elemēta non sunt partes materiales syllabę? An quia mens non abduxit elemēta a sensibilibus quibusdam elementis, & penes se habet, segmenta vero haud dubie a sensibilibus quibusdam segmentis abduxit, & habet penes se? At si a materia ipsa seuocasset, profecto non essent materia, nec omnino quasi materia circulo subijcerentur. An idcirco sunt materiales partes, quoniam forma circuli, & omnino forma omnis ipsa per se partibus vacat, & est incorporea, quanquam materię in qua inest, coextendatur, & propter ipsam in interuallo fiat? Formę igitur interuallis omnino vacant, & partibus omnino carent. Segmenta vero quanquam a sensibilibus abducantur, tamen interuallum quoddam esse intelliguntur circumferētia & linea recta contentum. Interuallum autem nō est alterius quā materia, cum interim nullum interuallum in elemētis liceat intelligere. Sed quanquam, inquit, segmenta circuli sint partes vt materia, tamē formę viciniora sunt, ad ipsamq; propius accedūt, quā æs, cum rotunditas segmenti vel circuli in ære fuerit effecta. Nam interuallum quod est in æneo segmento, non est idem quod illud quod intelligitur in separato. itaq; segmentum separatum magis accedit ad formam, quā inseparatum, quod in materia quapiam habetur atque subiecto. Porro habētia quodpiam interuallum, vt materiam esse, ac proinde in formarum definitione non sumi, argumento ex syllaba sumpto confirmat, negans omnia elemēta esse partes syllabę, quę secundum rationem & formam intelligitur, cum neq; cerea elemēta, eave quę atramento in chartis exarantur, eius partes sint, quoniam hæc interuallum habent, & partes syllabę fiunt quasi materia, vt æs statue. Cum autem dixisset (vt hæc ænea) adiecit (aut ea quę sunt in ære.) Nam cum sit vox, æris percussio, vel aer percussus, haud dubie cum loquimur, aer verbis conformatur, & quodammodo, b c a, & cætera efficitur: sed quomodo aer dictis configuretur, accuratius dictū est in secundo libro de anima, vbi Aristoteles de voce mentionem fecit.

Etenim non si linea cum in dimidia, aut homo cum in ossa, neruos, carnesque diuiditur, corrumpatur, propterea & ex his vt ex substantię partibus constat, sed vt ex materia tantum. atq; totius quidem illa sunt partes, formę autem, ac eius cuius est ratio, non sunt partes: idcirco neq; in ipsis rationibus insunt. In quibusdam igitur rationibus huiusmodi partium ratio inerit, quibusdam vero nō inesse ipsam oportet, nisi sit ipsius ratio simul sumpti. Propter hoc enim nōnulla quidē ex hisce sunt vt principiis, in quę corrumpuntur, nonnulla autem non sunt. Quę igitur simul sumpta forma sunt & materies, vt simum, aut æneus circulus, ea in hæc corrumpuntur, & ipsorum pars est materia. Quę vero non simul sunt cum materia, sed sine materia sumpta, vt rationes ipsius formę duntaxat, ea non corrumpuntur, aut omnino, aut non saltem hoc pacto. Quare illorum quidem hæc principia sunt & partes, formę autem ipsius neq; principia sunt, neq; partes: & propterea statua lutea in lutum, & sphæra in æs, & Callias in carnem ossaque corrumpitur, & insuper circulus sua in frustra. Est enim quippiam quod cum materia simul est sumptum. æqui uoce nanq; dicitur circulus, & qui simpliciter dicitur, & ipsi singuli, propterea quod ipsi singuli proprio nomine carent.

28 Etenim non si linea cum in dimidia, aut homo cum in ossa, neruos carnesque diuiditur, corrumpatur, propterea ex his sunt. Postquam segmenta docuit ad circuli rationem non assumi, nec æs ad statuę, propterea quod sunt quasi materia, cum ea sumi debeant ad formarum rationes, ex quibus forma consistit, circulum autem non tanquam formam consistere ex segmentis, neque ex ære statuam, ipsam dico statuę formam; similiter hominis quiditatem non carnibus & ossibus constare, neq; lineam ex medietatibus: hæc igitur effatus, quoniam posset aliquis in hunc modum contradicere, si linea non constat ex segmentis, neq; homo ex carnibus, neruis, & ossibus, cur si linea diuidatur in medietates, interit, & homo si in neruos & ossa? Itaque certum est hominem ex carnibus & neruis, lineam ex medietatibus constare, & omnino rem quanque ex his in quę diuiditur. quod si verum est, illa profecto ad ipsorum definitionem sumentur. His occurrens ait, Non si homo cum in carnem ac ossa diuiditur, perit, ac perinde linea, si secetur in medietates, protinus ex his tanquam ex substantię formęque partibus consistunt, sed quasi ex materia, id est, sunt partes materiales, non partes formę. Sunt, inquam, partes compositi ex materia & forma, non item formę, cuius est ratio atque definitio. Nam si rationes compositorum essent, has partes ad ipsorum definitiones assumi conueniret. nunc cum formarum definitiones sint, qui fiet vt huiusmodi partes ad ipsas ra-

Quæ, & in
quæ inter-
eant.

tionem assumantur? Siquis autem compositum per accidens definiat, nam proprie formarum definitiones sunt, compositorum non item, sicut ipse procedens declarabit, in rationibus compositorum inerat ratio talium, manus dico, ossium, & similia, id est, ipsæ partes accipientur in compositorum definitione: in alijs autem, id est in rationibus non compositorum, hoc est formarum, non inerunt huiusmodi partes, nisi definitio in qua inesse debent, compositi fuerit. Et composita ex his tanquam ex principijs constituuntur, & in ipsa decedunt: simplicia vero, id est formæ, neque ex his constant velut ex principijs, neque abolerentur in hæc. quo minus est nobis quæstio reformidanda, quæ ait, si non constant ex ipsis, quomodo diuiduntur in hæc? Neque enim forma in hæc diuiditur, sed compositum. Postquam vero dixit quædam in hæc interire, alia nequaquam, docet quæ sunt ea quæ in hæc intereunt, & quæ secus, dicens, (Quæ igitur simul sumpta forma sunt & materies) id est quæ ex materia & forma consistunt, (vt simum) hoc enim ne ratione quidem licet a materia separare (vel æneus circulus) nam & hic simul cum materia sumitur, ea intereunt in ipsa, & materia est ipsorum pars. quæ vero non sumuntur cum materia, sed sine materia sunt, vt formæ, quarum solum sunt rationes (nam compositorum, vt docebit, non habentur definitiones) eorum, id est formarum, neque partes sunt hæc, ossa videlicet & carnes, neque illa in hæc intereunt omnino, aut saltim non perinde. Omnis enim non igitur non perit homo me pereunte, quoniam post meum interitum alius vicissim homo existit. Sed quoniam ego subijctor illi, ac eius sum pars, ille me intereunte interit ex accidenti. hæc itaque compositorum partes vt quasi materia principiisque sunt, formarum neque partes, neque principia. Et quia compositorum partes sunt, idcirco in ipsas composita intereunt, statua lutea in lutum, globus æneus in æs, Callias in carnem atque ossa, circulus in segmenta. Est enim aliquid in segmentis quod in ipsis concipitur vt materia. hoc autem est materia quam intelligimus, vt dictum est, a recta linea & circumferentia contenta. Sed cum circulum in æs interire dixisset, quoniam tum particularis & compositus appellatur circulus, tum forma ipsa circuli, idcirco adiecit, (Aequiuoce namque dicitur circulus, & qui simpliciter dicitur, & ipsi singuli) quasi dicat, cum circulum interire dicimus, nemo putet vniuersalem circulum vt formam a nobis dici, sed circulum particularē. Nam in singulis hominibus quoniam præter hominis appellationem omnibus communem suum cuique nomen tributum est, vt Callias, Micallus, non dicimus hominem interire, sed Calliam, vel Micallum. In circulis autem quoniam non sunt singulis imposita sua nomina, sed tam vniuersalis quam particularis appellatur circulus, idcirco dicimus circulum perire. At si circulus æneus exempli causa vocaretur vestimentum, profecto non circulum, sed vestimentum diceremus interire, quemadmodum Calliam aut Micallum, non hominem perire dicimus.

Dictum est igitur & nunc ipsum verum, attamen quibusdam repetitis, dilucidius dicamus oportet. Quæ namque rationis sunt partes, & in quas ratio ipsa diuiditur: ex sane aut omnes aut aliquæ sunt priores. Non autem anguli recti ratio in rationem acuti, sed acuti ratio in rectum diuiditur. Qui namque acutum definit, vtitur recto. acutus enim minor est recto. Similiter circulus & semicirculus sese habere videtur. Semicirculus enim circulo definitur, & digitus etiam toto. digitus enim talis est hominis pars. Quare partium ex quidem quæ vt materia sunt, & in quas vt in materiam totum diuiditur, posteriores sunt sane. Ex vero quæ vt rationis ipsius eiusque substantiæ quæ rationi accommodatur, sunt partes, aut omnes sunt, aut nonnullæ priores.

Totum ne
prius sit,
an partes.

Dictum est igitur & nunc ipsum verum, attamen quibusdam repetitis dilucidius dicamus oportet. 29
(Differit alteram quæstionem, qua vtrum partes priores sunt, inquirebatur, an tota? Quæ igitur, inquit, partes formæ sunt, vt animal & pedestre & bipes formæ hominis, hæc priores homine sunt, quæ vero non formæ, sed totius compositi, vt nerui, & ossa, posteriores. Caro enim & ossa posteriora sunt toto, id est, simpliciter homine. quamobrem angulus acutus non est prior recto, quoniam ratio recti non diuiditur in rationem acuti: quemadmodum hominis ratio in rationem ingredientis & bipedis. Sed potius acuti ratio in rectum, cum ad acuti definitionem rectus accommodatur. Angulus enim acutus minor recto esse definitur. Circulus item & semicirculus ad hunc modum sese habet, quippe ad semicirculi definitionem circulum solemus adhibere. Est enim semicirculus figura diametro & circumferentia circuli contenta. Similiter digitum per totum definimus. Est enim digitus huiusmodi pars hominis. Cum igitur partes a totis definiantur, tota non item per partes, efficitur vt tota partibus priora sint. Nam definitum posterius est ipsis, per quæ definitur. In formis vero res contra sese habet. quia enim per partes ipsæ definiuntur, partes haudquaquam per illas, tota hoc est formæ suis partibus posteriora sunt. Itaque partes vt materia posteriores totis habentur, priores vero, quæ sunt quasi rationis & substantiæ per rationem intellectæ, hoc est, formæ partes.

Cum autem animalium anima sit forma ipsorum (id est enim substantia animantis, quod substantia est ad rationem accommodata, & forma atque quidditas corporis talis,

nam pars vniuscuiusque si recte definiatur, non sine munere officioque definiatur: quod quidem ei non competet absque sensu huius profecto partes, aut omnes, aut quaedam ipso toto priores sunt animali: & in singulis simili modo. Corpus autem, eiusque partes hac posteriores substantia sunt, & in has ut in materiam non substantia sane, sed totum ipsum diuiditur. Hæ igitur tum priores tum non priores sunt ipso toto. Cum separantur enim, nequeunt esse. non enim qui quouis modo sese habet, digitus est animalis, sed qui mortuus est, nomine tantum, non ratione digitus est. Nonnullæ autem una cum ipso pereunt toto: quæ quidem præcipuæ partes sunt, eaque maxime, in qua ratio ipsa substantiaque insidet primo, si illa cor aut cerebrum sit. Nihil enim refert, hoc an illud rationem subeat talem. homo vero & equus, & istiusmodi cætera in ipsis sunt singulis. Vniuersalis autem non est substantia, sed quoddam totum ex hac ratione, atque hac materia est, ut vniuersale. Singulare vero iam ipse Socrates ex materia est extrema, & in cæteris simili modo. Est igitur & formæ pars, ipsius inquam quiditatis, perinde atque ipsius quoque totius, quod quidem ex forma atque ipsa materia constat. Sed formæ partes rationis sunt solum partes: ratio vero est ipsum vniuersale. Esse namque circuli, atque circulus, & animæ, atque anima, idem est. Ipsius vero iam totius huius, ut circuli huius, & singularium omnino, aut sensibilibus, aut intelligibilibus (atque intelligibiles quidem mathematicos ipsos dico, sensibiles autem æneos, ligneosve) non est definitio, sed mente cognoscuntur, vel sensu. Quod si ab actu recesserint, non sane patet si sint necne, sed vniuersali ratione semper dicuntur ac cognoscuntur. Materia vero per se est ignota, atque materia alia est sensibilis, alia intelligibilis. Sensibilis, ut æs, lignum, & quæ est materia mobilis. Intelligibilis, quæ in sensibilibus inest, non ut sensibilia sunt: ut ipsæ res mathematicæ. Quomodo igitur de toto ac parte res sese habet, & de priore posterioreve, satis iam explicauimus.

30 Cum autem animalium anima sit forma ipsorum, id enim est substantiæ animati, quæ substantia est ad rationem accommodata, & forma atque quiditas corporis talis. Disputat etiamnum de toto & partibus, & ait, (Cum animalium anima sit forma ipsorum.) Quippe quæ actus est corporis naturalis instrumentarij facultate vitam obtinentis, ut dictum est in secundo libro de anima, & animantia per animam informantur, siue in specie constituuntur, & hæc est substantia secundum rationem & forma tali corpori. Nam ut statuæ figura est in materia, id est ære, sic animantium anima in tali corpore est, ut forma in materia. Postquam vero animam formam esse animantium dixit, hoc ipsum ex partibus animalium confirmat, dicens, (Nam pars vniuscuiusque si recte definiatur, non sine munere officioque definiatur.) Si quis enim manum hominis recte definiat, non absque officio definiat. officium porro ipsius absque sensu animæ non ei suppetet. Si manus ergo in hoc informatur, quod proprio munere fungitur, hoc autem absque sensu & anima ei adesse nequit, & absque dubio formæ manus est sensus vel potètia ipsi ab anima suggesta ad proprium munus fungendum, satis intelligitur animam esse substantiam secundum rationem atque formam animalium. Cum igitur, ut supra dictum est, animantium anima, forma ipsorum sit, nimirum partes ipsius omnes, vel, quod verum est, aliquæ priores sunt toto animali. Alere namque & appetere, totius compositi sunt: contemplari, non item. sed de his accuratius in libro de anima disputatur. Aut certe illud (vel quaedam) adiunctum est propter adæquantia. rationabile namque & mortale dubium non est quin homine priora sint, quippe quæ latius pateant quam ipse: mentis vero ac scientiæ capax non latius, sed æque patet, ac proinde non est prius. siquid enim est homo, id mentis ac scientiæ capax est: ac vicissim siquid est mentis & scientiæ capax, id homo est. Ut autem in animalibus sese res habet, sic & in cæteris. hoc enim significatur illis verbis, (& in singulis simili modo.) Partes igitur formæ animalium priores sunt, corpus autem & partes ipsius posteriores hac substantia, id est forma. Diuiditur autem totum in corpus & corporis partes, ut in materiam. at substantia & forma non diuiditur in corpus, eiusque partes. Et tales partes compositi sunt, hoc enim significat verbum totum. Compositum autem modo quodam prius est partibus, alio vero posterius. quatenus enim partes secretè consistere non possunt, totum potest sine partibus quibusdam, quam non omnibus: ac totum partibus est prius. qua vero rursus compositum posterius est compositibus, cum totum ex partibus componatur, partibus idem est posterius. Sed cum partes separatas consistere posse negasset, causam huius subiicit, dicens, (Non enim qui quouis modo sese habet digitus est animalis) quasi dicat, digitus ab animali separatus, ut corpus quidem consistere valet, non tamen ut digitus. neque enim utcumque digitus sese habeat, appellatur digitus, sed cum digiti officio fungitur. quamobrem mortuus digitus æquiuoce vocatur digitus, proprie nullo modo. Et quædam quidem partes huiusmodi sunt, ut etiam si auferantur, totum tamen sine illis valeat consistere:

Cōpositū
partibus
quodāmo
do prius,
quodāmo
do posteri

Cor.
Cerebrū.

Forma ab-
que mate-
ria ne cogi-
tari quidē
potest.

Materia, a-
lia sensibi-
lis, alia in-
telligibilis.

aliæ vero si separentur, protinus secum totū ipsum tollunt, quæcunq; scilicet præcipuæ sunt: & ea in qua primum est, prima est ratio atq; substantia, id est, anima: quandoquidem animantium anima, forma ipsorum est, id est cor, si ipsum principium sit animantium, vt Aristoteli placet. in ipso enim primum inerit anima. aut cerebrum, vt Hippocrati & Platoni visum est. huiusmodi enim partes simul atq; a toto separentur, moribundæ ipsæ totū ipsum interimunt. Sed cum dixisset (Si illa cor aut cerebrum sit) adiecit, (Nihil enim refert, hoc an illud rationem subeat talem) id est, ad propositum nihil interest, cor ne, an cerebrum animæ sedes habeatur. Constat enim vtrumcunq; ipsorum fuerit, secum totum sublaturum. mea vero, vt sic loquar, totalitas, in me proculdubio inest, neq; extra meas partes, aut sine ipsis consistit. Ceterum cum ego & Plato Calippusq; & simpliciter particulares homines, vniuersalis hominis partes simus, & ipse totū quoddā sit, vtrū in nobis perinde inest, vt mea totalitas in meis partibus: an separatus est, & per se? Ad hanc quæstionem respondens ait, (homo & equus, & huiusmodi cætera) id est, simpliciter vniuersalia (in ipsis sunt singulis) substantia vero vniuersalis, & forma ipsa per se absq; particularibus non consistit. Sed quemadmodum Socrates ex hac forma & hac materia constat, sic vniuersalis homo ex materia, id est, ex genere ipsius & forma differentiarum fortasse existit, non quidem substantia, sed cogitatione. Forma vero ipsa per se absq; materia ne cogitatione quidem esse potest. Nam cum ipsum vniuersalem hominē a particularibus hominibus anima subduxerit, ipsi autem ex materia & forma consistāt, haud dubie homo vniuersalis, vtcunq; sit, ex materia & forma esse obtinebit. His interiectis, rursus ad sermonem de partibus & toto reuertitur, & ait, (Est igitur & formæ pars perinde atq; ipsius quoq; totius, quod quidem ex forma atq; ipsa materia constat.) Nam cū rationes, inquit, atq; definitiones formarum sint partes, profecto rationis formæ solum partes sunt, nō etiam totius. Ratio vero nihil aliud est, q̄ vniuersale. Nā circulus quod est vniuersale, & esse circuli, quod est ratio, idem est: vt anima idem est, quod esse animæ. Rationes igitur, vt dictum est, vniuersales sunt. totius autem, hoc est singularis, siue ipsum singulare sensibile sit, siue intelligibile, cuiusmodi sunt mathematica, non habetur definitio. quod paulo post in proximo libro demonstrabitur. Cognoscuntur autem singula non ratione ac definitione, sed sensu, vt lignei circuli. Cum vero particularis circulus ex materia ab intellectu fuerit separatus, tunc est visibilis mēte siue intellectu, ac omnino intelligibilis. Visus enim qui antequam visibilia cernat, potentia est, vt traditur in libro de anima, vt auditus antequam audibilia, cum ipsa cernit, tunc actu efficitur illa, ab ipsisq; perficitur. Cū vero ab actu, hoc est ab actione destitimus, qua illa videbamus, & actu non potentia cernebamus, cessante visus actione, quam in aspectabilia exercebat, dubiū est, sint, an non sint, sed cognoscuntur vniuersali. Nam cum circulum particularem & sensibilem nō video, incertum mihi est, vtrum huiusmodi figura sit in substantia, necne: vniuersali tamē cognosco talem figuram quam prius videbam, nūc non video. Sed cum dixisset (vniuersali ratione cognoscuntur) ne quis, quoniam materia est vniuersale, dubitaret an materia cognoscantur, adiecit, (Materia vero per se est ignota.) At si est ipsa ignota, quomodo potest alijs esse causa cognitionis? Sed materia, inquit, alia est sensibilis, alia intelligibilis. Sensibilis quidem, vt lignum, & simpliciter omnis materia mobilis. intelligibilis vero, vt materia quæ habetur in circulis. Sed non quatenus sensibiles sunt, quoniam interuallum circuli, quem intellectus a materia separauit, ac penes se habet, materia est huiusmodi circuli, non tamen sensibilis, sed intelligibilis. Hęc effatus, sermonē concludit, dicens, (quomodo igitur de toto ac parte sese res habeat, & de priore posterioreve, satis iam explicauimus.

Ad interrogationem autem, cum quispiam interrogauerit, vtrum sit prius, rectus ne & circulus, atq; animal, an partes ex quibus constat, & in quas quodque diuiditur, non simpliciter respondendum. nam si anima sit animal, aut animans, aut cuiusque vnum quodq; & circulus circuli esse, & rectus itidem esse atq; substantia recti, aliqua pars, atq; aliquo toto posterius est dicenda, vt illa quæ est ipsius singularis, atq; aliquo recto. Et enim est rectus & isce qui est æneus, atq; materiæ particeps, & etiam qui ex lineis singularibus constat. At isce qui est expers materiæ, posterior quidem rationis, prior autem singularibus partibus est dicendus, simpliciter autem non est dicendus. Sin vero anima sit diuersa, & non sit animal, hoc quoq; pacto aliæ partes priores, aliæ non priores dicendæ sunt, vti diximus.

Totū vtrū
prius sit q̄
partes, an
contra.

Ad interrogationem autem, cum quispiam interrogauerit, vtrum sit prius rectus ne.) Disputat etiā nunc de toto & partibus, & ait. Siquis quæsierit, vtrū animal & angulus rectus, ac circulus prior sit quàm ea in quæ diuiditur, id est, quàm partes ipsius. animal enim in partes suas diuiditur, circulus in suas, ac similiter angulus rectus. Si quis igitur rogauerit, tota ne, an partes in quas diuidunt, & ex quibus existūt, priores sint, necesse est huic occurrere ac respōdere (non simpliciter) id est, necesse est ad hanc quæstionē respondere, partē non simpliciter & vno modo dici, sed plurifariā. si enim formæ partē dicis, ea prior est q̄ totū, vt sepe dictū est. Sin autem cōpositi ex materia & forma, posterior. Sed hęc expolitionis gratia præfati sumus. ipse vero rursus quomodo respondendū sit exponit dicēs, (Nā si anima sit animal) .i. quoniā si anima est animal, quod per formā intelligitur, hoc est, si

anima est animalis forma, eiusque quidditas: aut si non anima est animalis esse, sed animatum est animalis esse: vel si non animatum est esse animalis, sed unumquodque animal est anima sua, & per hanc in specie constituitur, id est homo per hominis animam, equus pari ratione per suam, & omnino per propriam animam unumquodque animal: similiter si circulus est circuli esse, & angulus rectus esse anguli recti: si hoc igitur ad hunc modum habet, (quid & quo posterius esse dicendum est ex ijs quae habentur in ratione) id est, quanam pars, & quo toto posterior dici debet: ac vicissim quae non posterior, sed prior totus. Quae igitur pars, inquit, ex ijs quae sunt in ratione? Rationem hoc in loco vocans non formam, sed quod miremur, compositum ex materia & forma. Earum igitur partium quae insunt in ratione, quae nam posterior toto dici debet: toto autem non simpliciter, non scilicet quod per formam intelligitur, sed aliquo & composito, exempli causa, aliquo angulo recto materiali. Vt enim forma anguli recti est angulus rectus, sic angulus rectus materialis siue aeneus, est angulus rectus. Iterum non modo angulus materialis est angulus rectus, sed etiam is qui habetur in lineis singularibus. Angulus enim qui a singularibus lineis continetur, angulus rectus est. angulus igitur rectus materialis, vel materialis globus, aut quidquid aliud sit, partibus suis prior est. is vero qui materia vacat, posterior est partibus quae habentur in ratione. quod hominis exemplo fiet apertius. Homo namque secundum formam posterior est animali & pedestri & bipede, manu vero mea & pede prior. Similiter circulus, qui per formam intelligitur, posterior est figura & plana, & similibus, segmentis autem aenei circuli, ac omnino partibus ipsius prior. Sic igitur quaestioni occurrendum est, ut indeterminate respondeamus, ne partem priorem esse dicamus, aut totum. Sed cum dixisset, Siquidem anima est animal, partes ipsius priores esse toto dici debent, & caetera quae dicta sunt, respondet coniunctioni illi quidem, dicens (Sin vero anima sit diuersa, & non sit animal) ut orationis ordo sit huiusmodi. Si quidem anima est animal, partes ipsius toto priores esse dici debent. sin minus anima sit animal, siue animal quod secundum formam dicitur, aliquae partes toto priores sunt, aliae non item: quoniam qualiscumque sit animalium forma, partes ipsius priores erunt ipsius, ut ita dicam, totalitate.

22 Dubitatur etiam non iniuria, quanam sint ipsius formae, & quae non formae, sed ipsius simul sumpti partes. Atque si hoc non sit manifestum, fieri non potest, ut quaeque definiatur. Vniuersalis enim ipsius & formae est definitio. Si igitur manifestum non sit quanam partium subeunt, & quae non subeunt materiae rationem, neque ratio ipsius rei profecto patebit. Quae igitur in diuersis specie fiunt, ut circulus in aere, lapide, atque ligno, ea manifesta esse videntur. Neque enim aes, neque lapis, substantiae quidquam est circuli, propterea quod separatur ab ipsis. quae vero non cernuntur seiungi, ea perinde sese habere ut illa, nihil prohibere videtur. Fit enim perinde atque si circuli omnes aenei cernerentur. Non enim aes ob hoc magis formae pars esset. Haec tamen ipsa difficile est excipere mente. Hominis enim forma in carnibus, ossibus, talibusve partibus consistere semper videtur. Sunt ne igitur haec, formae rationisve partes? an non sunt, sed materia? Verum quia non & in aliis inest, idcirco separare non possumus. Quoniam autem hoc quidem fieri posse videtur, obscurum autem est quando fieri potest: dubitare quidam & in circulo, & in triangulo iam videntur, atque innuere, non oportere lineis atque continuo definiri, sed vniuersa perinde haec dici, atque hominis carnes ossa ve dicuntur, & circuli etiam aes & lapis. Atque in numeros vniuersa reducunt: & lineae rationem, duorum rationem inquirunt esse. Eorum etiam qui dicunt ideas esse, quidam dualitatem inquirunt ipsam lineam esse, quidam ipsam lineae formam. In quibusdam enim idem esse aiunt formam, & id cuius est forma, ut dualitatem, formamque dualitatis: in linea vero non ita esse. Accidit igitur formam vnam multorum esse, quorum species diuersa esse videtur: quod quidem & Pythagoricis accidebat: & insuper fieri potest, ut caeteris inde extrusis, vna omnium tantum forma efficiatur: & tamen hoc pacto omnia vnum erunt.

Dubitatur etiam non iniuria, quanam sint ipsius formae, & quae non formae, sed ipsius simul sumpti partes. Quoniam multis in locis in mentione totius & partium, formae partes ipsa priores esse dixerat, compositi posteriores, idcirco ait merito dubitari posse, qualesnam haec partes formae sint, & similiter quales haec partes compositi, quia verbum illud (simul sumptum) significat compositum. Nam cum formarum, ut saepe diximus, definitiones habeantur, profecto si ignoretur quanam sint formarum partes, definire non licebit. quare nisi intelligatur quae partes sint ut materia, & quae se-
cus, ne ratio quidem rei fuerit manifesta. Haec effatus ait (quae igitur in diuersis specie fiunt) id est in speciebus diuersis, ut globus in aere, ligno, lapide, auro, plumbo, & plerisque alijs specie diuersis efficitur, quae ergo in diuersis specie fiunt, horum quanam partes ut materia sint, non ambigitur. Neque enim aes aut lignum substantiae sunt circuli vel globi, id est, non sunt ex ijs quae formalem circulum

Formae partesque ipsa priores esse dicantur.

conficiunt. talis enim circulus a ligno & ære ac talibus seiungitur, non item a forma & plano, ac omnino ab ijs quæ substantiam ipsius constituunt. Quæ igitur separantur, & in subiectis specie differētibus fiunt, horum partes vt in materia manifestæ sunt. quæ vero non secernuntur, sed semper fiunt, in eisdem, vt homo semper in ossibus & carne ac neruis, ac perinde equus, & omnino vt animalia, eorum partes vt in materia non sunt adeo cognitæ. Attamen nihil prohibet, inquit, similem in his esse atq; in illis rationem. Vt enim æs atq; lignum nulla pars sunt substantiæ formalis circuli, sic ne carnes quidem & nerui substantiæ formalis hominis vel equi. Nam quemadmodū si circuli omnes essent ænei, nec circuli forma in alio subiecto esse posset, q̄ in ære, æs de substantia quidem circuli esse videretur, propterea quòd circulus non fieret in alio subiecto, tamen ne tūc quidem æs circuli substantia esset, siquidem neq; nunc est. quanquam difficile esset ipsum ab ære seiungere. nunc enim videre licet circulum ab ære separari. sic hominis forma licet semper in eisdem fiat, ossa tamen & nerui nihil ipsius substantiæ sunt. Ac sensus quidem dictorum huiusmodi est: ipse tamen non per negationem sermonem intulit, sed per interrogationem, dicens. Hominis forma semper in carnibus & ossibus efficitur. num igitur hæc partes formæ sunt atq; rationis? & percontatus respondet, dicēs (an non) id est, an nequaquam partes ipsius sunt, sed materia. tamen quoniam hominis forma in alijs nō efficitur, quemadmodum forma circuli, ideo separare non possumus (quoniam autem hoc quidem) vt scilicet hominis forma a carnibus & ossibus cogitatione separetur (fieri posse videtur, obscurum autem est quando separabitur) non enim sic exploratum est, vt in circulo (dubitant quidā) designat autem Pythagoræos (in circulo & in triangulo) Negantes oportere hos lineas esse definire: vt circulus figura plana esse dicatur vna linea contenta, & triangulus tribus: ac vicissim linea longitudo continua, quæ in partem vnā dilatetur. linea enim circulo & triangulo quasi materia subijcitur, & similiter continuum ipsi lineæ, quemadmodum homini carnes & ossa, æs vero statuz. Si hominem igitur per ossa & carnes non diffinimus, propterea q̄ sunt partes materiales, profecto neq; circulū, neq; triangulum oportet per lineam definire. & ob hoc, id est, quia lineam & continuum, vt materiā triangulo & cæteris subijci aiunt, omnia reducunt ad numeros, propterea q̄ materiæ sint expertes, nec aliquod subiectum habeant tanquam materiam, sed ipsi per se consistant. Itaq; lineæ definitionē eam esse aiunt, quæ dualitatis est: quoniam dualitas est primum dilatabile, vt quæ prima fit in quam vnitas dilatetur: deinde in trinitatem, & cæteros numeros qui sequuntur. quare si definiamus, inquit, lineam, nō oportet dicere ipsam esse quantum in vnum dilatabile, sed, linea est primum dilatabile. Nam ipsum primum non est quasi materia & subiectum lineæ, quemadmodum continuum. Idearum quoq; assertorum quidam aiunt ipsi lineam, id est lineæ formam, quæ diuersa est a singularibus lineis, esse dualitatem. Alij vero aiunt nō ipsi lineam dualitatem esse, sed ipsi lineam esse formā lineæ. qui quidem affirmant, in quibusdam speciem idem esse, quod id cuius est species, vt homo, & Socrates, cuius species est homo, idem sint, & ipsi dualitas idem quod hæc dualitas, cuius species est ipsi dualitas. in alijs hoc non concedunt, vt in linea. hanc enim particularem lineam esse aiunt: speciem vero ipsius non lineam esse, sed dualitatem. Ac statim ipse disputat in eos qui lineam vt formam, siue speciem lineam esse negant, sed dualitatem, dicens. (Accidit igitur formam vnā multorum esse) id est, ex hac oratione efficitur, vt vna sit species specialissima multorum, & specie differentium. Hoc enim significatur verbis illis (quorum species diuersa esse videtur) Nam si dualitas quæ species est particularium linearum, eadem est species dualitatum particularium, particulares autem lineæ & dualitates specie differunt, vna profecto species fuerit duorum specie differentium. quod si ita est, cur eadem dualitas non sit species particularium hominum, & equorum ac boum, ac simpliciter omnium? Cur enim si duorum specie differentium species esse dicitur, aliorum esse negetur? Ex hoc itaque fit, vt omniū eadē species habeatur, nec sint plures ideæ: & sic omnia vnū erunt, vniusc; naturæ, homines, equi, & cætera cuncta. Nam quorum species vna est, eorū natura quoq; est vna.

Ea igitur quæ ad definitiones attinent, dubitationem habere, & quam ob causam, satis iam diximus. Quapropter & omnia hoc pacto reducere, atq; materiam auferre, superuacaneum esse videtur. Quædam enim forsitan hoc in hoc sunt, aut hæc ita sese habentia, atq; illa comparatio de animali, quam iunior Socrates dicere consuevit, non recte sese habet profecto. A veritate enim abducit, existimareque facit fieri posse, vt homo sit sine partibus, perinde atq; sine ære circulus esse potest. hoc autem non est simile. Animal enim fortasse sensibile quiddā est, & nō fit vt sine motu, atq; ob hoc nō sine suis partibus definito sese habentibus modo definiatur. Non enim quæuis manus pars hominis est, sed ea quæ manus officium efficere potest. Quare pars est, si animæ particeps sit: non pars, si eiusdem sit expertis.

Ea igitur quæ ad definitionem attinēt, dubitationem habere, & quam ob causam, satis iam diximus, quapropter & omnia hoc pacto reducere. Concludit quæ sæpe dicta sunt, & ait. diximus ergo non vacare controuersia, quæ pertinent ad definitiones, & quam ob causam. Dixit enim cur in syllabæ definitionem assumamus elementa, in circuli vero segmenta nequaquam, & cætera quæ di-

ēta sunt. At omnia reducere, ac ideas facere, materiam auferētes, &c. superuacaneū est. In quibusdā enim dubium non est, quin hoc in hoc sit, id est forma in materia. Forma enim domus in lapidibus est atq; lignis, statuae in aere: hae tamen non sunt per se separabiles, vt idearum assertores confitētur. quod si ita est, cur horum non habentur ideae? Illud vero (forsitan) appositum est vel propter caute- lam philosophis familiarem, vel quia hoc, non esse inquam ideas, paulo post demonstrabit, aut certe propter illa quae in maiore primo, & sequentibus libris demonstrata sunt. Sed cum dixisset (quaedā enim forsitan hoc in hoc sunt) adiecit (Aut ita se habentia) quoniam talis lapidum dispositio, & illud sic se habere, & non sic, domus est. Hae effatus, iuniorem Socratem insectatur, quod perperā ex in- ductione ideas esse colligat. Appellat autem iuniorem Socratem vel Platonem, vel, quod verius est, Socrates iunior. quendā, qui Socrates eodem nomine quo Platonis magister fuit appellatus. Plato enim Socratem quendam disputantem inducit cum Socrate Gerāneni. Is igitur Socrates ex quodam vero conclu- dere nitebatur, hominem absq; materialibus partibus consistere. Sic enim diserebat, quemadmodū circulus absq; aere ac lapide lignoq; consistere potest, sic homo sine carnibus & ossibus. sed hoc in cir- culo verum est, non esse hoc determinatum subiectum circuli, sed huiusmodi figuram in auro & li- gno, ac omni solido corpore fieri esse aptam, nō in corpore aliquo determinato. In homine nō item verum est. Vt enim circulum absq; corpore non est reperire, quanquam in omni corpore solido, sed non determinato fieri sit aptus, sic homo sine ossibus & neruis in subsistentia reperiri non potest. Ceterum mēs siue cogitatio hominem a particularibus hominibus secernit, perinde atq; circulum, homo tamen nequit in subsistentia consistere, vt consistit Alexander. Sed quanquam mens ipsum a singularibus abducatur, rursus tamē nō absq; carne & ossibus eū imaginatur. Non igitur, inquit, simi- le est quod a iuniore Socrate de circulo dicitur, & quod de animali. Animal enim sensibile quiddam est: nec sine motu, id est sine materia & subiecto definiri valet. hoc est, animal sensibile quaecunque sit, non potest sine subiecto definiri, si quis exacte definiat. Cum ergo ipsi animal non sit, vt demon- stratum est, & demonstrabitur, sed quodcunq; animal existentiam habēs, sensibile habeatur (animal enim vniuersale nō est in existentia, sed cogitatione) quoniam modo animal sensibile sine materia de- finietur? Sed vniuersalia sine materia definiuntur, vtpote quae cogitatione existant: singularia nullo modo. Sed fortasse cum ait (Animal enim sensibile quiddam est, & non fit vt sine motu definiatur) hoc significare vult, omne animal est sensibile. nullum autem sensibile animal definiri potest, id est existentiam habere, sine carne & ossibus. Animal igitur sensibile absq; suis partibus certo quodā mo- do se habētibus esse aut omnino definiri nequit. Sed cum dixisset (absq; partibus modo quodam se habentibus) exponit cur illud modo quodam adiecit, dicens (Nō enim omni modo manus est ho- minis pars.) Nā si manus exaruerit, & omnino immobilis fuerit effecta, non dicitur hominis pars, sed tunc eo nomine censebitur, cum munere suo fungetur. tūc autem fungetur munere suo, & homi- nis vocabitur manus, cum secundum naturam habuerit. Nam cum habuerit aliter, & fuerit velut in- animis, tunc neq; officium suum obibit, neq; hominis manus vocabitur.

Vniuersa-
lia siue ma-
teria defini-
untur, sin-
gularia nul-
lo modo.

Circa vero mathematica, cur rationes non sunt rationum partes, ipsi semicirculi cir- culi? Non enim sensibiles sunt. An nihil refert? Erit enim & non sensibilibus quorūdam sane materies, eiusq; omnis quod non est quiditas, & per seipsum forma, sed hoc aliquid. nō igitur vniuersalis circuli, sed singularium hae partes erūt, vt antea diximus. Est enim materies, alia sensibilis, alia intelligibilis. Patet autem & animam quidem substantiam primam, corpus autem materiam esse, hominem vero vel animal, id quod ex vtriusque cōstat, ipsum inquam vniuersale. At Socrates aut Coriscus si anima sit, duplex est. Qui- dam enim vt animam dicent, quidam vt totum. Sin simpliciter hae anima sit, atq; hoc corpus: vt vniuersale sese habet, sic & singulare sese habet. Vtrum autem prāter ma- teriē & substantias tales, aliqua quaedā substantia sit, quærereq; substantiam aliam quā- dam oporteat, vt numeros, aut aliquid tale, posterius consideremus oportet. Huiusce e- nim gratia de sensibilibus etiam substantiis enitimur definire. nam facultatis naturalis, secundaeq; philosophiae officium est aliquo modo, ea contemplatio quae circa substan- tias sensui subiectas versatur. non enim de materia solum, sed de substantia etiam quae ad rationem accōmodatur, ac magis philosophum cognoscere naturalem oportet. De definitionibus etiam quoniam pacto partes sunt ea quae in ratione sumuntur, & cur de- finitio vna sit ratio (patet enim ipsam rem vnū esse, & rem partes habentem, vnū quip- piam esse) posterius considerandum esse videtur. Dictum est igitur vniuersaliter de qui- ditate quidnam sit, & quo pacto per se est, & cur quorundam ipsa ratio quiditatis habet rei quae definitur partes, quorundam non habet: & in substantiae quidem ratione par- tes eas quae vt materia sunt, nō inesse. neq; enim illius substantiae, sed totius sunt partes. atq; huius partim est ratio, partim non est. cum materia nanq; non est. Nō enim est de-

finitum. per primam autem substantiam est, ceu hominis est ipsa ratio animæ. Substantia enim est ea forma quæ inest, ex qua & materia ipsa tota substantia dicitur esse, veluti cõcauitas. ex hac enim nasq; nasus simus, & simitas est. Bis enim in istis inerit nasus. In tota vero substantia, vt in naso simo atq; Callia, & ipsa materia inest. Dicitur est in super quiditatem & vnumquodq; idem in quibusdam esse, vt in substantiis primis, ceu curuitatem, & curuitatis esse, si ipsa sit prima. Atq; primam eam dico, quæ non ex eo dicitur, quia aliud in alio inest, & in subiecto velut materia. Quæ vero sunt vt materia, aut vt simul cum materia sumpta, in hisce nõ esse idem, neq; per accidens vnum, vt Socrates, musicumq; Hæc enim eadem per accidens sunt.

Forma in-
dilatabilis
est, & par-
tibus vacat

Circa vero mathematica, cur rationes non sunt rationum partes, vt circuli semicirculi. Cum supra dixisset elementa in syllabæ ratione sumi, propterea quòd non sint materiæ partes, sed formæ. in circuli autem ratione semicirculos non accipi, quoniam sunt materiales, & materiæ partes, animaduertens aliquid in hanc orationem obijci posse, obiectionem ipsam exponit, eandemque soluit. Nos autem supra exposuimus, cum de syllaba loqueretur, cur semicirculi materiæ partes sint, non item elementa. Atq; equidem puto hæc cum illis esse coniungenda: & fortasse ab Aristotele cõiuncta sunt. in nullo enim alio opere quidpiam tale fecisse reperitur, quale hic fecisse videtur, sed ab Eudemo fuerunt separata. Obiectio igitur huiusmodi est, cur rationes semicircularum, id est, cur semicirculi non sunt partes rationis circuli, cum non sint sensibiles, quemadmodum æs atq; ossa & carnes, vt materiæ partes esse dicuntur. Si ergo non sunt partes materiales, cur in definitione circuli nõ sumuntur? & soluit quæstionem, dicens (An nihil refert) siue enim sensibiles sint, siue insensibiles semicirculi, materiæ partes sunt, atq; materia. Neq; enim materia omnis est sensibilis, nec rursus sensibile tantum habetur materia, sed aliqua est materia non sensibilis, & insensibile est aliqua materia. nec quidquam obest, licet segmenta insensibilia sint, quo minus ipsorum habeatur materia insensibilis. Ac in vniuersum quidquid non est quiditas, & forma quæ ipsa per se consistat, huius habetur materia. Ex quo intelligitur hominis etiam vniuersalis, quia per se non consistit, materiam esse, sed intelligibilem. Materia enim alia est sensibilis, alia intelligibilis. quare semicirculi haud dubie non erunt partes vniuersalis circuli, neq; in ratione eius accipientur, sed singulorum circularum partes erunt, vt dictum est. Quod autem semicirculi quanquam intelligibiles habeantur, tamen materia sint, abunde supra declarauimus. distantia enim quam habere intelliguntur, pertinet ad materiam. Nam forma indilatabilis est, & partibus vacat. Habet autem interuallum propter materiam in qua est. Ex omnibus ergo perspicuum fit, animam esse primam substantiam, id est formam, corpus vero materiam: de quibus in secundo libro de anima est accurate disputatũ, corpus scilicet materiam esse, animam vero formam. homo autem vniuersalis est animal ex utroq; constans, ex corpore inquam vniuersali, & vniuersali anima. Socrates autem, inquit, vel Coriscus, si eius anima est forma ipsius, duplex est animal (ex anima & corpore) id est, ex materia & forma. Et quidam homines Socratem dicent (vt animam) id est vt formam, ad solam ipsius animam respicientes: alij vero ipsum vocabunt vt totum, id est compositum ex anima & corpore, intuentes ad vtrumq;. (Sin autem simpliciter hæc anima sit, atq; hoc corpus) id est, si quis Socratis animam non vocauerit simpliciter formam Socratis, vt vniuersalis anima humana sese habet ad corpus humanum vniuersale, sic singularis ad singulare. Si ergo vniuersalis anima humana forma est corporis vniuersalis humani, profecto Socratis anima, Socratis corporis forma erit. sin minus anima vniuersalis humana forma est humani corporis vniuersalis, ne singularis quidem anima, corporis singularis erit forma. Sed quoniã physici munus est, de formis quæ habentur in materia, disputare, & ipse per totum librũ de huiusmodi formis differuerat, idcirco velut sibi in accusatione tacita patrocinator, inquit (vtrum præter materiam talium substantiarum sit alia?) id est, an præter substantiam materialem, siue præter formam quæ habetur in materia, sit alia, & huiusmodi substantiam quærere oporteat, vt numeros? Appellat autem numeros ideas, vel quidpiam tale. Sed de hoc, inquit, postea considerabimus. de hoc enim disputabit cum hoc in libro, tum maxime in libro tertiodécimo. Quoniam vt intelligatur, inquit, nõ præter eas quæ habentur in materia, aliæ formæ habeantur, necne, de sensibilibus substantijs, id est de formis materialibus differere conamur. neq; enim pertinet ad primam philosophiam: de huiusmodi formis considerare, sed ad secundam, quæ naturalis appellatur. Nam physici est nõ modo de materia differere, sed multo etiam magis de forma, vt ex secundo libro de physico auditu licet intelligere. Quin etiam de definitionibus, inquit, postea considerandum est, quomodo quæ habentur in definitione, partes definitionis sint, & quomodo sit vna definitio, cum ex pluribus consistat, ex genere videlicet ac differentijs. Nam cum res, hoc est definitum sit vnũ, ipsa quoq; definitio vna est. Omnis autem res partium compos haud dubie aliquo ipsam vniente vna est. De his igitur differendum est, inquit. Ac de his ante omnia disputabit, vt quæ hæctenus indiscussa fuerint. Hæc effatus, quæ pluribus verbis differuerat, in pauca confert, & ait (Dicitur est igitur vniuersaliter de quiditate quidnam sit) substantiam scilicet cum singularibus ordinatam, & comprehensim intellectam: & quomodo quiditas ipsa per se consistat, & quamobrem quorundam ratio quiditatis partes definiti continet, vt

de syllaba diximus: aliorum secus, vt de circulo. diximus præterea in substantiæ formæq; ratione partes vt materiã non inesse, vt in hominis definitione. Neq; enim carnes & ossa in hominis ratione cõtinentur, propterea quòd carnes & ossa non sunt illius substantiæ ac formæ, sed concursus, id est compositi ex materia & forma. Compositi autem substantiæ partim habetur definitio, partim secus. Nã secundum materiã quæ habetur in ipsa, carnes dico, ossaq; & neruos, eius non est definitio, quoniã materia est indefinita. indefinitorum autem non habetur definitio. secundum primam substantiam & formam habetur. Cum enim Socrates homini subijciatur, hominis autem habeatur definitio, Socratis quodammodo definitio existit. Sed cum definitionem secundum primam substantiam esse dixisset, quid substantia prima sit exponit, dicens (Substantia enim est ipsa forma quæ inest) id est, nihil est aliud prima substantia, quàm forma quæ inest in materia. Quod vero interiectum est (ceum hominis est ipsa ratio animæ) huiusmodi est, ratio animæ, id est anima, ipsa est hominis forma: ex qua anima & materia tota compositaq; substantia existit. Pro exemplo autem constituti ex materia & forma apposuit cavitatem. ex hac enim & naso simus nasus existit, & simitas omnino in naso inest. sed cum superius dixisset, explicatum esse totius substantiæ non haberi definitionem, multis interiectis causam reddit, cur compositorum definitio non habeatur, dicens (bis enim in istis inest nasus) id est, de compositis diximus, si definiantur, fieri vt bis idem dicatur. in naso autem simo & Callia inest materia & forma. quod si verum est, ipsorum non erit definitio. fiet enim vt bis idem repetatur. Neque solum, inquit, de his est disputatum, sed etiam docuimus rem quancq; ac eius quiditatem in quibusdam idem esse, vt in substantijs primis. Quæ porro sit prima substantia, exponit, dicens. (Atque primam eam dico, quæ non ex eo dicitur, quia aliud in alio inest, & in subiecto velut materia) Nam simul ac dico album, aliud in alio subiecto dico, estq; homo vel lignũ quasi subiectum: in quibus tanquam subiectis est albedo. cum vero hominem dico, non dico aliud in alio, sed rem quæ per se consistere valet, & consistit. Itaq; in substantijs vnaquæq; res est idem, quod sua quiditas. quæ vero sunt vt materia, vel quasi sumpta cum materia, in his res & quiditas eius non sunt idem. est autem musicũ in Socrate, vt in materia, vel vt simul sumptum cum materia, quamobrem Socrates & musicum per accidens sunt idem, non autem per se.

Substantia prima.

Res & eius quiditas in quibus idem sunt, in quibus secus.

Nunc autem primũ id dicamus oportet, quod in resolutiuis de definitione non diximus. Ea namq; dubitatio quæ ibi nõ pertractata est, ad ea sane quæ nunc de substantia dicimus, accommodatur, vehementerq; conducit. Dico autem hanc dubitationem, propter quid res definienda, est vnum, cuius rationem definitionem dicimus esse, vt hominis hoc, animal inquam bipes? Sit enim ipsius hæc ratio, propter quid igitur hoc vnum est, sed non plura, animal & bipes? homo enim & album multa quidem sunt, cum alterũ alteri non inest. Sed cum inest, atq; subiectum, id est homo, albedine est affectum, est vnum. tunc enim vnum fit, atq; est homo albus. Hic autem alterum alterius non est particeps. Genus enim non particeps differentiarum esse videtur. Idem enim contrariorũ simul particeps esset, quippe cum differentia sint cõtrariæ, quibus differt genus. Quod si & est particeps, eadem erit ratio, si differentia plures sint, vt gressibile bipes expers alarum. Cur enim hæc vnum sunt, sed non plura? Non enim propterea sunt vnum, quòd insunt. hoc enim pacto ex omnibus erit vnum. Sin autem, vnum oportet ea esse, quæ in ipsa sunt definitione. Definitio namq; ratio quædam est vna, substantiæ. Quare vnius cuiusquã ipsam rationem esse oportet. Etenim substantia vnum quid, atq; hoc aliquid significat, vti dicimus.

35 Nunc autem primum de definitionibus differamus id quod nobis in resolutorijs prætermissum est. Quia paulo ante dixerat (de definitionibus autem quonam pacto partes sunt ea quæ in ratione sumuntur, & cur definitio vna sit ratio. patet enim ipsam rem vnum esse, & rem partes habentem vnum quidpiam esse, posterius est considerandum) idcirco hoc in loco hanc quæstionem differit, dicens. Quoniam in resolutorijs, hoc est in secundo libro posteriorum resolutiorum, non exacte definitionum quæstionem sumus persecuti, ideo quod illic prætermissum est, nunc differamus. Nam quæstio quæ illo in loco cum discuti debuisset, prætermisssa est, si nunc fuerit disputata, plurimum iuuamenti & commodi afferet ad sermonem qui de substantia formæq; haberi debet. quæstio autem, inquit, huiusmodi est, cur tandem definitum, cuius rationem definitionem esse dicimus, cum ex pluribus constet, vnum tamen esse dicimus, non plura. Nam sit, inquit, exempli gratia hominis definitio animal bipes. cur igitur animal bipes vnum est, non duo? & quis est horum vnitor, & a quo efficiuntur vnum? Quoniam homo, inquit, & albũ si fuerint separata inter se, nec album in homine habeatur, nec homo sit albedinis particeps, multa sunt. Cum vero albedinis particeps homo sit, quæ in eo inest, & patitur aliquid, afficiturq; ab ea, tunc homo albus vnum efficitur, & est, non quidem per se, sed quatenus afficitur qualitate. hic autem animal non est particeps bipedis, vt animal bipes vnũ

Definitum quod ex pluribus constat, quomodo vnũ dicat.

Quiditas
& species
idem sunt,
& quomo-
do.

fit. Siquis autē dicat animal bipede participare, etiam multipede participabit: & sic erunt in eodem opposita. Pari ratione si animal fuerit particeps mortalis, immortalis etiam participabit: quod fieri non potest, ut opposita insint in eodem. (Quippe cum differentia sint contraria, quibus differt genus) id est quibus genus diuiditur. Vel genus hoc in loco, ut in plerisque alijs solet, pro specie dicit: & sic erit sensus: differentia quibus species differunt, contraria sunt. Obiectio igitur quod genera differentijs non participant, hanc obiectionem contraria obiectione refellit, dicens (quod si & est particeps) in qua oratione multa desiderantur. Sed quantum ex ijs quae adducit suspicor, quod dicere vult, hoc est. Siquis autem dicat, genus non participat contrarijs differentijs, sed pedestri ac bipede, & inalato, quae quidem non sunt contraria. At si his participat, eadem iterum ratio redit. Si complures sunt differentiae, cur haec vnum sunt, & non plura? Si enim quoniam in genere insunt, vnum esse dici debent, eadem ratione fiet, ut omne id in quo aliqua insunt, cum ijs quae insunt, vnum sit. ita vnum & amphora vnum erit, item modius & grana tritici. Quinetiam si animal & pedestre & bipes & inalatum vnum sunt, quoniam haec insunt animali, nimirum animal cum differentijs omnibus vnum erit, & sic omnia erunt vnum. Nequis autem, animal & pedestre & bipes vnum esse neget, adijcit (Oportet autem vnum esse, quaecumque in definitione sumuntur) Nam definitio vna quaedam ratio est, ac vnius substantiae. At si substantia cuius est definitio, aliquid vnum est, & hoc aliquid significat, ut diximus (nam quiditas & natura coordinata cuius est definitio, hoc aliquid est, & vnum) si hoc igitur ita est, profecto ipsius ratio vna est: & sic vnum sint oportet, quae habentur in ratione. Quo in loco non erit ab re, ut digredientes, de quiditate ac communi forma siue specie pauca commemoramus. Intelligendum est igitur quiditatem & formam seu speciem idem esse, nisi quod non est quae admodum intelligitur. Intelligitur enim quiddam ab indiuiduis ei subiectis diuersum: in ipsis tamen est collocata, nec vnquam sine illis consistit, aut omnino absque materia. Definitio vero est ratio quiditatis & formae. Atque haec quidem hoc in loco praemonendi sumus. Ipse vero sic proposita quaestione, eius solutionem nimium obscure subiicit, propterea quod in secundo libro de anima eandem soluit. & hoc in loco cum post multa verba haud dubie soluat, tamen soluisse non videtur. Sed nos quaestionem percurrentes, quomodo eam soluat, exponemus. Et fortasse nihilo erit inutilius huius quaestionis solutionem in memoriam reuocare. Scimus enim neminem sanum quaesitum, cur aes & globus aeneus idem sit. Nam globus in aere nihil aliud est, quam aes globosum, atque aes quasi materia habetur, rotundum quasi forma. materia porro & forma vnum esse aptae sunt, nulla re ipsas diuellente. In hoc enim materiae positum est esse materiam, & formae formam esse, ut cum fuerit materia, & forma quam potest accipere, protinus vniantur, vnumque sint. Atque ut in his sese res habet, sic item in naturalibus, hoc est in genere ac differentijs. Nam in libro de demonstratione, si recte memini, omnes differentias cum genere excepta vltima simile quiddam habere materiae, vltimam vero differentiam formam esse testatus est. exempli gratia, animal rationis particeps, materia est humanae formae. Pari ratione animal particeps rationis mortale. Mentis autem ac doctrinae capax, forma. & quoniam forma & materia vnum esse sunt aptae, idcirco haec vnum sunt. Quinetiam vltimam differentiam formam esse, quae vero praecedunt, materiam, ipse paulo post explicabit. Eodem modo animal pedestre materia est, bipes autem forma. Atque haec quidem est solutio, quam, ut diximus, adducit, licet nullam adducere videatur. Sed nos ad caetera transeamus.

Atqui primum de definitionibus per diuisiones conficiendis considerare oportet. nihil enim aliud in definitione esse videtur, nisi id quod primo dicitur genus, & differentiae ipsae. Caetera vero genera sunt, primum inquam, & differentiae sumptae cum illo: veluti primum quidem genus est animal, haeret autem animal bipes: & post hoc rursus est animal bipes expers alarum. Similis erit ratio & si per plura dicatur. Omnino enim nihil interest, per multa, an per pauca dicatur: quare neque & si per pauca, per pauciora etiam quam duo dicatur, ubi alterum erit differentia, alterum genus, velut huiusmodi, animal bipes, animal quidem est genus, alterum vero est differentia. Si igitur genus absolute non est praeter ea quae sunt ut generis species, aut si est quidem, est autem ut materies (etenim vox quidem genus est & materia, differentiae vero ipsas species elementaque ex ipsa conficiunt) patet definitionem rationem eam esse quae ex differentijs constat. At vero differentia etiam in differentiam diuidatur oportet, ceu differentia est animalis, pedes habere. Rursus igitur animalis pedes habentis, ut pedes habet, differentia percipiatur oportet. Quare non est dicendum, habentis pedes, aliud particeps alarum, aliud expers esse, si dicere quispiam recte velit. At faciet hoc, si diuidere accommodate non possit. Sed hoc pacto dicatur oportet, aliud sectos pedes, aliud non sectos habere. Haec enim ad pedem accommodata est differentia, quippe cum pedum sectio, quaedam sit, ut patet, differentia pedis. Atque hoc pacto semper proficiscendum est, quousque ad ea perueniatur, quae differentia carent. Ac

tot species tunc pedis emergent, animaliaq; pedes habentia, quot sunt ipsius differentia^e pedis. Quæ cum ita sint, patet vltimam differentiã, substantiam rei, definitionemq; esse, si non oporteat sæpe eadem in definitionibus dicere. est enim superuacaneum sane, atq; id ipsum accidere sane videtur. Cum enim dicit animal pedes habens bipes, nihil aliud dicit quàm animal pedes habens, duos habens pedes: & si hoc diuisione diuidat sua, per sæpe idem dicit, & toties porro quot sunt differentia^e ipsa^e.

36 Atqui primum de definitionibus per diuisiones conficiendis considerare oportet. Ad quaestio- nem eiusq; solutionem redit, atq; disputandum esse primum de definitionibus conficiendis per di- uisiones, id est, quomodo definitiones ex partitione fiant. (Nam nihil est, inquit, aliud in defini- tione q̄ genus primum appellatum, & differentia) Subaudiendum est autem, vltima: vt sit sensus, in definitione, hoc est, definitio, & quod ab ipsa explicatur, nihil aliud est, quàm primum genus, & vlti- ma differentia. Exempli gratia, homo quasi forma, est animal, & mentis ac disciplina^e capax: cæte- ra vero animal proxima, id est rationis particeps animal & mortale, genera sunt. Si vero genera, materia igitur, aut æmula materia. Itaq; animal rationis compos mortale, sunt materia & genus, mentis vero & doctrina^e capax, forma. Aspice vt his verbis obscurissime quaestionem soluit. Si enim materia & forma cum sunt, a seipsis vniri, & vnum fieri sunt apte (est autem materia & genus ani- mal rationis compos mortale, forma vero mentis ac scientia^e capax) satis intelligitur quomodo ani- mal rationis compos mortale mentis ac scientia^e capax, vel animal pedestre bipes vnum sint, nō plu- ra. quo in loco Aristotelis ingenium animaduerte, quomodo simul nobis quaestionis solutionem ob- cure innuit, simul genera & differentias quomodo diuidi oporteat, ostendit, ac mirabiliter aperit. Sed cum formam nihil aliud esse dixisset, quàm primū genus, id est animal, vt in hoc exemplo per- sistamus, ad differentiam animalis rationis compos, & animalis rationis compos mortalis (nam & hæc genera sunt, sed proxima, & primo posteriora) exemplū subiecit ad dictorum explicationē. veluti primum, inquit, genus est animal, proximū atq; illud sequens animal bipes, his etiam nō po- sterius animal bipes inalatū. Sed quia tria dixerat, pedestre, & bipes, & inalatum, ait, eadē est ratio siue per plura siue per pauciora dicatur, aut omnino per duo, id est, si plura sunt quæ dicuntur, primū genus cum vltima differentia est forma. sin autem duo, alterum erit genus, alterū differentia & for- ma. Exempli causa, si sit animal bipes, animal erit genus, bipes vero differentia, & omnino forma. Hæc effatus, sermonem repetit, atq; ait (Si igitur genus absolute nō est præter ea quæ sunt vt gene- ris species) id est, si genus non est præter suas species per se discretum, vt auctores idearum aiebant, sed est in ipsis, vt re vera est, & ipsi placet (aut si est quidem, separabile est tamen vt materia) & ex- emplo declarat quomodo genus sit quasi materia. Nā vox, inquit, genus est & materia, differentia^e vero cum ipsa sunt formæ. Sunt autem vocis formæ nomina & verba, atq; elementa a b c, & cæte- ra. Nam & hæc vocis sunt formæ, vt quæ ex ipsa quasi ex materia differentia^e consistant: quoniam & hæc per differentias quasdam pronunciantur. Si ergo genus est quasi materia, differentia vero quasi forma, dubium esse non debet quin definitio sit ratio ex differentijs. Si materia autem & for- ma coniunctim vnum sunt, estq; ratio ac definitio genus & differentia, id est materia & forma, satis intelligitur animal pedestre bipes vnum esse, non plura. Sic igitur quaestione soluta, ac pro solutionis vt puto conclusionem subiecto illo (patet definitionem rationem eam esse, quæ ex differentijs constat) quasi diceret, perspicuum est animal pedestre bipes vnum esse, quoniã genus est & differentia, id est materia & forma: eo reuertitur, vt doceat quomodo generum ac differentiarum partitiones fieri de- beant, dicens (At vero differentia in differentiam diuidatur oportet) Est autem sensus. Si definitio- nes cum primo genere ac vltima differentia conficere debemus, necesse est differentias in suas diffe- rentias qua differentia^e sunt secare: exempli gratia, si animal diuiditur in pedatum & depes, oportet animal pedatum in eo quod pedatum est, in propriam differentiam diuidere: ne dicamus, pedatum alterum est alatum, alterum inalatum, si recte diuisio fieri debet. neq; enim hæc bipedis sunt differen- tia^e, sed oportet ipsum quatenus pedatum est diuidere, & dicere. Pedatum aliud est fissipes, aliud so- lidipes. hæc nanq; sunt pedis differentia^e: quoniam pes fissus, pes quidam est, vt animal compos ratio- nis animal quiddam. Sed quidam propter imbecillitatem, & quia cuiusq; differentias ignorant, hoc faciunt, id est, diuidunt in differentias non proprias. Pedatum igitur, & siquid aliud est, diuidere o- portet in proprias differentias, donec ad aliqua indifferentia perueniatur, quæ nequeant vltius in alias differentias secari: & tūc pedis tot erūt differentia^e, quot pedati vltima discrimina, quæ in alias differentias non partiuntur. Nam si forma est, vt sæpe diximus, genus cum vltima differentia, per- spicuum est totidem esse animalia pedata, quot sunt vltimæ differentia^e. Quæ si vera sunt, dubitari non debet, quin vltima differentia sit rei substantia, & definitio, & hæc sola cum genere in defini- tiones assumi debeat, nisi idem sæpe repetere ac nugari libeat. Si enim magis particularia secū infe- runt vniuersaliora, & hæc ad particularia sequuntur, profecto qui ait mentis ac scientia^e capax, is ra- tionis quoq; particeps & mortale dicit: quemadmodum qui dicit hominem, is animal quoq; dicit. quod si ita est, non oportet dicere, homo est animal rationis compos, mortale, mentis atq; doctrina^e capax. Fit enim vt dicatur, homo est animal rationis particeps, mortale, mētis ac scientia^e capax, ra-

Definitio- nes quo modo ex partitione fiant.

Generū ac differentia^e rū partiti- nes quomo do fiant.

tionis particeps mortale. Rursus si quis ita definiat, homo est animal pedatum bipes, quoniam in bipede pedatum inest, cum bipedi quod solū dicere debuit, adiungat pedatum, nihil aliud dicit, quā animal pedes habens, duos pedes habens. Quin etiam si bipes diuiseris in fissipes & solidipes, exempli gratia, & dixeris animal pedatum bipes, fissipes: perinde fuerit ac si dicas, animal pedes habens, duos pedes habens, fissos pedes habens. & quoties differentiarum diuisionem dixeris, toties fit vt pedatum dicas, & bipes, & cætera.

Si igitur differentia differentia fiat, vna erit, ipsa inquam vltima species atque substantia rei. Sin vero per accidens diuisio fuerit, veluti si pedes habentis aliud album esse dixerit, aliud nigrum, tot differentia nimirum, quot sunt diuisiones, emergēt. Quare patet definitionem eam esse rationem, quæ ex differentiis constat, atq; harum ex vltima, si definire volumus recte. Dilucidum autem fuerit, si quispiam ordinem huiusmodi definitionū peruerterit, veluti definitionem hominis, animal bipes pedes habens dicendo. Dicto nanq; bipede, pedes habens superuacaneum esse videtur. in substantia autem ordo non est. quomodo enim intelligere aliud posterius, aliud prius oportet? Sed de definitionibus per diuisionem conficiendis quales quædā sunt, tot primo sint dicta.

Definitio
genere ac
vltima dif-
ferentia con-
stat.

Si igitur differentia differentia fiat, vna erit, ipsa inquam vltima species atq; substantia rei.) Genus cum vltima differentia formam & substantiam esse præfatus, si recte sit definiendum, rursus ait (Si differentia differentia fiat) id est, si quis differentiam, qua differentia est, diuidat, & in proprias ipsius differentias, vltima differentia cum genere videlicet forma erit ac substantia. Sin autem non per se, neq; in proprias differentias secet, sed per accidens, ad hunc modum, pedatum aliud est album, aliud nigrum: tot fuerint differentia ad formam substantiaq; rationem assumenda, quot sectiones fuerint. Exempli causa, si quis hominem definire volens dicat, homo vel est pedatus vel depes, non est autem depes, pedatus igitur: deinde pedatum aliud alatum est, aliud inalatum, sed homo non est alatus, est igitur inalatus. tum inalatum aliud bipes est, aliud multipes. homo autem non est multipes, bipes ergo. homo igitur est animal pedatum inalatum bipes. si quis igitur ad hunc modum definitionem moliatur, dubium non fuerit, quin cum partitiones tres sint atq; sectiones, totidem differentia ad definitionem assumantur. Itaq; vt rationis compos & mortale, atq; mentis & doctrinae capax, in hominis definitionem assumerentur, ex huiusmodi causa factum est. Nam si partitio recte facta fuisset, satis erat animal mentis & doctrinae capax dicere. Porro definitionem genere ac vltima differentia constare, perspicuum fore ait, si quis huiusmodi definitiones commutet. exempli gratia hominis definitionem dicens animal bipes pedatum. nam illud pedatum superuacaneum est, cum bipes dictum fuerit, quoniam in bipede inest pedatum. Nequis autem dicat, quoniam definitionis partes ordinem quendam tenere debent, vt hæc præcedat, illa sequatur, idcirco aliquid superuacaneum contingere, adiecit illud (Ordo autem non est in substantia) nec ob ipsum absurdum accidit (quomodo enim intelligere aliud posterius, aliud prius oportet?) Nam cum ea quæ vltimam differentiam præcedunt, materia sint, in materia autem qua materia, non sit prius & posterius (neq; enim in ære statua hæc pars prior est, illa posterior) quo modo in definitione dicere licet, hæc pars est prior, illa posterior? Non igitur ob hoc accidit incommodum, sed quia satis erat ad formam & substantiam vltima differentia cum genere, nec pedatum erat assumendum: & concludit, dicens (Sed de definitionibus per diuisiones conficiendis, tot primo sint dicta) quoniam rursus de ipsis qualesnam sint, disputabit.

Cum autem hæc consideratio de ipsa substantia sit, redeamus rursus oportet. Vt subiectum itaq; & quiditas, & quod ex hisce constat, substantia dicitur, sic & ipsum vniuersale substantia dici solet. atq; de duobus iam diximus, de quiditate inquam, & de subiecto, quod quidem subiici dupliciter asseruimus, aut vt hoc aliquid, quo pacto affectibus subiicitur animal, aut vt materies actui. Videtur autem quibusdam & vniuersale causa maxime atq; principium esse: quapropter & de hoc ipso pertractemus oportet. Impossibile enim esse videtur, quoduis vniuersalium substantiam esse. Prima nanq; substantia cuiusq; rei, propria cuiusq; esse videtur: quæ quidem, vt patet, nulli alii inest. Vniuersale autem est commune. Id enim vniuersale dicitur, quod pluribus inesse est aptum. Cuius igitur substantia hoc ipsum erit? aut enim omnium, aut nullius erit. at omnium esse non potest. vnus vero si fuerit, & cætera sane hoc erunt. nam aut omnium, aut nullius erit profecto. Quorum enim substantia est atque quiditas vna, & ipsa etiam vnum esse videntur. Deinde id substantia dicitur, quod de subiecto non dicitur. Vniuersale autem de aliquo subiecto dicitur semper. At hoc ne pacto non potest, vt quiditas? in ipso autem inest, ceu animal ipsum in homine atq; equo. igitur patet ipsius rationem aliquam esse.

nihil autem refert & si non omnium est ratio, quæ in substantia sunt. Non enim minus substantia cuiuspiam hoc erit, ut homo hominis in quo inest. Quare idem eveniet rursus. erit enim illius substantia, ceu animal ipsum eius speciei, in qua ut proprium inest. Præterea & impossibile atque absurdum esse videbitur, ipsum hoc, & substantiam, si ex quibusdam constet, non ex substantiis, neque ex eo quod est hoc aliquid, sed ex quali esse atque constare. Erit enim profecto non substantia atque quale, substantia: & eo quod est hoc aliquid, prius quod quidem fieri nequit, neque enim ratione, neque tempore, neque generatione affectus priores substantia esse possunt. Erunt enim separabiles sane. Præterea Socrati qui quidem est substantia, substantia erit, ut patet: quare duabus substantiis Socrates substantia erit. Omnino autem accidit, si homo substantia sit, & ea quæ hoc pacto dicuntur, nihil eorum quæ in rationibus sunt, substantiam esse cuiusquam, neque seorsum esse ab ipsis, neque in alio esse, veluti non esse animal quicquam præter animalia singula, neque aliud quicquam eorum quæ in rationibus insunt. Ex his igitur patet nihil eorum quæ vniuersaliter competunt, substantiam esse, & nihil eorum quæ communiter prædicantur, hoc aliquid, sed quale significare. Alioqui aliaque complura accident, & ipse tertius homo. Insuper & hoc pacto dilucidum esse videtur. Impossibile est enim ex substantiis quæ hoc insunt pacto, ut sint actu, substantiam unquam constare. ea enim quæ ita sunt actu duo, nunquam actu sunt unum: sed si potentia duo sunt, erit unum: veluti duplum ipsum ex duobus dimidiis potentia constat. Actus enim nimirum separat. Quare si substantia sit unum, non ex substantiis sane constabit, eoque modo quem recte Democritus dicit. fieri enim non posse dicit, ut ex duobus unum, aut ex vno duo conficiantur. Ipsas enim magnitudines indiuiduas substantias esse censeat. Patet igitur & in numero rem simili modo sese habere, si numerus unitatum sit compositio, ut a quibusdam asseritur. Aut enim dualitas unum non est, aut in ipsa non inest unitas actu.

38 Cum autem hæc consideratio de prima substantia sit, redeamus rursus oportet. Propositum est demonstrare nullum vniuersale substantiam esse, non hominem vniuersalem, non equum, nec vllum aliud, sed vniuersalium quodque abductionem esse a singulis, & primum ac maxime substantiis appellatis, atque similitudinem: & ait, quoniam de substantia proprieque ente (huius enim causæ inuestigantur) disputationem suscepimus, in hanc rursus reuertamur, & inquit (ut subiectum itaque substantia dicitur) Vocat autem subiectum vel proximam cuiusque materiam, vel omnino materiam & compositum, ut Socratem. Ut igitur subiectum dicitur substantia, similiter autem compositum, ut Socrates substantia dicitur, atque item quiditas dicitur substantia: nam & id quod ex materia & quiditate consistit, substantia vocatur: sic substantia vocatur vniuersale ipsum, quod ex pluribus numero differentibus in quid est prædicatur. (Atque de duobus iam diximus, id est de quiditate & de subiecto) Dicitur autem subiectum duplex esse: alterum quod est hoc aliquid, ut animal, Socrates, Plato, & hic equus, quæ affectionibus, ut albo, calido, & similibus subiiciuntur. alterum materia quæ actu formæque subiicitur. Sed vniuersale, inquit, quod quidam materiam expers esse dicunt, causa in primis atque principium nonnullis esse videtur. quapropter disputationem huius repetamus, dispiciamusque num fieri possit, ut ipsum sit principium, aut omnino substantia. Nam fieri non posse videtur, ut substantia sit quoduis vniuersale. quod in hunc modum colligit. Substantia sua cuique propria est, neque in alio inest. vniuersale autem commune est, & pluribus adest. Nam id demum dicitur esse vniuersale, quod pluribus adesse est idoneum. vniuersale igitur non est substantia. Cuiusque autem suam substantiam esse propriam, nec alijs inesse, in promptu est intelligere. Alexandri enim substantia propria est Alexandri, nec adest cuiquam alteri, sed in ipso inest. at si vniuersale substantia esset, substantia ipsius propria esset, & in ipso inesset, non in alio. nunc autem in quamplurimis inest. non est igitur substantia, sed ex singulis abducta similitudo, in ipsis tamen consistens. nam similitudo nihil obstat quo minus in pluribus reperiatur. Ad summam vniuersale cuiusnam erit substantia? Nam vel omnium sit oportet, vel nullius. at omnium non potest. demonstratum est enim suam cuique substantiam propriam esse. quod cum ita sit, quomodo si vniuersale est substantia, huius substantia in Alexandro, Socrate, ac in alijs esse potest? quod tamen oportet, quandoquidem in his consistit. Sed neque vnus esse potest substantia ipsius vniuersalis. Nam si homo vniuersalis, & quiditas in particularibus collocata, est substantia, in vno tamen inest, exempli gratia in Socrate, profecto & alij homines, id est Plato & Alexander erunt in Socrate. At quomodo aut fieri aut fingi potest, ut in Socrate sint omnes homines? Vniuersale igitur, ut diximus, similitudo quædam est, quæ in multis consideratur. Præterea substantia vocatur, quæ de nullo subiecto dicitur, ut in prædicamentis

Nullum vniuersale substantiam esse.

Vniuersale quid.

demonstratur. vniuersale autem de subiecto dicitur. vniuersale igitur non est substantia. sed vtrum, inquit, homo vniuersalis non perinde esse potest vt quiditas, in ipsis tamen homine vniuersali ac vniuersali equo quaedam substantia inest vt animal? quare haud dubie ratio quaedam erit animalis: nec interest, omnium ne comprehensorum in alicuius definitione ratio sit, an secus. nihilo enim minus animal substantia erit alicuius, exempli gratia hominis & equi in quibus inest. Si ergo vniuersalis homo est substantia, cur animal non erit substantia? porro si animal est substantia, & in homine inest, substantia vero nullius est praeterquam eius in quo inest, animal profecto substantia eius est in quo inest, id est hominis, in quo animal inest vt proprium. quo fiet, vt substantiae substantia sit. itaque homo vniuersalis erit substantia Socratis, qui est substantia, & huius animal. porro si in animali inest animatum & sensuale, rursus haec erunt animalis, id est, substantiae erunt substantiae. Atque iterum quae in animato & sensuali insunt, erunt substantiae animati & sensualis, id est substantiarum. quo fit, vt in Socrate quoddam quasi alueare substantiarum habeatur. quod fieri non potest. vna enim in quo substantia est, quae quidem in ipso inest. Nam si Alexandri substantia Alexander est, Alexander autem plures esse non potest, profecto in ipso non erunt substantiae multae. Cum autem dixisset, si in homine vniuersali insit animal, homoque vniuersalis sit substantia, fore vt animal quoque sit substantia, hoc ipsum confirmat, dicens. Ad haec fieri non potest, & est absurdum, si hoc aliquid & substantia, vt loquuntur qui aiunt hominem vniuersalem, ex animali existit, animal non esse substantiam & hoc aliquid, sed quale. Nam cum aliquid constituentia priora sint eo quod ab ipsis constituitur, homo autem istorum sententia, qui substantia est, constituitur ex animali, si animal sit quale, fiet vt quale atque accidens prius sit, quam substantia, & hoc aliquid. quod quidem fieri non potest. Neque enim ratione, nec tempore, nec generatione affectiones sunt priores substantiae: alioqui vsu veniret, vt per se ab ipsa separatim reperiretur. quod non est possibile. Animal igitur substantia est. At si animal est substantia, rursus substantiae erit substantia, & omnino quae dicta sunt. Sed fortasse cum ait (Praeterea impossibile atque absurdum esse videtur hoc aliquid & substantiam) non vniuersalem, sed particularem hominem significat. & tunc esset sensus, cum homo vniuersalis non esse substantia, sed quale demonstratus sit, fieri non potest, vt Socrates existat ex homine vniuersali, id est substantia ex non substantia. Sed magis placet prior expositio, atque eo magis, quod sermo susceptus eo pertinet, vt appareat hominem vniuersalem non esse substantiam (Praeterea, inquit, Socrati, qui quidem est substantia, substantia erit, quare duabus substantijs Socrates substantia erit) id est, duae substantiae erunt in Socrate, quod est absurdum. vnumquodque enim vna substantia est, non duae, neque plures. (Omnino autem, inquit, accidit si homo est substantia) appellans hominem hoc in loco ipsum particularem & indiuiduum. omnino igitur si ipsum per se animal siue homo indiuiduus est substantia (& ea quae hoc pacto dicuntur) id est indiuidua, efficitur vt eorum quae sunt in ratione ipsius, nihil sit substantia, neque sine ipsis indiuiduis existat. Si enim animal ipsum per se non est substantia, neque pedestre, neque bipes, perspicuum est haec absque indiuiduis non constare. (neque in alio) id est idea, sed in indiuiduis. Vt autem exponat illud (neque seorsum esse ab ipsis) infert (veluti non esse animal quidquam praeter animalia singula) quasi dicat, cum nihil sine ipsis constare dico, hoc aio, nullum esse animal praeter quaedam & singula animalia, neque bipes praeter singula, neque aliud quidquam ex ijs quae in rationibus sumuntur. Demonstratum est enim nullum vniuersale substantiam esse. at si non sunt substantiae, dubium esse non debet, quin separatim & per se consistere nequeant, sed in particularibus. Sic autem demonstrato vniuersalem hominem non esse substantiam, reliquum concludit, & ait. Ex his considerationibus palam fit, nullum eorum quae adsunt vniuersaliter, substantiam esse, & nullum eorum quae communiter praedicantur, hoc aliquid significare, sed tale vel quale. si quis autem vniuersalem hominem substantiam & hoc aliquid esse dicat, fiet, vt tertius praeterea homo habeatur. Si enim homo substantia quaedam est, & item Socrates est substantia, & vnusquisque alius, in pluribus autem est, quod de ipsis communiter praedicetur: erit igitur vicissim tertius quidam homo, qui de homine vniuersali, qui substantia est, deque caeteris praedicetur. Praeterea, inquit, ad hunc modum aperitur fieri non posse, vt ex substantijs actu existentibus substantia & hoc aliquid existat. Nunquam enim duae substantiae actu existentes vnā substantiam conficiunt, quae actu valeat existere, vt homo hic non potest cum hoc homine ad vnus hominis constitutionem conuenire. Sed ita demum duae substantiae componentur, vnāque substantiam actu conficient, si aliqua duo potestate sint substantiae. Rursusque si duplum ex duobus dimidijs existit, non ex actu dimidijs constat, sed potestate. actus enim discernit, nec sinit ipsum esse vnum. Nam simul atque dimidia efficiuntur dimidia, duplum diuiditur, nec amplius est vnum. Itaque substantia si vnum est, non constabit ex substantijs consistentibus, & quae actu sint substantiae, sed ex facultate substantijs. Ex quo intelligitur manum quae cum toto est, potentia esse, non actu: tunc actu futuram, cum fuerit a toto disiuncta. ac ne tunc quidem simpliciter, sed si positum fuerit a toto diuisam munus suum obire posse. Neque enim talis figura substantia est, sed cuiusque actus. Nam vt Democritus fieri posse negabat, vt ex duabus atomis efficiatur vna, quoniam ipsas pati non posse tradebat, vel ex vna duae, (affirmabat enim ipsas esse indiuiduas) sic nos, inquit, fieri non posse dicimus, vt ex duabus substantijs actu existentibus fiat vna substantia, sed ex potentia duntaxat existentibus. Sed quoniam

Ex duabus
substantijs
actu existē
tibus nō fi
eri vnā sub
stantiam.

numeri huic sententiæ opponi possent (dicat enim aliquis, vt numerus sex constat ex tribus & tribus, vel quatuor & duobus, qui quidem sunt actu numeri) quid obstat, quo minus sic vna substantia constet ex duabus substantijs actu existentibus? hanc oppositionem soluit, negans dualitatem numerum esse, cum in numero sex inest, quãquam ipse non vtitur exemplo numeri sex, sed dualitatis, negans vnitates in dualitate, vnitates actu esse, sed potentia, dummodo dualitas vnus numerus esse statuatur. (Aut enim, ait, dualitas vnus non est) id est, vel dualitas non est vnus quidam numerus, aut si omnino numerus est, vnitates in ipsa non sunt actu, sed potentia.

At enim id quod emergit, dubitationem habere videtur. Nam si neque ex vniuersalibus vlla substantia esse potest, propterea quod non hoc aliquid vniuersale ipsum, sed quale significat, neque fieri potest, vt ex actu substantijs vlla composita substantia constet: omnis profecto substantia incomposita erit. Quare neque ratio vllius erit substantiæ prorsus. At omnibus esse videtur, nosque iam dudum aut solius substantiæ, aut maxime ipsius definitionem diximus esse, nunc vero neque ipsius esse conclusimus, ergo nullius vlla prorsus definitio erit. An modo quodam erit, modo quodã non erit? Verum id quod dicitur, ex his quæ posterius dicentur, magis emerget ac patefiet.

39 At enim id quod emergit, dubitationem habere videtur. Nam si neque in vniuersalibus vlla substantia esse potest, propterea quod non hoc aliquid vniuersale ipsum &c.) Postquã vniuersale nõ esse substantiã docuit, neque ex vniuersalibus posse substantiam existere, propterea quod ex non substantijs substantia fieri nequit, quod ex dictis sequitur, non vacare quæstione ait: & ipsum quod sequitur, explicat. Si enim, inquit, substantia ex vniuersali fieri nequit, propterea quod tale siue quale significat, non hoc & substantiam, ex quali autẽ substantia existere non potest: si ergo hoc fieri nequit, neque rursus ex substantijs actu per se consistentibus, cuiusmodi est particularis homo, existere potest composita substantia, sit vt substantia sit incomposita. Nam si substantia composita esse potest, vel ex substantijs actu existentibus constabit, vel ex accidentibus. neutro autem modo constare potest. est igitur incomposita. quod si ita est, nullius substantiæ habebitur ratio. definitiones enim substantiarum sunt, quæ ex aliquibus consistunt, non simplicium: vt hominis qui ex animali & pedestri & bipede constat. At definitiones vel substantiarum duntaxat sunt, vel si etiam aliorum, potissimum tamen substantiarum. Nunc autem efficitur, vt ne substantiarum quidem. Nullius igitur habebitur definitio. Hæc effatus, quæstionẽ insolutam relinquit, sed solutioni inuentionem pollicetur, dicens, modo quodam substantiarum esse definitionem, alias non item. quod quale sit, partim hoc in libro, partim in proximo declarabit.

Atqui patet ex ipsis, id quod accidit & hisce qui dicunt ideas substantias separatas esse, & simul formam ipsam ex genere differentiisque conficiunt. Nam si sint formæ, & animal in homine sit atque equo, aut est vnum idemque numero, aut diuersum. Ratione enim patet vnum idemque esse. Qui nanque in vtroque ipsum definiet, eandem rationem vtique assignabit. Si igitur est quisquam homo per seipsum hoc aliquid separatũq; & ea sane ex quibus constat, vt animal atque bipes, hoc aliquid significare, & separata substantiasque esse necesse est, quare & animal ipsum. Si igitur ipsum animal idem est & in homine, & in equo, perinde atque tu ipse idem es quod tu ipse, quonã pacto id erit, quod inest in hisce quæ sunt seorsum? Et cur ipsum animal nõ & a seipso seorsum erit? Deinde si bipedis quidem multipedisque particeps sit, impossibile quid euenire videtur. Ipsi nanque quod quidem vnum atque hoc aliquid est, contraria inerunt simul. Sin vero non ita sit, quisnam est modus, cum ipsum animal bipes esse aut gressibile dicitur? At componuntur ne fortasse, aut tangunt, aut sunt mixta? At omnia sunt absurda. At in vnoquoq; ne aliud inest? Igitur vt breuibus dicam, infinita erunt ea quorum animal substantia est. Non enim homo ex animali per accidens constat. præterea ipsum animal plura erit. Est enim substantia id animal, quod vnicuique inest. Nõ enim per aliud dicitur. Quod ni ita sit, ex illo homo constabit, & illud genus ipsius erit. Et insuper omnia ex quibus homo constat, erunt ideæ. Igitur non huius quidem idea, illius autem substantia erit, quippe cum id ipsum fieri nequeat. Vnumquodque igitur animalium quæ in animalibus insunt, ipsum animal erit, atque idea. Præterea ex aliquo profecto hoc erit, & quonã pacto ex ipso erit animal? Aut qui fieri potest, vt hoc ipsum animal substantia sit præter animal ipsum? præterea in sensibilibus hæc eadem euenire

& his absurdiora videntur. Quod si nequeunt hæc ita sese habere, patet ipsorum nõ ita esse ideam, vt quidam inquit esse.

Atqui patet ex ipsis id quod accidit ijs qui dicunt ideas substantias separatas esse.) Ostenso vniuersalia non esse substantias, ex his palam esse ait, quod incommodum eos sequatur, qui tradunt ideas substantias esse separatas, quique formam, hoc est ideam ex genere ac differentijs constare commiscuntur. Nam si ideae sunt, & animal est in ipso homine & ipso equo, vtrum vnũ idemq; animal numero est in ipso homine, & ipso equo, & cæteris: vt Alexander vnus est, idemque numero, an diuersum? & percontatus, antequam ad quæstionem per contradictionem propositam respondeat, ait. Si quis numero vnum esse negauerit, certe ratione vnũ erit animal, quod habetur in ideis. qui enim definierit, eandem rationem in omnibus vsurpabit, nec aliam rationem reddet animalis quod inest in ipso homine, aliam eius quod in ipso equo. Hæc effatus, ad priora reuertitur. Siquis igitur homo, inquit, est ipse per se, & hoc aliquid separatum, vt Socrates & Callias, necesse est vt animal, & pedestre, & bipes, ex quibus ipso homo consistit, separata sint, & substantiæ per se existẽtes. quid enim obstat, si ipso homo est, quo minus ipso animal & ipso bipes sit? quod si ita est, aliqua profecto substantia ex substantijs actu & per se existentibus constabit, quod fieri non posse demonstraui. Neq; vero hoc solum eueniet, sed idea etiam ex ideis constabit, & pedestris atq; animalis & bipedis ideae priores erunt hominis idea, hoc est, ideae aliæ alijs priores erunt. quod negant idearum auctores. Cum sic igitur hoc fieri non posse interiectis verbis significauit, reuertitur ad contradictionis quæstionem, & ait. Si animal quod est in ipso equo, & in ipso homine, idem est, & vnum numero, vt ipse tibi idem & vnus es numero: quomodo vnum in ijs quæ inter se discreta sunt, numero vnum esse potest? & si quæ sunt discreta, vnum numero sunt, cur animal ipsum a se non erit separatum? Si enim animalia quæ in alio & in alio insunt, sunt vnum numero, haud dubie animal sine se ipso poterit consistere. Deinde quomodo, inquit, bipes est in animali? vtrum participatione, an alio quopiam modo? Si participatione, perspicuum est, non bipede tantum, sed alijs etiam differentijs participare. Cur enim huius erit particeps, illius non item? Si ergo bipedis & multipedis participatione formas siue species constituit, fiet vt opposita in eodem & vno & quod sit hoc aliquid insint. Si non participatione, quo igitur modo, aut quo pacto hæc in ipso reperiuntur, cum dicimus, animal bipes, vel animal pedestre, vel animal deipes? sed ais fortasse, cum in ipso homine sunt, confunduntur miscenturque tanquam acerus animal atq; differentiæ. At hæc omnia incommoda sunt. hic enim animalia non per compositionem & contactum esse notamus, sed continentia & mutuo temperamento. siquis ergo animal quod in separato homine, & separato equo, ac cæteris habetur, idem numero esse dixerit, hæc & plura incommoda sequuntur. Sin autem in vnoquoque diuersum, haud dubie non numero solum diuersa hæc esse dicuntur, specie vero eadem, nam rursus idearum erit idea, sed & numero & specie diuersa. & primum quorum animal est substantia, ea erunt infinita, & inter se diuersa: vt forma diuersa est ab equo, hic a leone, leo a boue, hic ab alio. quod qui fieri possit, non video. deinde exponant isti, quæ natura sit animalis quæ habetur in ipso homine, & eius quod inest ipso equo, si & numero & specie diuersa sunt. Sed cum ea quorum animal sit substantia, infinita propemodum fore dixisset, causam suggestit, cur animal substantiam appellasset. Neque enim, inquit, homo per accidens ex animali existit, sed tanquam ex substantia. quo fit, vt animal substantia sit. At cum idearum auctoribus ipso substantiam esse placeat, quæ ipsa per se consistat, fit vt animal multa sit: siquidem animal quod in singulis habetur, substantia est. Neque enim, vt cum album dicimus, aliquid aliud dicimus, exempli gratia lignum, vel hominem: sic cum animal substantiam dicimus, aliud quiddam dicimus, & per illud aliud hoc dicimus substantiam, sed per se substantia est. quare animal multa erit ex substantia ipsa per se existente, & ex animali. Si vero animal per se substantiam esse neges, sed per aliud, nimirum homo ex leone existet, per quod animal dicitur substantia, & illud erit hominis genus, non animal. Præterea cum homo discretus sit & per se, haud dubie & bipes & pedestre per se fuerint atque ideae. non igitur animal & pedestre alterius sunt ideae, alterius substantiæ: quemadmodum ego non alterius sum indiuiduus, alterius homo. fieri enim non potest, vt ego alterius homo sim, non mei ipsius. Sic animal ipsum sibi est & substantia, & idea, quanquam sit in ipso homine: quemadmodum ego mihi sum & homo & indiuiduus, quanquam in loco consistam. quare si animal ipsum sibi est & substantia & idea, haud dubie vnumquodque eorum quæ sunt in animalibus, id est in ipso homine ac cæteris, ipso animal erit ac idea, formæ autem diuersarum naturarum sunt, vt homo & equus. ipso animal ergo quæ in ideis habentur, diuersarum naturarum sunt, quod est absurdum. Præterea si multorum ac numero differentium est idea, animal autem quod habetur in ipso equo, & quod in ipso homine, ac in cæteris, numero differunt, vt demonstratum est (omnis enim idea vna est numero) illorum profecto erit idea. quare quemadmodum præter singulos ac sensibiles homines est alius homo per se existens, sic alia erit idea, & aliud ipsum animal diuersum ab ipso animalibus, & ideis: & animal quod est in ipso homine, quodammodo erit ex huiusmodi ipso animali. Ad hæc si sensibilia sunt ideae, hæc quæ dicta sunt, consequuntur, & ijs etiam absurdiora. Nam cum istorum dictis consentaneum sit, esse ipso animal ipsum per se, nimirum quemadmo-

dū ipſi homo diuerſus eſt a ſingulis hominibus, ſic ipſi animal a quibuſdā animalibus erit diuerſum, quæ neq; homo ſunt, neq; equus, neq; aliud quicq̄, ſed hoc ipſum animalia. At ſi non ſunt aliqua animalia, quæ hoc ipſum ſunt, animalia dico, vt homines, hoc ipſum homines. nā cui vnq̄ animal videre cōtigit, quod neq; homo eſſet, neq; formica, neq; aliud quicq̄: vtq; nec ipſi animal eſt. idea enim aliorū eſt idea. at ſi nō eſt ipſi animal, haud dubie neq; ipſi homo erit, nec omnino aliqua idea. Si quis autem ipſi animal eſſe affirmet, ſed nō eſſe ideam animalium eorum quæ ſunt hoc ipſum animalia, ſed eius animalis quod habetur in hominibus & equis & in bobus, falſum dicet. Animalis enim quod in hominibus habetur, & omnino totorū hominum, vt totorū, ipſi homo eſt idea totus vt totus, & pari ratione ipſi equus totus vt totus idea eſt particularium equorum totorum vt totorum. quare ſi eſt ipſi animal, & idea, animalium idea eſſe debet, quæ nihil aliud ſunt, q̄ hoc ipſum, id eſt quàm animalia. Cum ad hunc modū in auctores idearum inuectus eſt, ipſoſq; conuicit, cōcludit, dicens. Si ergo fieri nō poteſt, vt ad hunc modū ſeſe habeāt, profecto ſingulorū formæ eſſe nō poſſunt, vt quidā ſtatuerent.

Cum autē ſubſtantia ſit diuerſa, totum ipſum, & ratio, atq; illa ſubſtātia ratio ſit cum materia ſimul ſumpta, hæc vero ratio tantū. Quæ quidem illo pacto dicuntur, eorū eſt nimirum corruptio. ipſorū enim eſt generatio. Rationis autē non eſt hoc pacto, vt corrumpatur. neq; enim eſt generatio. nō enim fit eſſe domus, ſed huius domus. ſed ſine generatione corruptione q; ſunt, & nō ſunt. Demonstratū eſt enim neminem hæc generare, ac facere. Atq; ſubſtantiarū propterea ſenſibiliū, quæ quidem ſunt ſingulares, neq; definitio eſt, nec demōſtratio, quod materiā habent, cuius natura eſt talis, vt eſſe atq; nō eſſe poſſit. Quapropter omnia ſingularia, iſtiusmodi ſubeunt corruptionem, vt patet. Quod ſi demōſtratio neceſſariorum eſt, & definitio ad ſcientiam attinet, fieri q; non poteſt, vt aut demōſtratio aut definitio ſit eius quod aliter ſeſe habere poteſt, ſed eſt duntaxat opinio, quemadmodū neq; ſcientia, interdum ſcientia, interdū ignorantia eſſe poteſt, ſed id ipſum eſt opinatio: patet neq; definitionē, neq; demōſtrationē ipſorū eſſe. non enim ſunt manifeſta ea quæ corrumpuntur, iis qui ſcientiā habent, cū non ſunt præſentia ſenſui. Atq; in anima eæ quidē ſunt rationes quæ ſeruātur, nulla autē ipſorū definitio neq; demōſtratio erit. Quāobrem cū quiſpiā ſingularium quippiā definit, non ignoretur oportet talē ſemper aſſignationē tolli atq; interim poſſe. fieri enim nequit, vt definitio aſſignēt.

41 Cum autem ſubſtantia ſit diuerſa, totum ipſum, & ratio, atq; illa ſubſtātia ratio ſit cū materia ſimul ſumpta. Quia ſupra dixerat quiditatis ac ſpecierum definitiones haberi, nō item ſingulorum, pollicitus ſe hoc demōſtraturum, nunc pollicitum præſtat, ac ſingulorum definitiones non haberi demōſtrat: prius tamen ſubſtantiæ partitionē perſequitur, & quot modis dicatur, exponit, vt qualis ſubſtantiæ definitio non habeatur, oſtendat. Ait igitur, quoniā ſubſtantia diuerſa eſt, totū ipſum & ratio, id eſt ſubſtātia alia eſt ratio cum materia ſumpta, alia ratio omnino & quiditas. quæ igitur ſubſtantiæ ſunt acceptæ cum materia, & omnino compositæ, harū interitus eſt atq; ortus: rationis vero & formæ neq; interitus eſt, neq; generatio. Neq; enim eſſe domus, domus ſue forma generatur, ſed domus ipſa particularis, in qua forma ſine tempore ac generatione & efficitur & interit. quare ſenſibiliū ac ſingularum ſubſtantiarum neq; definitio eſt, neq; demōſtratio, propterea q; materiā habent, cuius materiæ natura quia poteſt eſſe, & nō eſſe, id eſt, quia non ſemper eandem formā retinere poteſt, ſed modo hanc, tum illam recipit, idcirco ſingula quæque ipſorum caduca ſunt. Quibus poſitis, eo reuertitur, vt oſtendat definitiones non haberi ſingulorum. cæterum ſermo eius in ideis verſatur. nam ideæ quoque ſingulæ ſunt, vt demōſtratio procedat a maiore. Nam ſi harum quæ videtur eſſe ſempiternæ, tamen quia de numero ſingulorum ſunt, definitiones non habentur, multo minus eorum habebuntur, quæ ſingula ſunt, & ſenſibilia. Prius tamen argumentatur concludens neque definitiones haberi ſenſibilium ac ſingulorum, neque demōſtrationem, in hunc maxime modum. definitiones ac demōſtrationes neceſſariorum ſunt, & eorum quæ aliter habere nequeunt. ſingula autem poſſunt aliter habere. ſingulorum igitur non habetur neque definitio, neque demōſtratio. Nam vt ſcientia, inquit, non poteſt nunc eſſe ſcientia, nunc ignorantia, quemadmodum homo non valet modo animal eſſe, modo ſecus (quod enim poteſt modo eſſe vt ſcientia, tum ignorantia, opinio eſt) ſic demōſtratio ac definitio, eorum eſſe non poteſt, quæ aliter habere poſſunt, ſed opinio. Sed & aliter ſingulorum non haberi neque definitionem, neque demōſtrationem, confirmat, dicens. (Non enim ſunt manifeſta ea quæ corrumpuntur, iis qui ſcientiam habent, cum non inſunt præſentia ſenſui.) Quod ſi quorum ſcientia habetur ac definitio, ea omni modo manifeſta ſunt, ſingula autem cum à ſenſu diſceſſerunt, ſunt incerta, profecto ſingulorum non habetur neque demōſtratio, neque definitio. Item aliter. Quorum demōſtratio definitioque habetur, horum demōſtratio deletur, ſublato eo qui demōſtrationem habet, vel re cuius eſt demōſtratio, vel utroque abolito, id eſt & eo qui demōſtrationem habet,

Quiditatis
nō haberi
definitionē

Singularium
nō eſſe de
finitiones.

& eo quod demonstratur: vt in primo posteriorum resolutiorum libro dictum est. At in singulis, salua etiam re quæ demonstratur, & eo saluo qui rationem ac demonstrationem habet, & ipsa quoque ratione, quæ habetur in anima, neque effecta obliuione, accidit tamen vt neque definitio sit, neque demonstratio. Postquam enim id a sensu discedit, cuius rationem habeo, etiam me saluo, & re cuius habeo rationem, ipsaque ratione exacte nullaque intercepta obliuione, ignoro tamen an omnino sit. quamobrem, inquit, qui erga definitionem, id est qui sunt in alicuius definitione occupati, siue qui in cuiuspiam rei indiuiduæ definitione considerata versantur, ac vt eius quid est reddant, elaborant, ij non ignorent oportet, semper tollere licere, id est, semper huiusmodi definitionem esse tollendam. Nam cuiusque singularis definitionem tollere licet. quare qui singula definit, is nihil aliud quam occasiones præbet tollendi sicui libeat atque amolendi huiusmodi definitiones.

At vero neque vlla idea definiri potest. est enim, vt inquirunt, ipsa idea singularis ac separata. Rationem autem ex nominibus constare necesse est. At qui definit, non faciet nomen. erit enim ignotum. Ea vero quæ sunt posita, communia cunctis sunt. Et aliis ergo competant ista necesse est, veluti si & quispiam definierit te, animal dicet gracile, aut album, aut aliud quippiam, quod & alii competet. Si vero quispiam nihil prohibere dixerit seorsum quidem omnia multis, simul autem huic soli competere, dicendum est, primo quidem ipsum animal bipes, & ambobus, animali inquam bipedi que competere. Atque hoc in perpetuis & necesse est esse, quia sunt priora, & ipsius compositi partes. At sunt etiam separata, si quidem homo est separatum. aut enim nihil, aut vtrumque. Si igitur nihil, non erit præter species ipsum genus. si vero erit vtrumque, & differentia ipsa etiam erit. Deinde quia priora sunt ipso esse. Hæc autem non econtra tolluntur. Præterea ipsæ ideæ sunt ex ideis. sunt enim magis ea incomposita, ex quibus quippiam constat. Præterea de multis & illa prædicentur oportet, ex quibus ipsa idea constat, vt animal atque bipes. Quod si non prædicentur, quoniam cognoscetur modo? Erit enim quædam idea, quam de pluribus quam vno impossibile est prædicari. at non videtur, sed omnis idea participabilis esse videtur.

Idearum non esse definitiones.

At vero neque vlla idea definiri potest. idea enim de numero singulorum est. In ideis, vt diximus, 42
 questionem persequitur, docens idearum non haberi definitiones, propterea quod ipsæ de numero singulorum sunt. at si harum non habetur, sensibilibus certe multo minus. Simulque formas per se ipsas atque separatas nullas esse docet. Si enim, inquit, definitio ipsi hominis, vt in hoc oratio versetur, habeatur, necesse est nominibus uti. Nam sine nominibus res significantibus definitio non consistit. Si ergo qui debet ipsi hominem definire, vt nominibus utatur necesse est, vel utatur nominibus consuetis atque notis, id est nominibus græcis, aut alia incognitaque nomina adhibebit. at non adhibebit diuersa, & ignota vocabula. Hoc enim perinde esset, ac si nominibus non uteretur, nec omnino loqueretur. & quemadmodum qui nominibus non utitur, neque omnino loquitur, non definit, sic ne is quidem qui alienis nominibus utitur. Superest igitur vt consuetis & cognitis nominibus utatur. at nota vocabula & imposita, communia omnibus sunt, multisque conueniunt. Exempli gratia, si quis Alexandrum definiens dicat, Alexander est animal gracile album, vel quidquam aliud: illud animal gracile album, non solum Alexandro conuenit, sed multis etiam alijs. Itaque rursus non vnus est hæc definitio, sed multorum aliorum. Singulorum igitur non habetur definitio. quod ipsum in ideis quoque vsu venit. Si enim ipsi homo animal pedestre esse dicatur, hæc definitio alijs quoque conueniet. non igitur licet ideam definire. Si ergo definitiones ijs tantum conueniunt, quorum sunt definitiones, & definita ad definitiones conuertuntur, & hæc ad definita, perfecto si animal pedestre solius ipsi hominis sit definitio, alijs non conuenit, sed ad ipsum conuertitur. at conuenit, nec conuertitur. ideam igitur definire non licet. Sed si quis, inquit, dicat, animal & gracile & album separatim quidem multis conuenire, simul autem nulli nisi exempli gratia Alexandro, similiter animal & pedestre separatim multis congruere, simul vero ipsi homini tantum, vt animal & pedestre & bipes singula separatim multis aptantur, simul soli homini: si quis igitur hæc dicat, primum, inquit, dicendum est, vtrumque, id est animal bipes conuenire animali, ac vicissim animal bipes bipedi. quo fiet, vt rursus animal bipes non vni, sed duobus conueniat. Nam cum animal a bipede sit diuersum, animal bipes separatim bipedi conueniet, & rursus animal bipes separatim animali: quod in Alexandro apertius declarabitur. Cum enim Alexander sit gracilis, philosophus, albus, Aphrodiseus, illud gracile, & philosophum, & album, quæ sunt ab Aphrodiseo Alexandro diuersa, omnia enim sunt Alexander, ac non tria tantum, conueniet Aphrodiseo Alexandro. rursus cum Aphrodiseus & gracilis & philosophus ab albo Alexandro diuersa sint, conuenient albo Alexandro. ite quonia philosophus, & albus, & Aphrodiseus, diuersa sunt a gracili Alexandro, pari ratione gracili Alexandro conuenient. Itaque definitio quaerit, Alexander est gracilis, philosophus, albus, Aphrodiseus, non est vnus definitio, sed gracilis Alexandri, & albi Alexandri, & philosophi Alexandri, & Aphrodisei Alexandri. qui quidem diuersi sunt. Nam gracilis Alexander in eo quod est gracilis, diuersus est ab albo Alexandro. Singulorum igitur non habet

tur definitio. Cæterum hæc argumentatio probabilis est, nec tam exacta quam cæteræ. illæ nanque necessariæ, ac veræ sunt. Sed cum dixisset, animal bipes, ambobus, id est, & animali, & bipedi competere, adiecit. (atq; hoc in sempiternis necesse est esse, quia sunt priora, & ipsius compositi partes.) id est, necesse est vt animal bipes separatim insit in bipede, rursusq; priuatim in animali. Nã cū ipsi animal & ipsi bipes per se sint, quæ postea coeuntia fiunt partes compositi, hoc est ipsi hominis, necesse est vt animal bipes de bipede prædicetur, quod per se existit: rursusq; animal. nã & ipsum per se est. quanquam illud (Atque hoc in sempiternis necesse est esse, quia sunt priora, & ipsius compositi partes) coniungi potest cum illo superiore (& alijs ergo competant ista necesse est) id est, necesse est animal & bipes cum sempiterna sint & communia, alijs conueniant. Non solum autem animal & bipes ipsi homine priora sunt, sed etiam separata, & per se, cum ipsi homo separatus sit, & per se. aut enim nihil est separatum, aut si ipsi homo separatus est, necesse fuerit vt animal separatum & per se sit. Cum autem dixisset (aut enim nihil, aut ambo) rursus sermonem repetit, & ait. si nihil igitur est separatum, non erit animal extra formas, sed in ipsis. At si & forma & genus est separatum, haud dubie differentia quoq; separata erit. Atq; ipsi homine priora erunt, secumq; tollent ipsi hominem, non autem simul tollentur ab ipso. hoc enim significat cum ait (hæc autem non contra tolluntur) ideæ igitur ideis erunt priores. Sed cum supra dixisset (si quis dixerit seorsum quidem omnia multis, si mul autem huic soli competere) & item illud (dicendum est primo quidem ambobus) nihil appo- sult quod illi coniunctioni (quidem) responderet, dicens, deinde autem. Sed dixit (præterea ipsæ ideæ sunt ex ideis. sunt enim magis incõposita) vt illud (præterea) loco dictionis (deinde) accipi de- beat. Si enim homo est idea, eo magis & animal & bipes erunt ideæ, quo sunt minus composita. Præterea animal, & bipes, aut si quid aliud in ideæ definitionem assumetur, necesse erit vt de pluri- bus prædicetur. Secus enim quomodo innotescet? Quoniam cum ideæ ex his nostratibus rebus co- gnoscantur, nisi quæ, vt diximus, assumi debent ad ideæ definitionem, de pluribus prædicetur, quo- modo cognoscantur: at si de pluribus dicuntur, dubitari non debet quin multorum sint, non vnus. singulorum igitur non habentur definitiones. Sed dicat aliquis, nõ prædicantur de pluribus, quæ sunt ad ideæ definitionem assumenda. At si non prædicantur, cum demonstratum sit, ex quibus ideæ consistunt, ea quoq; ideæ esse, aliquæ erunt ideæ, quæ de pluribus non prædicentur. quod non pla- cet idearum auctoribus, qui omnem ideam a multis communicari posse tradunt.

Vt igitur dictum est, latet fieri non posse, vt definitio in perpetuis assignetur, ma- xime vero in hisce quæ vnica sunt, qualis est sol, aut luna. non enim solum ex eo pec- cant, quia talia addunt, quibus sublatis adhuc sol erit, quale est circa terram proficiscēs, aut quod noctu celatur. Si steterit enim, aut si visus fuerit, non vltius sol erit. At ab- surdum videtur, si non erit. sol enim substantiam quandã significat. Præterea sumunt ea quæ de alio etiam dici possunt, veluti si alius talis fuerit, patet illum continuo solem fo- re. Ratio ergo illa communis erit. at singularis ipse sol erat, perinde atque Socrates aut Cleo. Quod si rationes talium esse possint, cur ipsorum nemo definitionem affert ideæ? fuerit autem manifestũ, si quispiã afferre aggredietur, verũ id esse quod nunc est dictũ.

43 Vt igitur dictum est, latet fieri non posse, vt definitio in sempiternis assignetur.) Demonstrato singulorum neq; definitionem esse, neq; demonstrationem, ignorari ait, vt dictum est, fieri non posse, vt sempiterna definiatur, propterea q; singula sint, præsertim, inquit, quæ vnica sunt, sol, luna, terra. (Non enim solum in eo peccant, quia talia addunt quibus sublatis adhuc sol erit) At si eorũ quæ ad cuiuspiam definitionem assumuntur, vnum auferatur, definitũ non videtur superesse. Si enim pedestre aut bipes aut animal ex homine tollas, vtq; homo non supersit. quare si quæ ad solis definitionem as- sumuntur, substantiam ipsius constituunt, profecto si horum vnum tollatur, sol ipse sublatus erit. At illo sublato sol tamẽ superesse potest. quod incommodũ ex eo accidit, quod singulorum, quorũ nullæ sunt, definitiones reddere conatur. non recte igitur singula definiuntur. Neq; vero tantũ talia sumunt, sed ignorant etiã singulorum non esse definitionem. quod si scirent, omnino ab his definiendis absti- nerent, ex quo ipsis accidit, vt talia sumant. Ac subiicit ea quæ perperam ad solis definitionem assu- muntur, quod terrã ambire, noctuq; occultatur. Nã cum terrã ambire, noctuq; occultari, assumatur ad solis definitionem, dubiũ esse non debet, quin hæc solis substantiã constituent. quare si quis a sole ter- ram ambire, vel noctu occultari abstulerit, sol non amplius erit: vel omnino si sol consistat, neq; ter- rã ambibit, neq; occultabitur noctu. hoc si detur, sol non erit. absurdum autẽ est, propterea quod sol consistat, vel quod terram non subeat, vel noctu non abscondatur, idcirco solem non esse. Sol enim substantia quædam est, occultari vero, accidens. At potest, vt accidenti sublato substantia quoq; au- feratur: fieri qui potest? Præsertim cum loca quædam sint ad verticem Arcticum, quibus sol non oc- cultatur, & tamen sol est: quem esse non oportebat, si occultari ad solis naturam quiditatemq; perti- neret. (Præterea, inquit, sumunt ea quæ de alio) sensus est. Si extra mundum hunc essent alij mun- di, vt Democrito placebat, haud dubie soles, qui in illis mundis haberentur, terram ambirent, & noctu occultarentur. Itaque huius solis ratio communis esset, & illis quoque conueniret. At post

Perpetuo-
rũ definitio-
nes.

Singulorū
nō esse defi-
nitionem.

tum est solem vnum esse, vt Cleon, vel Callias. & huius tantum esse definitionem. Si ergo huiusmodi ratio, id est quod noctu occultatur, terramq; ambit, alijs etiam cōgruit, dubiū esse non debet, quin singulorum definitio non habeatur. Postquā igitur ad hunc modum singulorum non esse definitionem docuit, idem testimonio confirmat eorum qui ideas asseriebant, dicens. Cur nemo ipsorum definitionem reddit cuiuspiam ideæ, sed omnes indefinitas relinquunt, & negant idearum esse definitionem? An quia illis quoq; singulorum definitiones non haberi placuit. quare nostra, inquit, sententia ideas quoq; asserentium iudicio confirmatur, id est singulorum definitiones non haberi.

Patet autem & eorum complura, quæ substantiæ esse videntur, potentia esse, vt animalium partes. nulla enim ab istis est separata. Cū vero fuerint separatæ, tunc etiā sunt, vt materia cunctæ, & terra, & ignis, ac aer. Nihil enim ipsorum est vnum, sed vt cumulus anteaquam digerantur, & vnum quippiam ex ipsis emergat. Maxime autem partes animantium atq; animæ prope ad hoc accedere quispiam arbitrabitur, vt actu sint, & potentia, propterea quod ab aliquo motus principia in flexionibus habent. Quocirca quædam animalium diuisa viuunt: attamen cuncta potentia erunt, cum vnum sunt continuūq; natura, sed non vi, aut copulatione. tale enim est læsum.

Patet autem eorum cōplura, quæ substantiæ esse videntur, potentia esse.) Quoniā eas res substantias appellamus, quæ per se existentes officium suum obire possunt (substantia enim nihil aliud est, q̄ id a quo munus cuiusq; perficitur, vt anima Socratis est substantia, & forma Socratis, a qua ipsi suppetit, vt hominis, qua homo est, munere fungatur) idcirco ex his palam fieri ait, animalium partes manus & pedes, quæ substantiæ in primis esse videntur, tamen nō esse substantias nisi potentia. Est enim substantiæ, vt per se existens, opere suo, per quod est, fungatur. Manus autē a toto seiuncta non fungitur munere manus in eo quod est manus, quanq̄ per se existat. Neq; enim manus est quatenus talem figurā obtinet, sed in eo quod munus obeat conueniens talem figuram habenti. Nam si cuiusq; substantia in hoc sita esset, quod talem haberet figurā, profecto manus statua manus esset, quod non est. & pari ratione statua esset homo. At si cū toto existentes animalium partes non sunt actu substantiæ, sed potestate (eas enim res substantias actu esse dicebamus, quæ ipse per se sunt, & proprio munere funguntur) vtrum separatæ, ac per se existentes substantiæ dicuntur? an vt sæpe diximus, quoniam manus pedisve substantia non consistit in habenda huiusmodi figura, sed in potestate ipsis qua talia sunt ab anima tributa ad munus suum obeundum: idcirco si a toto seiunctæ, capaces essent facultatis quæ ab anima suppedatur, & per hanc officio suo fungi possent, substantiæ vocarentur: sed quia hoc fieri non potest, ideo quando cum toto sunt, potestate substantiæ nuncupantur: separatæ vero non vocantur compositæ substantiæ, quanquam compositæ sint: sed quemadmodum ignis ad ipsas sese habet, ignis enim est ipsarum materia, sic ipsæ ad Socratem. hæc namq; materia sunt Socratis qui ex anima & corpore consistit. nam corpus est materia, anima vero forma. Neq; vero manus ac similiarum partium substantiam funditus negat: sed vt in eis substantiam quasi materiam tribuit, sic illam adimit, quæ ex materia & forma consistit: quoniam cum res quæque proprio actu speciem seu formam sortiatur, hæc tali actu sunt expoliata. Cum ergo, inquit, partes fuerint separatæ a toto, & per se, omnes sunt quasi materia, & velut terra ignisq; & aer. Cur autem separatæ non sint substantiæ, causam subiecit, dicens (Nihil enim ipsorum est vnum) quasi dicat, quoniam substantia debet nō solum proprio munere fungi, sed etiam esse vnum actu, partes vero postquam seiunctæ acruatim iacent, non sunt vnum actu, sed potentia. Nam vt aureorum stanneorumve frustorum acruus, facultate vnum est, cum vero igni cuncta liquefacta, & quasi cōcocta, vnumq; effecta fuerint, tūc actu sunt vnum: sic partes acruatim congestæ, vnum facultate sunt, non actu. Sed in quibusdam exemplaribus, pro cumulo siue acruo legitur serum, siue lac. Et tunc esset sensus, quemadmodum lac, antequam coquatur, id est antequam in caseum concreseat, non dicitur vnum actu, sed potentia: postquam vero in caseum concreuit, tunc vnum appellatur, sic in partibus sese res habet. Maxime autem inquit, partes animantium atq; animæ, nec horum omnium, sed aliquorum prope ad hoc accedere quispiam arbitrabitur, vt existentes cum toto & actu & potentia substantiæ esse dicantur. Quia enim postquam auulsæ sunt, & per se, moueri valent atq; sentire, idcirco & actu & potētia esse videri possunt. potentia, quoniam sunt cum toto: actu, quia cum separatæ moueantur & sentiant, tunc etiam cum in toto sunt, per se consistere videntur, non toti esse continentes. Auulsas autem moueri multas animantium partes certum est. Serpentes enim in partes duas dissectæ mouentur, & locustarum pedes, atque phalangiorum, & multorum aliorum postquam auulsæ constiterint, si fuerint aliquopiam contactæ, sentiunt atque mouentur. Sed postquam dixit prope esse, vt huiusmodi partes potestate sint, atque actu: At, inquit, licet separatæ moueantur & sentiant, tamen quando cum toto sunt, & sunt vnum atque continentes, tunc potentia substantiæ sunt, non actu. Sed quoniam aliqua præter naturam sunt continentia, vt multorum digiti, adiecit, non vi, neque copulatione. quasi dicat, ea proprie vnum esse dico, quæ ex natura continentia sunt, non vi aut copula. talia enim orbitates siue mutilationes sunt, non secundum naturam.

Substantia

Substantiæ
munus.

Partes a toto
separatæ
cur nō dicantur
substantiæ.

Serpentes
dissectæ
mouentur.

Quoniam autem ipsum vnum perinde atque id quod est, dicitur, substantiaque vnus est vna, & quorum est substantia numero vna, ea sunt numero vnum: patet neque ipsa vnum, neque id quod est, rerum substantiam esse posse, quemadmodum nec elementi esse, aut principii, ut substantia est cuiusquam, sed quaerimus quodnam sit ipsum principium, ut ad magis notum proficiscamur. Horum igitur id quod est ipsum vnum, magis substantia quam principium, & causa & elementum esse videtur. at neque haec sunt, siquidem neque aliud quicquam commune substantia sit. Nulli enim alii substantia competit, nisi sibi ipsi, & ei qui habet ipsam, cuius substantia est. Praeterea ipsum vnum pluribus in locis simul esse non potest, commune autem ipsum multis in locis est simul. Quare patet nihil vniuersalium seorsum praeter singula esse.

45 Quoniam autem ipsum vnum perinde atque id quod est, dicitur, substantiaque vnus est vna, & quorum est substantia numero vna, ea sunt numero vnum.) Demonstrato hominem vniuersalem, & simpliciter omnem formam non esse substantiam, docet neque ens, neque vnum, siue ut idearum auctores loquuntur, ipsi ens, & ipsum vnum non esse substantiam. ergo, inquit, quoniam ens dicitur ut vnum, (in secundo enim huius operis libro ens & vnum docuit alterum alterius esse comitem, ut siquid vnum sit, idem sit ens: rursusque si ens, idem vnum) Cum igitur ens dicatur ut vnum, & substantia vnus vna sit, (nam cum ego sim vnus, substantia mea vna est. neque enim aliud ego sum, aliud substantia mea) & rursus cum quorum substantia vna est, ea sint numero vnum: dubium esse non debet, quin neque vnum, neque ens rerum substantia sint, sed praedicationes tantum, & nomina quae de rebus dicuntur. Ut enim elementum praedicatur de igne, nam ignis elementum esse dicitur, atque item principium, nemo enim substantiam ignis in eo positam esse dicat, quod sit elementum, cum ignis substantia sit calidum & siccum, elementum autem & principium praedicata quaedam & nomina, quae de igne dicuntur: sic ens & vnum, mera nomina sunt quae de rebus praedicantur, non autem rerum substantia atque naturae. Nam si elementum vel vnum vel ens, rerum esset substantia, profecto cum elementum audimus aut vnum, non inquireremus quid est quod per vnum significatur, aut per elementum, sed animus noster acquiesceret. Nunc autem cum vnum audimus vel ens vel elementum, statim quaerimus, ut ad notum quidpiam reducamur. Cum vero quis ait, quod vnum dicitur, id exempli gratia esse ignem, vel quod dicitur elementum, esse aquam: audita re cognita quiescit auditor, nec amplius sollicitus est de inquirendo. (Vnum igitur, inquit, atque ens magis quam elementum & principium substantiae esse videntur.) id est, vnum & ens magis significant substantiam, quam elementum. Primum, quia ens & vnum in intelligibilibus sensibilibusque ac simpliciter in rebus omnibus consideratur, elementum vero ne in sensibilibus quidem omnibus. Pari ratione neque principium consideratur in cunctis. Deinde quoniam elementum est eorum quae ad aliquid dicuntur, vnum autem eorum quae per se. quae autem per se dicuntur, ea magis significant substantias, propiusque ad substantiam accedunt, quam quae ad aliquid. Caeterum quanquam substantias significant, non tamen substantiae sunt, non magis quam aliud quoduis vniuersale. & argumentatur in hunc modum. Nullum commune, & quod de multis praedicetur, est substantia, ut iam demonstratum est. vnum autem & ens communia sunt, & de multis praedicantur. vnum igitur & ens non sunt substantiae. Et aliter, nulla substantia in altero a se diuerso inest, sed ipsa in se est, & in se habere. vnum autem & ens in diuersis insunt, vnum igitur & ens non sunt substantiae. Substantiam vero non esse in diuerso, sed in se, perspicuum est. Ego enim qui substantia sum, non insum in alio quam in me ipso, meaque substantia in me est: nam substantia mea nihil est aliud, quam ego. (Praeterea ipsum, inquit, vnum pluribus in locis simul esse non potest) id est, vna substantia, ut Socrates vel Callias, non potest esse in Lycio & in foro. vnum autem commune quod de singulis praedicatur, quoniam est singulorum similitudo, idcirco & ipsum & omne vniuersale simul in pluribus locis sunt, Athenis, Thebis, & in Africa, breuiter in omni loco. vnum igitur commune non est substantia. Sed in quibusdam exemplaribus legitur, (praeterea ipsum ens) & tunc esset sensus, ens, id est quod substantia est, non potest simul multis in locis esse: commune autem vnum & ens simul multis in locis sunt. vnum igitur & ens non sunt substantia. Itaque si substantiae per se separatim esse possunt, vniuersalia autem, ut demonstratum est, non sunt substantiae, sed singulorum similitudines, haud dubie nullum vniuersale extra singula separatimque consistit, sed in ipsis.

Ens & vnum
mera nomina
sunt, non
rerum substantiae.

Vnum commune
non est
substantia.

Sed qui formas inquirunt esse, partim recte dicunt separantes ipsas, siquidem substantiae sint: partim non recte, propterea quod ipsam vnā formam de pluribus praedicant. & causam huius hanc esse constat. Non enim reddere possunt, quoniam sint tales substantiae, quae corruptionem non subeunt, quaeque sunt praeter singulas sensibilesve substantias. Faciunt igitur ipsas ab his quae occidunt, specie non differentes, ipsum hominem, & ipsum equum. Haec enim cognoscimus, hanc dictionem ipsum inquam rebus sensibilibus adiungentes. Et tamen si etiam stellas non vidissemus, non minus, ut arbitror, praeter eas

quas nos scimus, substantiæ perpetuæ essent. Quare & nunc etsi quænam sint, videre non possumus, esse tamen aliquas fortasse necesse est. Patet igitur neque quicquam eorum quæ dicuntur vniuersalia, substantiam esse, neque substantiâ ex substantiis vllam constare. Quid autem & quale quid substantiam dicere oporteat, rursus alio quasi principio sumpto dicamus. Ex his enim & de substantia illa fortasse patebit, quæ a sensibilibus substantiis est separata.

Ipsi dictio
ideam des-
signat vni-
uersalibus
addita, vt
ipsi homo.

Deus, pri-
ma forma.

At qui formas inquirunt esse, partim recte dicunt separantes ipsas. Quoniam substantiæ peculiaris est per se consistere, qui autem ideas asseriebant, has substantias esse dicebant, idcirco quatenus ipsas separabant, ac esse per se dicebant, recte dicebant. Nam si formæ essent substantiæ, profecto suapte natura separatae essent, & per se. In eo igitur quod formas substantias esse dicentes, separatas ac per se esse statuebant, recte dicebant: ediuerso tamen in eo quod formam vnam exempli gratia ipsi hominem substantiam esse dicentes, de pluribus prædicabant, in errore versabantur. Vt enim demonstratum est, nulla substantia de pluribus prædicatur. Deinde causam suggerit, cur formas substantias esse dicentes, de pluribus ipsas prædicabant, dicens. Idcirco qui has substantias esse dicunt, easdem prædicant de multis, quoniam interrogati, quænam sint huiusmodi substantiæ immortales, & a singulis sensibilibusque diuersæ: cum respondere, & quæ sint explicare nequirent, adducebant Calliam & Calippum, atque Phædonem, & hos vniuersalem hominem esse dicebant, propterea quod hi participatione ipsi hominis essent. Omnes enim particulares homines ipsi hominis esse participes. Itaque ipsi hominem, & ipsi equum ideas eadem specie dicebant esse, atque mortales homines, & mortales equos: quoniam hominis sensibili adijciētes illam dictionem ipsi (hanc enim abutens vocabulo verbum appellauit) eligunt, conficiuntque vniuersalem hominem, ipsi hominem & ipsi equum appellantes. Nam si homini, vt dictum est, addatur ipsi, fiet ipsi homo. At si reuera ideas sint, atque substantiant, nimirum etiam nobis non cernentibus essent. quid igitur attinet ipsas in sensibilibus monstrare? Roganti enim, quænam hæc substantiæ sint, responderi ab istis debuit, Ipsi hominem esse intelligimus quidem, sed cum sit in mundo intelligibili, non possumus ipsum monstrare. nec oportuit singulis coactis dicere, hi sunt homo vniuersalis, in his enim consistit, & illius participatione hi sunt. sed isti, vt credibile est, hoc efficiebant metuentes ne si ipsum non cerneremus, esse nullo modo posset. At vt complures sunt stelle, quas ipsi non videmus, vt Canobus: sic nihil obstat, si sit ipsi homo, quo minus sit nobis etiam non cernentibus. Itaque nunc etiam si formas videre nequeamus, necesse est tamen, inquit, quasdam esse substantias, non quales isti ideas esse comminiscuntur, incorporeas tamen, & intelligibiles. Illud autem (fortasse) adiectum est, quia nondum demonstrauit esse aliquas substantias præter sensibiles, licet a nobis videri nequeant. His commemoratis atque ostēsis concludit, dicens. nullum igitur eorum quæ vniuersalia dicuntur, esse substantiam ex actu substantiarum palam sit. (Quid autem, inquit, & quale quid substantiam dicere oporteat, alio principio sumpto dicamus.) Nam fortasse, inquit, ex his substantiis substantia illa corporis expers, & a sensibilibus seiuncta cognoscetur. quo in loco admirari licet, quam cōpēdiariam viam ingeniosissime diuinus hic vir excogitauerit ad primæ substantiæ cognitionem foeliciter ac varie pulchre inuestigandam, illius inquam omni honore dignissimi, & cunctis votis expetendi, ac omnium parentis dei. Inquirat enim hoc in loco quidnam illud sit, quod materiam ad formas recipiendas moueat: quod primam formam esse docet, quam substantiam quoque licet appellare. At si forma est, quod in singulis materiam mouet, ipsamque in ordinē redigit, haud dubie aliqua forma est, quæ moueat, ordinet, ac in eo statu quo sunt, hæc nostratia constituat: quæ quidem est deus optimus maximus.

Cum igitur ipsa substantia principium sit & causa quædam, hinc exordiamur oportet. Quæritur autem ipsum propter quid, hoc semper pacto, propter quid aliud alicui alii inest. Quære enim cur musicus homo musicus est homo, aut est quære id quod est dictum, propter quid inquam homo musicus est, aut aliud. Quære igitur cur ipsum est ipsum, nihil est quære. Pateat autem inesse atque esse oportet, veluti lunam deficere. huius autem cur ipsum est ipsum, vna ratio in vniuersis ac vna causa est, cur homo est homo, aut musicus musicus: nisi quispiam dicat, quia ad seipsum vnumquodque indiuisibile est. hoc autem est ipsius vnius esse. Verum hoc commune de omnibus est atque breue. Quæsierit autem quispiam, cur homo est animal tale. Atque hoc patet illum non quære, cur qui est homo, est homo: ergo aliquid de aliquo quærit, cur illi cōpetit. Pateat autem illud esse oportet, alioquin nihil quærit: veluti cur tonitat? quare fit in nubibus sonus? Hoc enim pacto aliud est de alio id quod quæritur, & cur hæc, ceu lateres lapidesque sunt domus. Causam igitur illum quære patet, hæc autem est ipsa quiditas, vt differendi modo dicatur, quæ quidem in quibusdam est id gratia cuius cætera

fiunt, vt in domo forsitan aut lectica: in quibusdam id quod primo mouit. Est enim & hoc ipsum causa, sed talis quidem causa quaeritur, cum res fiunt & corrumpuntur, altera autem & cum sunt.

47 Cum igitur ipsa substantia principium sit & causa quaedam, hinc exordiamur oportet. His veris, vt dixi, conquirat quidnam id sit quod materiam mouet vt res efficiantur, & ait (cū substantia) formam appellans substantiam (principium sit & causa, hinc exordium est.) Quo in loco aduerte, vt sententiam suam dum praefatur ostendit. Sed antequam dictorum enarrationem aggredimur, illud non erit alienum admonere, quaestionem quare, in entibus, non in non entibus verari. Quærens enim quare hoc, petit, cur hoc illi adest. Itaque quaestio quare, de ijs quaerit, quæ sunt, & in alijs insunt. Ergo quaeritur, inquit, ipsum quare hoc semper pacto, quare aliud in alio inest. quaerere enim quare musicus homo est musicus homo, vel idem est quaerere, id est, quare ipsum in se est, vel aliud. Si quis ergo dicat, quare musicus homo est hoc ipsum musicus homo: nihil quaerit. at si per hanc quaestionem, cur musicus homo musicus homo est, quaerat quare musicus homo sit musicus, & cur musicum in homine inest, non adijciendo illud homo, quaestio non fuerit inepta. quaerit enim cur aliud in alio inest. (Quaerere igitur cur ipsum est ipsum.) id est, quaerere cur homo est homo, est nihil quaerere. Quaestiones enim sunt de natura eorum quæ diuersa in diuersis sunt. exempli gratia cur homo est animal: quoniam animal diuersum est ab homine. Itaque quaestiones de diuersis sunt, non de eisdem. Sed postquam quaestiones de ijs esse dixit, quæ alia in alijs insunt, subiicit: (Pateat autem inesse atque esse oportet.) est autem sensus. Cum quaeritur quare, iam constare debet hoc in illo inesse, & ipsa esse, quia in ijs quæ non sunt, non quaeritur quare. Si enim quaeratur cur luna deficit, non debet esse dubium, quin in luna insit hoc ipsum deficere. His igitur interiectis, rursus ad priora reuertitur, dicens, (Nam cur ipsum est ipsum, vna ratio in vniuersis ac vna causa est.) quod autem inquit, huiusmodi est, quaerere cur homo musicus est, non vacat ratione. (dicere autem ipsum cur ipsum.) id est, homo cur est homo? & equus cur est equus? & bos quare bos? vna ratio & vna causa est in omnibus. respondebit enim aduersarius quia homo est, & quia equus est, & quia bos est. At quorum est vna causa, ipsa quoque vnum sunt. quo fiet, vt bos & homo idem sit numero. hoc autem ratione vacat, nec fieri potest. non est igitur quaerendum cur homo est homo. Sed fortasse, inquit, rogatus quispiam cur homo est homo, & cur equus est equus, non respondebit, quoniam homo est, & quoniam equus est, sed idcirco homo est homo, inquit, & equus est equus, quoniam sibi quisque indiuiduus est. dicere autem, idcirco homo est homo, quoniam sibi quisque est indiuiduus, nihil est aliud quam dicere, quia est vnus. At hæc causa communis est omnibus, & breuis, & nullam habens difficultatem. Consentaneum est enim vt interrogati quare album est album, respondeamus, quoniam est vnus. & cur bos est bos, quoniam est vnus. quorum autem ratio, vt diximus, vna est, ipsa quoque vnum sunt. quæ si incōmoda sunt, nec fieri possunt, non igitur interrogationes quaestionelque ad hunc modum debent proponi, sed quaerendum est, cur homo est animal tale, id est cur homo exempli gratia est animal album, aut bipes? Ergo qui hoc quaerit, is profecto non interrogat, cur homo est homo, sed cur bipes vel album, quod est ab homine diuersum, homini adest? hoc autem quod cur homini adsit interrogamus, oportet vt ipsi adesse constet. Nam si vtrum adsit dubitatur, inepta sit interrogatio. Igitur hoc quoque in loco cum interiecisset illud (pateat autem illud esse oportet.) rursus exemplis declarat quaestiones alia de alijs quaerere, dicens, (exempli gratia cur tonat?) quaerentes enim cur tonat? hoc quaerimus, cur sonus in nubibus efficitur. Sonus autem diuersus est a nubibus. itaque aliud de alio quaeritur, id est, sonus de nubibus. Itaque cum lateres lapidesque cur domus sint interrogamus, aliud quaerimus de alio. quaerimus enim cur forma sit in materia. Ad hunc igitur modum ostenso quomodo sit in re quæque interrogandum, non dubium esse ait, quin cum quaerimus, cur sonus est in nubibus? hoc quaeramus, quid est causa quæ materiam mouit vt fieret hoc, exempli gratia domus vel homo, vel tonitru. quæ quidem causa materiam mouens in quibusdam, inquit, est cuius gratia, & finis, siue forma. Nam forma finis est, vt in domo, vel in lecto. Domus enim finis est, quæ in ipsa continentur, a furibus tuta conseruare: quod et a tali forma suppeditatur. Sic lecti finis est, vt homo in ipso quiescat. (In quibusdam id quod mouit) id est, causa efficiens. nam hæc quoque causa est: ex quo intelligitur non solum id gratia cuius, in domo atque in lecto quaeri, sed etiam id quod mouit. Quaeri enim potest quid Græcos mouerit ad bellum Troianis inferendum? hoc autem est Paridem Helenam rapuisse. ac vicissim quid lapides & ligna mouerit, ac domum effecerit? Illud autem (forsitan) vbi ait (vt in domo forsitan) idcirco adiectum esse puto, quasi diceret, modo fortasse quaeretur, cuius gratia, tum id quod mouit. Illud enim (Hæc autem est quiditas, vt differendi modo dicatur.) superuacaneum est, & huic loco a quopiam extrinsecus adiectum, de hoc enim paulopost disputabit. Praefatus autem (est enim & hoc ipsum causa) efficiens videlicet, ait, (Sed talis quidem causa) id est, efficiens in ijs quæ fiunt & intereunt, quaeritur. de domo enim quæ sit, efficiens causa quaeritur, similiter de ea quæ dissoluitur, quæ sit causa quæ in eum modum lapides moueat. (Alteram autem) id est formalem, & de ijs quæ fiunt, & de ijs quæ iam sunt. Nam & cum homo sit, quaeritur quid sit causa, cur materia ad hunc modum moueatur: & similiter cum homo est, interrogatur quæ causa materiam mouerit, & effecerit vt ipsa hoc aliquid fieret, exempli gratia Socrates vel Plato.

Quaestio
quare, in
entibus, non
in non en-
tibus ver-
atur.

Forma, si-
nis est.

Latet autem id quod quæritur, in hisce maxime quæ non accommodate dicuntur, ut homo propter quid est, propterea quod simpliciter non definite dicitur hæc aut hoc. Oportet ergo quærere definite, alioquin fiet ut aliquid & nihil quæratur. Cum autem ipsum esse, & habere, & competere oporteat, patet materiam quærere propter quid est: veluti cur hæc sunt domus? propter id quod hæc sunt quod erat esse domus. & cur homo est hoc, aut cur corpus hoc habet, quare? causa materiæ quæratur. hæc autem est forma, qua quippiam est, hæc autem est substantia ipsa. Patet igitur quæstionem in simplicibus non esse, nec doctorem, sed alium esse quæstionis talium modum.

Quæstio
quare, non
eadem in
omnibus.

Latet autem id quod quæritur, in ijs maxime quæ non accommodate dicuntur. Præfatus, quæstione quare, causam quæri quæ materiam mouerit ut esset hoc aliquid, & id quod est, hoc latere dicit in ijs quæ nec recte neque commode dicuntur, nec videri quæstionem quare, causæ quæstionem esse, ut cum quæratur quid est homo, id est, propter quid est homo. nam illud (quid) hoc in loco pro quare, siue propter quid accipi debet. Cum ergo, inquit, quæratur quare homo est, quia simpliciter dicitur, non videtur quæri hoc, quid sit videlicet quod materiam mouerit ut homo efficeretur. quoniam igitur simpliciter dicitur, & non definite hæc hoc, idcirco non id quæri videtur. At oportuit, ut distincte quærendo ad hunc modum diceretur, Cur hæc, manus inquam & pedes atque carnes, sunt hoc, id est homo: quod cum dicimus, haud dubie quærimus quid est quod materiam mouerit, ac hominem effecerit. Siquis autem non definiat, nec dicat cur carnes & ossa & nerui sunt homo, sed cur homo est homo: id profecto & quærere est, & non quærere. quærit enim quatenus omnino quærit, quare vero perperam quærit, non quærit. Sed in quibusdam exemplaribus scriptum est ad hunc modum. (Latet autem id quod quæratur, maxime in ijs quæ altera de alteris dicuntur.) Id est, in ijs quæ de alijs prædicantur, quando non prædicantur recte, causam quæri ignoratur. Cum autem qui de aliquo quærit, is teneat & cognoscat oporteat hoc illi adesse, haud dubie cum quærit, id quærit, quomodo & a quo materia mota id facta fuerit, quod est. Exempli gratia cum dicis, quare homo est hoc, vel non hoc. item quare corpus hoc est habens hoc, id quæris, quid est causa quæ mouit hoc corpus, ut haberet hoc? & rursus cum ais, cur domus hoc, id est, cur ligna & lapides sunt domus, id quæris, cur hæc sunt id quod domus est, id est, quid est quod hæc mouit, ipsaque domum effecit? Ex quo intelligitur quæstionem quare, præcipue in rebus naturalibus, causæ quæstionem esse. (hæc autem causa est forma, qua quidpiam est.) id est, in qua materia est. hæc vero forma est substantia. quid igitur sit substantia, palam est factum, nimirum forma ipsa. Si ergo, ut diximus, forma est quæ ordinat atque efficit, dubium esse non debet, quin aliqua forma sit, quæ mundum exornet, & ipsum in eo quo est statu constituat. Cum igitur quæstio quare, eius sit quod aliud in alio inest, haud dubie in simplicibus, & quæ solum formæ sunt, quæstioni locus non relinquatur, nec interrogationi quare, sed alius est inquirendi modus. quæ autem inquisitionis de simplicibus ratio sit, ipse eo in loco declarabit, quo de ipsis disputare aggredietur.

Quoniam autem id quod ex aliquo constat, sic est compositum, ut vniuersum sit vnum, at non uti cumulus, sed ut syllaba. Atque syllaba non est elementa ipsa, neque est idem quod B, & A, neque caro est ignis, ac terra. Dissolutis enim, hæc quidem non sunt, caro inquam ac syllaba, elementa autem sunt, & terra, ac ignis. Syllaba profecto est non solum elementa, vocalis inquam litera atque muta, sed etiam aliquid aliud. & itidem caro, non solum ignis ac terra, aut calidum frigidumque, sed etiam aliquid aliud. Quod si & illud aut elementum, aut ex elementis esse necesse est, si elementum est, ratio rursus eadem erit. ex hoc enim & igne ac terra, & insuper alio, caro constabit. Quare in infinitum proficiscetur. Sin ex elemento est, non ex vno, sed ex pluribus, ut patet, constabit, vel illud ipsum erit profecto. Quare rursus eandem in hoc & in carne vel syllaba rationem dicemus. Videbitur autem esse aliquid hoc, & non elementum & causa, ut hoc quidem sit syllaba, hoc autem caro, & in cæteris simili modo. Atque substantia quidem hoc est vniuscuiusque: nam ut quæque res sit, hoc est profecto causa prima. Cum autem quædam rerum non substantiæ sunt, sed quæ substantiæ secundum naturam constant, hæc utique natura substantia quibusdam esse videbitur, quæ non elementum, sed principium est. Id autem est elementum, in quod res diuiditur insitum, ut materiã, quale est syllabæ A ipsum, & B.

Quoniam autem id quod ex aliquo constat, sic est compositum, ut vniuersum sit vnum. Hæc eo spectant, ut appareat a materia formam esse diuersam, ac omnino ipsum compositum. Sic igitur ait, quoniam quod ex aliquo est compositum, id sic existit, ut omne vnum sit, non ut cumulus per contactum, sed ut syllaba ba, profecto syllaba, id est forma syllabæ coniuncta cum materia, quæ materia est elementa b & a, diuersa est ab elementis. neque syllaba est elementa, neque b & a idem sunt, quod

ba syllaba. Nam dissoluta syllaba, b & a supersunt, ba syllaba non superest. quo fit vt forma syllabe diuersa sit ab elemētis. Nam si eadem essent, proposito etiam a, & postposito b, illud a b rursus esset ba syllaba, at non est. non est igitur idem materia & forma. Pari ratione neq; terra & ignis idē sunt quod caro & carnis forma. Dissoluta enim carne, ignis & terra supersunt, caro non item. Ex his ergo aperte intelligitur non solum vocalem, hoc est a, & consonantem b esse, siue non modo ignem & terram esse, sed etiam aliquid præter ipsa, syllabam videlicet & carnē. Sic igitur foelicissime demonstrato, formam & a materia diuersam, & aliquid esse, eandem docet principium esse atque causam. elementum autem, inquit, non est forma. forma igitur necesse est vt elementum sit, vel ex elementis. Si quis ergo formam exempli gratia carnis elementum esse dicat, cum forma, vt demonstratum est, sit mouens materiam, & efficiens id quod est, si caro sit elementum, haud dubie mouebitur ipsa cum igne qui itidem elemētum est, ab aliqua forma, & ex ipsis vnū efficitur. Illa igitur forma a qua ipsa mota fuerunt, est ne elementum, an ex elemētis? Si elementum, cum & ipsa, & caro & ignis elementum sit, rursus ab alia forma mouebuntur, & fient vnū. Tum illa forma est elementum, an ex elementis? & hoc sine fine progredietur. (Ex hoc igitur, inquit) id est, ex eo quod motum est, & ex igne ac terra caro constabit. rursus ex illo & carne, aut quopiam alio consistet aliud. vt intelligatur formam haud dubie non esse elemētū. At si formam dicas ex elemētis cōstare, cum id quod ex elementis consistit, non simplex sit, sed compositum, non ex vno, sed ex pluribus constabit quā illud. illud enim vnū est. itaq; præter illud sunt ea ex quibus constat. at quæ præter vnū sunt, vel sunt duo, vel tria, vel alius numerus quispiam. quare si constat ex elementis, cum id quod ex elementis cōsistit, ab aliquo fiat: id quod est, nimirum quod fecit ipsum, non erit elementum. Demonstratum est enim formam esse efficientem, forma autem non est elementum. nam & hoc iam est demonstratū. Si ergo illud sit ex elementis, rursus id quod illud efficit, ex elementis consistit, & hoc in infinitum. quod autem de carne dictum est, hoc ad syllabam & alia cuncta accommodari potest. Forma igitur neq; elementum est, neq; consistit ex elementis. Hoc itaq; quod materiam mouet, & carnem ac syllabam facit, aliquid est: hoc autem est forma, & cuiusq; substantia. hæc enim prima causa est, vt res id sint, quod sunt. Ergo demonstrato formam neq; elementum esse, neq; ex elementis, concludit, dicens: cum autem, inquit, quædam rerum non substantiæ sint, album enim quod in homine habetur, non est hominis substantia, sed ea sint rerum substantiæ, quæ secundum naturam, & a natura, & ad quiditatem ipsis conferunt, haud dubie natura hæc, id est forma, substantia est, quæ non est elementum, sed principium. Est autem elementum, id in quod, cum insit quasi materia, res diuiditur. Habemus igitur quod ex illo inuestigabamus. hoc autem erat, quænam substantiarum sint causæ. has enim formas esse comperimus.

Forma, nec elemētum est, nec ex elementis consistit.

Libri Sexti finis, qui Latinis est Septimus.

ENARRATIO ALEXANDRI APHRODISEI IN LIB. SEPTIMUM PRIMAE PHILOSOPHIÆ, Latinis Octauum.

His igitur quæ dicta sunt, ratiocinemur, summaque collecta finē ponamus oportet. Dictum est itaq; substantiarum causas principia elementave quæri. Substantiarum autem aliæ ab omnibus in ratione rerum esse conceduntur, aliæ allatæ a quibusdam propria opinione fuere. Et primæ quidem naturales substantiæ sunt, ignis inquam, terra, cæteraq; simplicia corpora, deinde plantæ, partesque ipsarum, & animalia, atq; animalium partes, & tandē cælum, cælique partes. Secundæ vero formæ & mathematica ipsa. Alias præterea ex rationibus accidit substantias esse, quiditatem inquam, atq; ipsum subiectum. Et insuper alio modo genus magis quàm species, & vniuersale magis quàm singularia substantiam esse. Vniuersalis autem atq; generis & ipsæ ideæ cōditionem subeunt. Eadem enim ratione substantiæ esse vidētur. At cum quiditas substantia sit, huius vero ratio sit definitio, de definitione propterea, & de eo quod est per se, definiuimus. Cum definitio insuper sit ratio, ratio vero partes habeat, de parte etiam necessarium erat videre, quæ sunt substantiæ & quæ non sunt substantiæ partes, & si eadem & definitionis sint partes. Præterea neq; vniuersale substantia est, neq; genus. Ac de ideis quidem ac mathematicis posterius cō-